

Incom. 184 — 189

Bibl. Jag.

Vana opera v. partet et indice

Theocritus et Hesiodus Poet.

Gratius Siphacii Martiani Poet.

Pomponii Asperna Romana

Valerij Rufus de interpretandis Romanis comicis

Gratius Poet. Epigrammata

X. XI. II b-g

Opera a - Inc. 2969

PROVERBIORVM LIBELLVS.

Handwritten note:
16.000
Harm

Polydori Vergilii ad librum suum Epigrāma.

u Ade liber genio Guidi suffultus & aura
Recto ad feltranos tramite curre lares.
Siquem (præmoneo) tetricam subducere frontem
In te nasutum Rhinocerotā uides:
Aut tristis ronchos effundere sæpe repandis
Naribus & miro uerba canina modo.
Ne timeas: illi te displicuisse iuuato:
Effes cui gratus: si malus ipse fores.
Sis grauis huic ergo simul inuidiosus & asper.
Ast aliis quæso iam bonus usq; sies.
Ipete sic Dominū: quo non est doctior alter:
Aut armis maior nec pietate fuit.
Qui te magne Cato uel te grauitate Camille
Præstat Nasicam uel probitate pium.
Inclute uel Cæsar tibi nec clementia maior:
Qui (fateor) sæuis hostibus æquus eras.
Huic igitur placeas: te hic amet foueatq; clientem:
Cuius ubiq; sacro numine tutus eris:
Icitus: excipiet: raptim nūc curre libelle
Ad Dominum: licet haud nobile munus eas.
Non hic agenoreas miratur nanq; lacernas:
Suspicit ast tantum: qui ualet ingenio.

Polydori Vergilii Vrbianatis Præſbyteri ad Illuſtriſſimum
Principē Guidum Vbaldum Vrbini Ducem præfatio.

t Roezeni Atticæ regiōis (ſicuti a Plutarcho acce-
pimus) populi antiquiſſimi Neptūnum ſūma re-
ligione coluere; & eius quoniam Dei tutelæ eorū
ciuitas dedicata erat: huic fructuum primitias offerebant.
Ego uero Guide Princeps Illuſtriſſime quā tuo itidē genio
ciuitas noſtra dicata ſit: Feltrioq; Numine ſeruata diuq; tu-
ta demum incolumis exiſtat: merito equidem tanq̄ impi-
us grauiffime repræhendendus fuiſſem; uel tu mihi iure
ſuccenſuiſſes: ſi hunc prouerbiorum libellum noſtri pri-
mitias ingenii (qualiſcūq; ſit) editurus: nō nullis amicis ſa-
ne doctiſſimis ſuadentibus; & imprimis Pollione meo Va-
dio uiro erudiſſimo; Nomini tuo non cōſecraſſem. Fu-
turum enim erat: ut illud facile diceretur: ideo me tibi dica-
re noluiſſe: uel quia ignorarem q̄ Latiaꝝ academiæ Princeps
eſſes: atq; quantum ſemper tu paternis ueſtigiis in hoc ue-
luti cæteris in rebus maxime inſiſtens: cum Octauiano Il-
luſtriſſimo patruo tuo ingeniis fauiſſes: uel quia in te igra-
tiſſimus forem. Quippe qui de me & ſi plurimum bene-
meritus perinde ac patruus tuus: nunquam tamē nos: pa-
rentem: fratremq; noſtrum & honoribus ampliffimis or-
nare; & maximis beneficiis afficere conqueiſti. Quāquā
ne minimam quidem hac re meritorum tuorum partem
aſſequi me poſſe confido. Verum aliquid omnino mihi p̄-
ſtituiſſe uidebor (quādoquidē parem gratiam referre non li-
cet) ſi huiusmodi ſaltem munuſculis tibi qui lōge pulchri-
us ditare q̄ ditescere ducis: gratiam habere oſtendero. Cæ-
terum dicet quiſpiam lucubratiunculas noſtras haud du-

bie humiles non perinde dignitati tuæ congruere. id tam
& si peringenue fateor: nihil eo tamen ueritus sum: quin
illæ ipsæ tibi Guide Princeps gratissimæ existât. Has enim
Principibus inscribendi mos uetus est: nec interest: qua
materia sint: modo non obscæna. Quando ea litterarum
dignitas semper fuit: ut dicari eas sibi principes ac Reges
& gloriosum & honestum putarent. adeoq; nullum genus
fastiditum est: ut Iulius Pollux ad commodum Cæsarem
de grammatica: Oppianus ad Antonium de piscibus: Vi
truius ad Augustum de architectura scripserint. Verum
hoc opusculum si admodum tenue est: non eo minima
boris fuit: aut prorsum inutile. Nam quæ huiuscemodi
prouerbia primum a uiris tum sapientissimis dicta: tum a
rerum natura orta: mox a scriptoribus passim usurpata in
ore fere omnium uersari: nec omnino intelligi: animaduer
terem. sub hisq; pariter aureas (ut ita dicam) sententias: ac
præcepta haud quaquam mehercule negligenda contine
ri mecum ipse pensitarem. non absurdum uisum est: hæc
pauca ex latinorum auctorum monumētis: & græcorum
quorundam qui in latinum uersi sunt: sparsa in unum col
ligere: Quibus subinde collectis maior profecto eorum
sensus abstrusos explicandi superfuit labor. Quod ut
melius efficerem: pro uirili operam dedi: Et unde nata
sint: & quare in prouerbia cesserint: ex auctoritate uete
rum scriptorum docere. quorum etiam obiter non nul
la loca partim correximus: partim enodauimus. Quan
quam nec inficias eo: ex his quædam in aliam quam ipse
rettulerim: sententiam uerti posse. Sed mihi satis fuit
propriorem reddidisse sensum. Nec præterea ignoro quos
dam fore: qui me præmultitudine huiusmodi prouerbio

rum quæ quum in latinis tum in græcis exemplaribus in-
scripta sunt: pauca admodum nostro opusculo inseruisse ac
cusabunt. quod omnio in me perperam facient. Nam quæ
apud græcos multa reperiantur (his enim ualde ipsi oble-
ctantur) non me preterit. Sed nos (ut diximus) non ex
græco in latinum uertere: uerum in latinum translata in
unum redigere polliciti sumus. Ex latinis autem scriptori-
bus non parui profecto negotii fuit colligere: quum liqui-
dem ad nullum certum auctorem qui de his antea scripse-
rit: me conferre potuerim. Quare nobis necessum fu-
it: more apii singulis floribus insidere: ante quod onus cõficere
mus. Potuissim ego insuper ut grande opus absoluerem:
dicta multorum uirorum memoratu digna quemadmo-
dum Thaletis: Socratis: Solonis referre. Sed illa ipsa ta-
men (licet fieri possent) non fuissent prouerbia: quæ di-
cuntur quasi communia omnium uerba. Quare non au-
sim tantum mihi arrogare: ut prouerbia esse traderem:
nisi quæ ab auctoribus quorum fidem obstrinxi: ita pri-
us nuncupata reppererim. Hæc itaque (quota pars sit) le-
ctitando a me obseruata sunt: quædam etiam a Pollione
meo. Tu uero Guide Princeps Illustrissime accipe quæso
hilari uultu hoc a me opusculum frugum mearum primi-
tias (deinceps enim maturiores fructus capies) ueluti pi-
gnus & monumentum meæ erga te Inclitumque Patrum
tuum obseruantia: munus haud quæ præciosum. sed
quo nullum præciosius a Polydoro cliete accipere posses.
Quod si tibi non iniucundum fuerit. putabo equidem
& me operæ pretium fecisse: & te Tâto Vindice fretum ab
omni prorsus obtrectatione tutum fore.

Vale.

a iii

Polydori Vergilii Vrbinatis Præsbyteri Prouerbiorum
Libellus incipit.

Homini homo Deus.

Rouerbium hoc a Plinio libro secūdo capite
septimo refertur: a græcis utiq; ita dicentibus
sumptum. ἀνθρώπου ἀνθρώπου θεοῦ
nion. hoc ē Homini homo Deus. Q uale Ver
gilianum illud: Deus nobis hæc oia fecit:
Namq; erit ille mihi semper Deus. Cicero libro de natura
deorum primo sed nolo inquit esse longior: Ita concludaz
tamen beluas a barbaris propter beneficium consecratas.
Et Seneca ad lucilliū Epistola. xcv. magna seculi laus est:
si homo mansuetus hominem adiuuet. Huius igitur ada
gii sensus ē: q̄ inuicē sibi homines prodesse debeāt. a quo
nostrum opusculum placuit potissimum auspicari. ut in
telligant primum legentes: quantum ab homine alienum
sit: homini iniuriam facere: pestem aut ullam ab eo profi
cisci. Q uare ego omnibus ueluti mihi fauentibus: aliqua
to liberius huiusmodi prouerbiorum sensus eliciendi mu
nus obiui.

Mutuuum muli scabunt.

a Pud Aufonium in epistolio prouerbium istud
usurpatur. quod haud ualde superiori ab simile ē.
Sensus enim significat: tradere sibi operas mutuas: & par
pari rependere. Nam quum muli soleant se se uicissim de
fricare: & scabere: merito in consimili remuneratione: &
talionis æquilibrio: hoc prouerbio utimur. Adriani (quod
non longe ab re est) iocus balnearis innotuit. qui plures
olim senes euocari iussit: & alium ab alio inuicem defrica
ri. quū illi se marmoribus attererent: ad liberalitatem Pri

tipis prouocandam. qui ueteranum quendam seruis & sū
ptibus donauerat. qui se in balneis marmoribus destrin
gebat: propterea q̄ seruum non haberet.

Res ad Triarios rediit.

Es ad triarios reddisse prouerbio increbuit: quū
laboratur. Et enim post hastatos ubi ordinibus
exercitus instructus erat: pugna ad principes sen
sim ueniebat. si apud principes quoq̄ haud satis prospere
esset pugnatum: paulatī certamen ad triarios referebatur.
in quibus suprema spes sita erat. Auctore Lilio libro
octauo ab Vrbe condita.

Optimum est aliena frui insania.

Etus & elegans ac (ut ita dixerim) aureum adagi
um est: significat enim pulchrum esse (quemad
modum Marcus Tullius docet) ab aliorum erra
tis suam uitam in melius instituere. Nam tunc aliena frui
mur insania: quum illa nobis documento est. Vnde Plau
tinum illud: foeliciter sapit is: qui alieno periculo sapit. &
Anneus Seneca in prouerbiis ex uitio inquit alterius sapi
ens suum emendat: ex quo factum est hoc prouerbium:
Optimum est: aliena frui insania. quod a Plinio scite usur
patur: hisce uerbis libro decimo octauo capite quinto di
cente Optimumq̄ est (ut uulgo dixere) aliena insania frui.
quod nos semper meminisse decet.

Cum mortuis non nisi laruae luctantur.

Lancus quum audiuisset Asinium Pollionem
orationes aduersus se parare: quas ipso mortuo:
ne respondere posset: uel ipse Asinius uel filius
eius ederet: dixit cum mortuis nō nisi laruas luctari. quod
quidem exemplum uice prouerbii Plinius in sua praefatio

ne rettulit. ait enim Nec Plancus ille pite dixit cum mortu
 is non nisi laruas luctari. Laruæ enim dicuntur noxiæ infe
 rorum umbræ: quibus cum mortuis nobis tantum res ē.
 quod prouerbium in eos est. qui obtrectatione alienæ sciē
 tiæ defunctos calumniando scriptores famam sibi aucu
 pantur. quo (ut Martialis inquit) admonemur ducere il
 los improbe facere: qui & in alieno libro ingeniosi sunt: &
 in demortuos sæuiunt.

Quod supra nos: nihil ad nos.

Actantius Firmianus libro diuinarum institutio
 num tertio capite uigesimo quum eos sceleratos
 appellat: qui arcana mundi & hoc cæleste templū
 prophanari impiis disputationibus quærunt: aliquid ergo
 inquit Socrates habuit cordis humani. qui quum intelli
 geret hæc non posse inueniri: ab eiusmodi quæstionibus
 se remouit. Vereorq; ne in eo solo: multa enim sunt eius
 non modo laude digna: sed etiam repræhensione dignissi
 ma. in quibus fuit suorum simillimus. ex his unum eli
 gam: quod ab omnibus sit probatum: celebre hoc pro
 uerbium Socrates habuit: quod supra nos: nihil ad nos:
 supple attinet. quo nos non eo quidem modo: (est enim
 falsum) sed hoc decenter uti possumus: quum ea quæ no
 stras uires excedere uidentur: mente consequi nequimus.

Isthmum Fodis.

Isthmos ea terræ angustia appellatur: quæ inter
 duo maria Aegeum & Ionium conclusa est. Cu
 ius strictura quinque M. passuum interuallo con
 stat: qui non sine longo & ancipiti nauium ambitu transi
 ri pote st. Quam ob causam (ut Plinius libro quarto ca
 pite quarto tradit) perfodere nauigabili alueo angustias

tentatere: Demetrius Rex: Dictator Cæsar: C. princeps:
Domitius Nero: in fausto (ut oïum patuit exitu) icepto.
Hinc quū quēpiā aliqua in re frustra laboraturū eē pro
uerbialiter significare uolumus: Isthmum fodis dicimus,
quasi q̄ id factu p̄difficile sit.

Rana Seriphia.

p Linius libro. viii. capite. lyiii. ait mutæ sunt et ranæ
in Seripho insula. quū mēdosi codices nō ranæ: sed
cicadæ habeāt. quod nō cōuenit. quū illic de ranis sermo
sit. Vnde prouerbiū manauit: hoc ē Rana seriphia in eos:
qui plus nimio taciturni sunt. Asinus ad lyram.

h Acc. M. Var. uerba sunt ī satyra: q̄ testamētū īscribit:
ab Aulo Ge. li. iii. ca. xvi. repetita. Ille. n. inqt siqs mi
hi fili⁹ unus: pluresue ī decē mēlib⁹ gignunt. ii si erūt ohoi
λυρασ hoc ē asini ad lyrā: exhæredes sunt. qd̄ ī hoīes ido
ciles ē: & disciplinæ oīs exptes. p̄inde ac ē Asinus ad musi
cā capescēdam. Idē Acci. quod Titii.

Iusdē Var. idē Geli. p̄notato cap. uetus p̄uerbiū eē p
e dit. nā ille ait Accio: idē qd̄ Titio ius esto ap̄d me. qd̄
Adagiū hoc ē idē Acci qd̄ Titii de rebus īter se nihil
distantibus dicitur. Perdere Naulū stultum ē.

Marinis mercatoribus sumpta ē metaphora: q̄ quū
a nauigāt: si minus q̄ cupiūt: lucrari possunt: student
ut saltē recuperent: ex mercibus uendēdis q̄tum pro
uectura (naulū. n. uecturæ p̄tium ē) nauali soluerūt. Hic
ortū est p̄uerbium p̄dere naulū stultum ē in eum: q̄ quum
multa amiserit: reliqua et̄ p̄dere uelit. Vnde Iuue. hoc usur
pās Saty. viii. ait furor ē post oīa p̄dere naulū. & Qui. obsi
stere fatis nemo potest. dānis addere damna nefas.

Lupum auribus teneo.

Oc uet⁹ adagiū a græco fluxit. dicūt. n. illi $\lambda\upsilon\kappa\omicron\nu$
 h $\tau\omicron\nu\omega\tau\omega\eta\epsilon\chi\omicron$. hoc est lupū auribus teneo. qđ apđ
 Terē. in phormiōe amator in periculo collocatus
 usurpauit. Tyberi⁹ Cæsar quoqđ hoc idē tidez Trāq. aucto
 re utebat. postremo Hierony. scribens aduersus Ioānem
 origenistā: ait nūc uero qđ si auribus lupū apphenderis: nec
 tenere potes: nec audes dimitterē. Nā pp auriū exilitatez lu
 pi haud retineri possunt. de quo ēt. M. Var. in. iii. de latina
 ligua. meminit. qđ in re ancipiti piculosaqđ dici solet: q. n. au
 ribus lupū tenet: nec eū dimittere audez: nec sine piculo te
 nere potest. a quo haud ualde illud discrepat.

Inter saxum & Sacrum sto.

a Pud romanos qđ haud quaqđ minus religiōe qđ armis
 cæteris gentib⁹ p̄stiterūt: mos uet⁹ erat. ut cū foed⁹
 cū qbusdā populis inirent: teste Li. ab urbe cō. & Fenestel
 la de mgratibus romāis hoc pacto facerent. ducebāt porcā
 ad cōfinia: ubi cōstitutā sacerdos fecialis saxo feriebat his
 uerbis utens. Q uemadmodū hāc porcā saxo feriā: ita ful
 mie a Ioue optio maxio feriat is: qđ hoc sanctū foedus frege
 rit. his poratis: porcā saxo feriebat. ex quo haud inelegāter
 i eū puerbiū uenit. qđ i piculo cōstitutis. ut dicat: iter saxū
 & sacrum sto. pinde ac porca manet: anteqđ a Sacerdote feria
 tur. de quo Plau. i captiuis meminit. ubi ait iter sacrum &
 saxum sto.

Inter os & offam multum interest.

Erlus græcus est auctore Ge. li. xii. capi. xvi. $\omega\lambda$
 u $\lambda\alpha\ \mu\epsilon\tau\alpha\ \epsilon\upsilon\ \pi\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota\ \kappa\iota\lambda\iota\kappa\omicron\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \chi\epsilon\iota\lambda\epsilon\omicron\sigma\ \alpha\kappa\omicron\upsilon$. hoc
 est multa cadūt iter calicez supremaqđ labra. hoc
 ueteres qđ breuissime dicei solebāt: iter os & offaz. qđ signi
 ficat nō eē de futuro nimis sperādū. ide ēt locum habuisse
 hoc puerbium tradūt. qđ uir quidā ætate grādæuus dū ui

neam plantaret: a uicino per derisum interrogatus est: cui uineam fereret? qui quum sibi ferere respondisset: ludibrio habitus est: peride ac impossibile foret: eum tam diu uiuere: ut mustum ex ea gustare posset. Vidit tandem senex ex ea uuas: affertiq; sibi præmaturos aliquot racemos & premi iussit: uicinum præterea accersiri: cui calicem musti plenum manu ostendens & iam penè admouens oris putasti ne inquit uinum me ex uinea quam te spectante plantauis: gustaturum? Inter hæc Anhelus puer accurrit descendisse in uineam aprum nuntiat: uuasq; uastare. Senex deposito calice in uineam properat. comitantur eum uicinus & puer: aprum prosequuntur. qui facto in senem impetu: eum necat. Sic quum calicem iam fere labiis admotum gustare non potuisset: locum prouerbio dedit. nō autem ille uenator: ut imperiti quidam diuinare conati sunt.

Ille Homo habet equum Seianum.

Prouerbiū est teste Gellio Libro Tertio capite nono Noctium Atticarum de homine in focliciac calamitoso. Cuius hæc ratio est. Cn. Seius equum habuit natum Argis: quem fama erat: progenitum esse ex equis: qui Diomedis thracis fuerunt. quosq; Hercules Diomede occiso Argos perduxerat. hunc magnitudine inusitata fuisse: ceruice ardua: colore phoeniceo: flaua & comanti iuba: cæterisque equorum laudibus insignem. Verumtamen ea fortuna: ut quisquis eum possideret. is cum omni domo: familia: & fortunis in perniciem deduceretur. Itaque ferunt Cneium. Seium primum eius dominum a Marco Antonio capitis damna

tum miserabili supplicio uitam finisse. Eodem tempore Dolobellam Consulē in Syriam proficiscentem fama eius equi permotum Argos diuertisse; emissequē tertiuscentum milibus. Sed ipsum mox in Syria bello ciuili obfessum; atq; interfectum fuisse. Deinde eundem equum, Caium Cassium qui Dolobellam obsederat; adduxisse, quem Cassium postea uictis parthis; fusoq; exercitu suo; miseram mortem oppetiisse manifestum est. deinde Antonium post iteritum Cassii parta uictoria nobilem illum equum requisiuisse; & mox eo potitum; uictum; atq; desertum; detestabili exitio interiisse, eiusdem quoque sensus est.

Tolosanum aurum possidet.

o Ppidum Tolosanum in terra (ita enim Gellius eodem libro tradit) Italia. Q. Cepionē consulē quondam diripuisse constat, in cuius templis quum multum auri fuisset inuentum; quicumq; ex ea præda aurum attigit; eum misero ac cruciabili exitu periisse manifestum est. At tibi Guide Princeps exercituiq; tuo nō sacrilegium (ut Terentio Varroni; ut. Q. Cepiōi creditum est) aliud ue perpetratum scelus cladem ullam afferet, qui (ut par est) tan toperē uictrices militum manus (Secundæ enim res ut uerissime Crispus prodit; sapientium etiam animos fatigāt) a rebus sacris abstinentissimas seruas; qui militarem disciplinam a Federico patre; qui suarum rerum gestarum splendore facile Imperatorum omnium gloriam non modo æquiperauit; uerum mehercule ualde superauit; traditam pari seueritate & indulgentia pro loci; pro temporis; opportunitate regis; qui deniq; militem tuum armis tantum intentum esse facis. Scis enim optime Imperator

uires armis constare. quæ ubi a recto itinere descuerint: se se oppressuræ sunt: nisi opprimantur. Cæterū Iustinus libro. xxxii. Tolosam urbem Galliaē nō Tolosanum in Italia oppidum (ut in gelianis codicibus scriptum est) hisce uerbis appellat. Tetosagi iquit quum in antiquā patriā Tolosam uenissent: cōprehensiq; pestifera lue essent: nō prius sanitatem recuperauerē: q̄ auruspicum respōsis moniti aurum argentumq; bello sacrilegiisq; quæsitū in tolosensem lacum mergerent: quod omne magno post tempore Cæpio romanus cōsul abstulit. fuere auri pondo. c. x. milia argenti pondo quinquies decies centum milia. quod sacrilegium causa excidii Cæpioni exercituiq; eius fuit. Iustinus hæc tenet. Strabo autē libro Geographiæ. iiii. de tholosa cum Iustino conuenit: Thesuros uero (sic in codicibus legit) Scipionē: non Cæpionē diripuisse tradit. Verum (ut obiter locū corrigā) quamuis semidocti quidam hæc duorum auctorum uerba inter se dissentire contendunt: mihi maxime consentiunt. Loco enim Scipionē proculdubio Cæpionem legendum est. de Tholosa Martialis itidem libro decimo mentionem facit.

Vbi Amici: Ibi opes.

q
Vniam diuitiæ: bona ualitudo: potentia: honor: uoluptas: & his similia caduca & incerta sunt: & non tam in nostris consiliis q̄ in fortunæ temeritate posita. Amicitia autem quæ a Lelio diuinarum humanarumq; reꝝ cum beniuolentia & charitate summa consensio diffinitur: omnibus rebus humanis anteponitur. quippe qua nihil inuita mortalium utilius aptiusue (id. n. multis constat exēplis) est. quemadmodum. M. Tullius perspicue in Amicitia demonstrat: ubi Ami

citia iquit plurimas res cōtinet. quo quo uerteris; præsto ē:
nullo loco excludit; nūq̄ intēpestiua; nūq̄ molesta ē. Itaq̄
nō aq̄; nō igni; nō aere; (ut aiunt) pluribus locis utimur.
q̄ amicitia. Hinc teste Plauto uetus fluxit prouerbiū:
ubi amici; sibi opes. qui uerum est ait uerbum; quod me-
moratur. Vbi amici; ibidē opes. & fabius Q uintilianus li-
bro quinto de hoc itidem meminit. ad quod Martialis ha-
ud dubie respexit illis uersibus in libro quinto Extra for-
tunā est quicquid donatur amicis. quas dederis solas sem-
p habebis opes. Vnde Salustianus sylla apud Iugurtam
scienter ait nulli unq̄ hominum satis fuit amicorum. Tit⁹
quoq̄ uespasianus (ut testis est Tranquillus) recordatus
quōdam super coenā; q̄ nihil cuiquā toto die præstitisset;
memorabilem illam meritoq̄ laudādā uocem edidit. Ami-
ci diem perdidit; quæ modo passim eruditorum præconio
celebratur. caueant itaq̄ omnes; præsertim p̄ncipes (ut tu
Guide facis) ne perdāt amici diē. Scipio æmilianus hui⁹
fortasse non imemor prouerbii cuius in hoc Titus uidet^r
uestigia imitatus; studebat non prius e foro discedere; q̄ ali-
quem ex adeuntibus familiarem sibi atq̄ amicum quo uis
pacto effecisset.

Affore Temeseum Genium.

e Vthymus poeta semper olympiæ uictor; ait plini
us libro septimo capite. xlvii. Cæterum uetus le-
ctio pycta id est pugil non poeta habet. is in locris
italiæ qui Epizephyri cognominatur; ortus Astyclēo pa-
tre; uel (ut in digenis persuasum est) Cæcino Amne ge-
nitus; qui locros a rhexinis diuidit; hūc semel a Thasio the-
agene uictum Pausanias tradit; non iusto quidem certa-
mine; sed circumuentum dolo. unde nec theageni decre-

tus honoris super dānat⁹ ut mulctæ noīe talētū Euthymo
repræsentaret. demū Euthymus in Italiā reuersus post
octauam & septuagesimam fere olympiadem Temesam
uenit: Genium loci quem Vlixis comitem fuisse ab oppi-
danisq; quia Virginem struprasset: interemptum ferebāt.
ob id uagari laruas eius: & nisi placarentur: quotannis
oblata uirgine crassari solitas: & pernitie afferre omni æta-
ti ac sexui: compescuit. liberata quam deuouerant puella:
in matrimoniumq; deducta: uixisse per q̄ diu: alioq; q̄ cæte-
ri mortales solent: modo humanis excessisse. Cæterum ut
prouerbii sensus tandem reddatur: his Acliani auctoritas
addatur: qui octauo suæ historiæ libro ita inquit Euthy-
mus loctus ex Italia pyctā inclytus & robore insigni fuit:
lapidem gestabat ingenti magnitudine: qui loctis ostendi-
tur: & Temesæum Heroa quod cuiq; per uim abstulerat:
reddere coegit: etiam cum fœnore: ut inde natum sit ada-
gium iis: qui sordidos & iniustos quæstus faciunt: Affore
Temesæum Genium. de quo Strabo etiam libro. yi. geo.
meminit.

Totidem nobis hostes esse: quot seruos.

P Rætextatus apud Macrobiū libro Saturnaliorū
primo: q; cum seruis comiter agendum: & eorum
consilium non omnino sit contemnendum: uerba facit:
aduersusq; Euāgelum ita inquit. Tu modo uiue cum ser-
uo clāmenter: comiter quoq; & in sermonem illum & nō
nunquam in necessarium admitte consilium. Nam & no-
stri maiores omnem dominis inuidiam: omnem ieruis cō-
tumeliam detrahētes: Dominum patrem familias: seruos
familiares appellauerunt. Colant ergo te potius serui tui
(mihi crede) q̄ timeant. Vnde putas arrogantissimum il-

lud nianasse puerbiuz; quod iactatur totidez nobis hostes esse; quot seruos. non habemus illos hostes; sed facimus. quum in illos superbissimi; cōtumeliosissimi; crudelissimi sumus. de quo etiā Seneca epistola. lxxvii. ad Lucilliu3 meminit. Video Vrsam parientem.

Publ. Jey.

Voties lōgo quempiā temporis interuallo uel admoduz raro uidemus; dicimus puerbiallyter Vrsaz parientem uideo. Et. n. teste Plī. li. viii. cap. xxxvi. nihil quicq̄ rarius homines q̄ parientem uident Vrsam. Sardi Venales.

t Iberius Semprius Gracchus auctore Plinio de Viris illustribus altero cōsulatu Sardiniam domuit. ex eaq̄ tantum captiuoz adduxit. ut longa uenditione res in prouerbiū uenerit. Sardi Venales. quo utimur. quum plus nimio res i moram trahuntur.

Tantaleuz poculum libemus.

p Hilippus Beroaldus uir utiq̄ memoria nra eruditissimus ex philostrato enarrans illum Hieronymi locū uulgatissimū i liminari pagina ueteris instrumenti; ubi ille ait ut Iarchā i throno sedentē aureo & de tātali fonte potantem audiret docentem; ita differit. Iarchas apud indos phōrum princeps est. penes quem tantali statua subscriptione notata est; quatuor cubitoꝝ longitudinis. q̄ similis pinanti phialā porrigit. in quam humor distillat incorruptibilis. ex hoc tantali poculo soliti sunt bibere idici philosophi; ante q̄ somno indulgeant; iugem humoreꝝ peride fundente; ac si ex fonte scaturiret. est at amicitiaē firmandæ cā huiuscemōi compotatio apud indos inuenta. q̄ ministruz eius faciunt pocillatoremq̄ Tantalum. ppterea q̄ hic amicissimus mansuetissimusq̄ erga hoies habitus est. hoc. n. b

puerbiū quū ad amicos amicitiae cōfirmādæ cā scribimus:
usurpare decēter possum⁹. Ille hō agit. qđ canis i ægypto.

p Ost mutinensem fugaz quærentibus quibuldā qđ
ageret Antonius: familiaris eius urbane quidem re-
spondisse fertur. quod Canis i ægypto: bibit: & fugit. qm̄
teste Macro. Saturnalioꝝ lib. ii. & Plinio lib. viii. in illis re-
gionibus cōstat Canes raptu crocodilorum exterritos cur-
rere: & bibere. quo puerbiū loco uti possumus in eum. qui
metu percussus illinc quo se receperat: raptim aufugit.

Repetita Crambe.

i Vuenalis Satyra. vii. ita scribit Occidit miseros Cra-
be repetita magistros. Vbi Pollicianus uir equidem
sagacissimi ingenii græcum puerbium poetam expressisse
affirmat. quod est. δις κραμβῆ θάνατος. quo significa-
tur. q̄ bis posita Crambe mors est. Crambe at brassicæ ge-
n⁹ ē. idq̄ expressit: ut fastidiū repetitæ sæpius cōtrouersia
notaret. quum uulgo quoq̄ recalfecta brassica iā i prouer-
bium fastidii concesserit. nos at eo uti possum⁹: ubi aliqd
sæpius repetituz nobis fastidiuz parit. Homo bulla ē.

b Vllas post cæteras significationes: etiaꝫ appellamus
tumores illos. qui in aqua p̄cipue quū bullit: repente
excitantur: & repente euanescent. Vnde illud notissimuz
ac probatissimū apud Varronē lib. de re rustica primo pro-
uerbium legimus. Homo bulla est. Nulla certe fieri uerior
cōparatio potuit: ad uitæ humanæ fragilitatem ostenden-
dam. Sumus. n. similes bullæ fluxi & momento caduci.

Indoctos a musis atq̄ gratis abesse.

q Vintilianus institutionū oratoriæ li. ii. quū de musi-
cæ & eius laudibus loquitur: ita inquit. Vnde ēt ille
mos. ut in cōuiuuiis post cœnā circūferetur lyra. cuius quū
se iperitum Themistocles cōfessus ēēt (ut uerbis Cicerōis

7
utar) habitus est indoctior: denique in puerbiū usque græcorum
celebratum ē. Indoctos a musis atque gratiis abesse. quo nos
admonemur nō litterarū studiis tantū: Sed certe rege oīum
artiū discipulis p uirili opaz quoad uiuim⁹ impedere debere.

Prius testudo cursu præueniet leporem.

g Ræcū puerbiū ē ἔσποτορον χελωνὴ παρὰ διὰ δειτὰ
hoc ē prius testudo cursu præueniet leporē. quod in
de tactū ē. nā testudo lēte incedit. lepus at̄ habita tā parui
corporis proportionis ratione: oīum fere aīaliūz uelocissi-
mus est. unde qdaz a pedū leuitate sibi nomē uēdicasse uo-
lunt. id q̄q̄ Varro teste Ge. li. i. ca. xviii. minime pbat. quū
itaq̄ ipossibile sit testudinē cursu puenire leporez: de his q̄
factū difficilia sunt: huiusmodi puerbiū dī. Altez de dasy-
pode id est lepore apud græcos puerbiū extat: quod est.

Lepus Carnem quærit.

g Ræci dicunt λασιποισ κρεω πεινου. ei. hoc est le-
pus carnem quærit. quod de iis dī. q̄ ab alio quærit:
quæ in se hñt. quæ admodum lepus si carnem quæreret: q̄
maxime abundat. Scribit enim Aristoteles dasypodem ti-
midum anīal oīum p̄dæ nasci solum sup̄foetare: aliud' edu-
cātez: aliud in utero pilis uestitum habētē: aliud īplume: ali-
ud inchoatum: aliud nō p̄fectum. quæ itidem Plinius lib.
viii. capite lv. ad uerbū p̄p̄modum refert. quod adagium
elegāter interpretatus ē Teren. ī Eunuchō. q̄ ait lepus tute-
es: & pulpamentū q̄ris. i. q̄ris ab alio: qd̄ ī te habes. hoc est
blādiris scorto: quū ipse sis scortū. qd̄ si Donatus & cæteri
illius poetæ iterprætēs itellexissent: nō fuissent tot ambagi-
bus usi ī re simplici atq̄ apta. nec me p̄terit: q̄ nōnulli ad id
referri uolunt. q̄ singulis leporibus (ut Plinius ait) utraq̄
uis inest. Verū prior sententia magis placet.

Ab ovo incipere.

nemo fere est, sit quis mediocriter eruditus: quem fugiat quam longa sit Helena Genealogia: & sæpe atque sæpius a poetis repetita. ex quo quoties quis alte incipit. & propemodum supra principium res retexere dicimus puerbiallyter: illum ab ovo incipere. quuz ex gemino ouo Castor: Pollux: Helena: Clytemnestra ortum habuerint, quod Horatius in poetica arte ita scribēs retigit: Nec gemino bellum troianum orditur ab ovo.

Cretes nescit pelagus.

cretenses prioribus annis nauigandi principatum tenuere. Vnde sermone uulgatus est prouerbiuz: q. si quis q̄ caller: seignorare dissimulat: dicimus ironicos Cretes nescit pelagus. hæc ex Strabone ad uerbu3, li. x. geog.

Difficilia honesta sunt.

plutarchus de liberis educandis. qd̄. n. inquit i cōsulto ac temere dictum factuz ue sit, id pulchru3 esse nequit. Vtq; in puerbio est: Difficilia honesta sunt. Sensus at̄ adagii facilis & apertus est, significat. n. id fere (quando uirtutis noīe omnia honesta cōtinentur) qd̄ Lactantius in priō diuinarum istitutionu3 libro ait, qui ita scribit. Nam quia uirtutibus amaritudo pmixta est: uitia uero uoluptate cōdita sunt: illa offensi: hac deliniti homīes feruntur im præceptis, & Pittacus pdifficile est inquit bonuz esse. & M. Tullius quo difficilius: hoc præclarius, idem in calce tertii tusculanæ libri. Quid at̄ præclarum? non idem arduum? & Martialis ad hoc idem alludens ad furem: Non sex paratur aut decem sophos nūmis.

Similis Bacelo.

quintilianus oratoriæ institutionum li. y. At uero in

quit statuarꝫ artifices pictoresqꝫ clarissimi quoz corpora q̄
 speciosissima pingendo: fingendo ue: effingere cuperent:
 nunq̄ tñ in hunc inciderunt erroreꝫ: ut Bagouꝫ aut Mega
 byzuꝫ aliquem in exemplum opis assumentes sibi: sed do
 ryphoz illum aptum uel militiaꝫ uel palestræ: alioꝫ quoqꝫ
 iuuenum bellicoz & athletaz corpora decorare existima
 rint. Vbi Bagouꝫ & Megabyzũ p̄ imbellibus & mollibus
 accepit. Sed mendose Bacchiam (ut Hermolaus sup̄ trige
 simo quinto libro Plinii docet) scriptum erat. q̄ ait potes
 & Bacelum in Fabio legere: quem & semiuirum desidia &
 libidine insignem fecit prouerbium βακκίλοσ ει: idest simi
 lis bacelo. auctor Suidas. quo nos in molles homines & iti
 dem libidine insignes decenter uti possumus.

A lassio rixam quæris.

h Oc antiquum est prouerbium: dicente Seneca libro
 de ira. iiii. Vetus dictũ est a lassio rixam quæri. Vnde
 quoties quis piã seu diues seu uiribus p̄stans homineꝫ pau
 perem irritat: uel ibellem aut defatigatum ad pugnam pro
 uocat: eleganter dicimus a lassio rixam quæris. quippe qui
 reluctari nec potest: nec omnino audet.

Diurnæ lema.

e St quideꝫ lema græcis lachryma: sed cõgelata: ut te
 statur Pli. li. xxiii. cap. ii. ita scribens si lema in oculis
 erunt. licet oēs fere codices (ut Hermolaus p̄spicue demõ
 strat) p̄peram lachrymæ nõ lema habeant. Et qm̄ huius
 modi lema. i. lachrymæ si diutius i oculis cõgelatæ fuerit:
 hoïem segnez ac pene stultũ significant. Hic apud Aristo
 phaneꝫ puerbiuꝫ est κρονικαί λιμα hoc est diurnæ lema
 in eos: qui parum prudentes sunt.

Ita fugito ne præter causam.

h Ocuetus est puerbiuz; significat at̄ q̄ unusq̄sq̄ debz
uitiuz uel culpā uel ifamiaz fugere; sed ita; q̄ nullo id
pacto p̄ter cām suam sit; hoc est ne p̄mittat cām suam. q̄
sit sibi tutissimuz receptaculū. aut ne timeat se ad aleā expo
nere; quū id res postulet. qđ elegāter a Terētio ī phornio
ne usurpatur. nos at̄ decenter uti possum⁹; quuz significa
re uolumus; esse rebus nostris semper consulendum.

In Lente Vnguentum.

a Pud Geliuz li. noctiū atticaz. xii. cap. xxvii. puerbiū
græcuz legitur. Sic. n. ait Ne plane fiat græcū illd̄ de
Varrōis Satyra puerbiuz τὸν ἐπιτηροῦκα μὴ οὐδὲν idest ī len
te fabulaz. Sed mendose scriptuz est; ut p̄ belle Beroaldus
demōstrat; q̄ nō fabulā; sed unguentū & nō μὴ οὐδὲν; sed μὴ
pon̄ qđ unguentū significat; legendū esse docet. male igitur
lens leguminis genus cuz unguento cōuenit. ex quo quuz
uolumus notare quempiā pp̄ iparilitatez haud satis cōmo
de cum aliquo copulatus esse ad aliqua munia subeūda; di
cimus ī lente unguentuz est. hoc puerbiuz usurpat ēt. M.
Tullius qđā ad Atticuz epistola decenter ubi ī lente unguē
tum dixit; quum carpere uoluisset Lentulum clodiaz filiuz;
haud quaquam cuz Metello Cretico & L. Flacco uiris cla
rissimis in legatione collegam copulandum.

Nihil cū fidib⁹ gracculo; nihil cū Amaracino sui.
i Dem Geliuz ī calce operis meminit ueteris puerbiū;
qđ haud lōge abest a superiore. sic. n. ait Vetus Ada
gium est nihil cuz fidib⁹ gracculo; nihil cuz amaracino sui.
Sensus puerbiū est satis aptus. quo significat; neq̄ musicā
gracculis auibus obstreperis & clamosis; neq̄ unguentum
porcis imundis & lutosis cōuenire. Amaracinum. n. penul
tima correpta teste Pli, li, xiii, ca, i, unguēti genus est, quod

(ut apud Lucreti .li.vi. legere est) peculiariter sues odere. hoc igit puerbiuz i eos ulurpamus; q (ut Vergiliano utar. uerbo) illaudati se se uiris illustribus coferre; & aplissimos honores inhiare audent. Harenam mensuras.

q Vuz liber p̄ p̄ desertalybiæ exercitum duceret: uni uersa iaz Asia deuicta; & siti admoduz laboraret: iplo rasse a p̄re auxiliuz d̄r. quo fco apparuit ei extemplo Aries. quē duz fugientez seqtur: puenisse illo duce ad fontē amœnissimū. qua pp desiderio pot⁹ existimasse Arietē illuz fuisse Iouez: eiq̄ templuz miræ magnitudis i harena cōstituisse. de quo Martia. uersus Dissimuletq̄ deum cornibus ara frequēs. id licet Pollician⁹ de Apollis ara i delo dictuz esse cōtendat. & Deuz uocasse Amōez: hoc est Iouē harenariuz Græci. n. α.μ.μ.ον harenā uocāt. Vnde ē frequens hoc apd eos puerbiū de iis; q frustra i re difficili laborant: α.μ.μ.ον μ.ε.ρ.π.ι.σ̄ hoc est harenā mensuras. Cyprii bouis merenda.

u Eteres Cyprii bouis merendā loco puerbii uocabāt: turpez coenā ac uilez significare uolētes. qm̄ i Cypro isula boues humāo stercoī pascebātur. auctor fest. Pomp.

Iacta est Alea.

a Ppianus Alexādrin⁹ li. ii. ciuiliū belloꝝ & Sueto. referunt Cesarez quuz is e gallia rediens armato exercitu (qd̄ senatu cautum erat) Rubiconis pōticulum transisset: iacta est alea dixisse. qd̄ p̄fecto uice puerbii inoleuit: quum sic icœpta res est: ut desistere integrum nō sit: q̄ dicamus iacta est alea. (iacere. n. aleam: significat se periculis exponere.) d̄ quo Cicero i philippicis meminit. hoc. n. in certos ac audaces subeuntib⁹ casus (ut plutarch⁹ pdit) uulgo exordiuz esse solet. alea at̄ dicitur d̄ oī ludo i fortunæ uarietate collato: accipiturq̄ p̄ piculo atq̄ discrimie & reꝝ

uentu. ut Plinius. M. Tullius extra oem ingenii alea pos-
tus. & Luc. quoq; placet alea fati alterutrū inersura caput.

Das affem Elephanto.

h Oc dictitare solebat Augustus Cæsar: (ut testis est
Suetonius) quuz quispiã illi libellum timide porri-
gebat. Cuius est rei Macrob. est auctor. qui in Saturnalio-
rum lib. ii. ita ait: Augustus quum ei qdam libellum trepi-
dus offerret: & mō pferret manuz: & mō traheret: putas i-
quit te Affem elephãto dare: q. n. affem hoc est nūmuz ele-
phanto dabat: cum pauore & formidie porrigebat. Vnde
i eos qui timide aliquid agunt: puerbium est Das affez ele-
phanto. de quo Q. uintilia. quoq; lib. institut. orat. vi. me-
minit. qdã at elephantis a populo nūmi darentur. testatur
Pli. sic scribens in. viii. de elephantis: Stipes quas populus
dedisset: seruatae & in sinu effusae.

Lupus est in fabula.

l Vporum uisus credit homini noxius esse: uocemq;
ei quẽ priores uiderit: adimerẽ. Ver. i bucolicis ita scri-
bẽs testatur. Nũc oblita mihi tot carmã. uox quoq; Mœri-
iã fugit ipsa: lupi Mœriuz uidere priores. Hic factũ ẽ puerbi-
uz Lupus est i fabula. quoties supueniente eo: de quo ser-
mo erat: necesse est tacere. qdã Teren. in Adelphis usurpat.

Hic nauigat Anticyram.

a Nticyra isula est: ad regionem phocaicã ptinens i co-
rinthũ uersa. i qua igens hellebori copia nascitur. qdã
quũ morbo comiciali medeatur (ut cõstat auctore Pli. Li-
uiuz drusum ob eã cãm Anticyram petiisse) & ad purgan-
da corpora ualeat. Ouidio i. iiii. de poto dicete. I bibe dixif-
sem purgãtes pectora succos. qcquid & i tota nascitur An-
ticyra. sed potissimũ insaniã tollat: teste Hora. i. ii. Sermo

nū. q de auaro isanienti ait. Danda ē hellebori multo pars
maxia auariis. & Persio Satyra q̄rta Anticyras melior sor
bere meracas. hīc puerbiuz fluxit: q̄ quum symbolicos &
subobscure quēpiam tanq̄ minime mentis cōpotez isaniā
coarguere uolumus: dicimus hic nauigat Anticyram.

Nilū habetis & Vinū quæritis.

p Icenius niger Roman⁹ iperator (ut. M. Antonius
Sabellicus ī historiis testatur) quū apd̄ ægyptuz ab
eo milites uinum peterent: respōdit nilū habetis: & uinuz
quæritis: qd̄ modo loco puerbii usurpatur. quum quis ui
ni caritate laborans nimio magno studio uinū q̄rit. ueluti
nō haberet aquā primū mortalib⁹ poculuz a natura datū.
cōsimile exemplū illud Augusti est. q̄ teste Trāq. populuz
de uini caritate q̄rentē seuerissime coercuit dicens. Satis p
uifum esse a genero suo Agrippa: productis pluribus aq̄s:
ne homines sitirent.

Sunt Apinæ Tricæq̄.

m Artialis ī apophoretis uersus ē. ait. n. Sūt Apinæ tri
cæq̄: & siquid uili⁹ istis. ī cuius (bona uenia deū sit)
interpretatiōe Domitius uir alioq̄ non idoctus p̄spicue hal
lucinari & claudicare uidef. qui iquit Apinæ: nam res leuio
res solebant mitti ī apophoretis. Apinæ ab apio fructu fra
gilis corticis. Tricæ īpedimēta dicuntur. hoc ille: qd̄ q̄tum
sniæ urbanissimi poetæ cōueniat: alioz iudicio pensitaduz
reliquimus. Cæterz ego affirmare ausim Martiale ī hoc lo
co haud dubie uetus tetigisse puerbium. qd̄ huiusmōi est.
Apina Tricæq̄ duo apullia oppida fuerunt: q̄ teste Pli. li. iii.
cap. x. Rex Diomedes euertit: tanta ignominia: ut in puer
bii ludibriū transferint. quoties itaq̄ rē uisē & nullius p̄cii
ostendere uolumus. Apinas & Tricas noīamus. qd̄ uehe

mēter cū poetæ sensu cōgruit. nobis at potissimū explicare placuit: partī ut locū emacularem: partī uero ut puerbii sensus apiedo studiosis cōsulerē. hoc. n. lōge plures usurpar: q̄ itelligere uidebā. Tā q̄ Polii folium es.

Oliū herba auctore Pli. li. xxi. ca. vii. iclyta est: Mup
P sei & Hesiodi laudibus celebrata: ac ad oīa utilis. q̄
pr̄sus mirā i se uarietatē repētinaq̄ mutationez hz.
eius. n. folia (ut tradūt) mane Cādita: meridie purpurea:
sole occidente cærulea aspiciuntur. Vnde iā puerbii loco in
oleuit. ut quū uolum⁹ quēpiā taxare. quod aliud (ut Salu
stianis uerbis utar) Stās: aliud sedēs sentiat: & uari⁹ & mu
tabilis sit: dicimus tu tā q̄ polii folium es.

Vbi Vber: ibi tuber: ubi mel: ibi fel.

h Oc adagiū luculenter a Plauto i Amphitriōe his uer
bis declarat. ait. n. ita diis placitū ē: ab eodez culmine
uoluptas & ei mœror comes sequit. qd̄ regnū (ē. n. rex om
niū uicissitudo) utrunq̄ potissimū hēt. ut Dionysii Syra
cusanor̄ Tyrāni exēplū illud celebre demonstrat: Nā illius
Democles qd̄a (ut Cice. i. ultia tuscula. & Hora. i. ii. carmi
nū referunt.) diuitias atq̄ opes uæhemēter admirabat: il
lūq̄ foelicē putabat. At Dionysius q̄ sibi suar̄ curar̄ cōsci⁹
esset: uis nē iquit Democles q̄ foelix sit uita tyrānica degu
stā: quū ille ānuisset. iussit hoīem i strato purpura atq̄ au
ro exornato recūbere: epulasq̄ regio luxu istructas appōi:
adesseq̄ illi q̄ administrarent: pulcherrīos pueros. adeo ut
foelicissimū illis rebus se putare Democles posset. Ver̄ eo
dez tpe ex laquearib⁹ triclinij acutū ensem eq̄na seta alliga
tuz supra discūbentis caput pēdere curauit. maxio timore
p oīa t̄pis puncta afficiebatur Democles: ne in caput suum
decideret ensis. ita nullā ex tāto rex̄ apparatū uoluptatē ca

21
pere potuit: Sic Tyrānu3 orauit: ut abire liceret: q̄ iā beat⁹
nollet eē. Quod itidez teste Sueto. Augustus cognoscēs
de resignādo īperio bis cogitauit. qđ tñ ne faceret Vergili⁹
suasit. Te quoq; Guide Princeps ne tā dira cupido capiat. est
enī pulchru3 īp erare: Sed bñ (ut tu ipse facis) admodum
difficile: quod Dioclitianus dictitare solebat.

Argentanginam pati.

c Litolaus scripsit legatos Mileto publicæ rei cā uenif
se Athenas: tū q p se se uerba facerent: quos uisum
erat aduocasse. aduocatos (uti erat mādatu3) uerba p mi
lesis ad populū3 fecisse. Tunc Demosthenes milesiorū po
stulatis acriter rñdit. Res īpostez die3 reiecta est. legati ad
Demosthenes uenerunt: magnoq; ope orauerunt: uti con
tra ne diceret. a quibus auctore Gel. li. x. cap. ix. pecuniæ q̄
tu3 petiit: accepit. postridie quu3 res agi dnuo cœpta esset:
Demosthenes lana multa collu3. ceruicesq; circunuolutus
ad populū3 pdiit. & dixit σvναγχυν: id est anginā pati q̄ est
morbi genus: eo cōtra milesios loqui n̄ quire. Tu3 e popu
lo un⁹ exclamauit nō σvναγχυν. i. anginā s3 σρυραγχυν
hoc est argentanginā esse: qđ etiaz ipse Demosthenes po
stea nō cōclauit: qn gloriæ quoq; sibi assignauit. Nā quu3
Aristodemu3 actore3 fabulaz īterrogasset: q̄tum merce
dis uti ageret: accepisset: & Aristodem⁹ talētū3 rñdisset. At
ego plus īquit accepi: ut tacere3. hāc q̄uis historiā. C. Grac
chus ī oronibus eodē Gelio testāte ī Demadē cōtulerit. qđ
undecunq; sit: uice puerbii īcrebuit ī eos: q̄ pecunias accipi
unt: ut īiuste agāt: uel quū ī agēdis cāis loq; deberent: ipsi ta
cent pecunia corrupti.

Nodu3 ī Scirpo quaris.

s Cirpi teste Donato lenis iunci spēs sunt: & qm̄ nodo
carent. hīc sc̄m̄ est puerbiu3 Nodu3 in Scirpo q̄ris.

de iis: qui in rebus claris atque aptis difficultatem faciunt. de quo Terentius in Andria meminit. Homeromastix.

z Oilus libros aduersus Homez scripsit: eosque Alexandria ueniens Ptolomeo Regi recitauit. Ptolomeus quuz audiuiisset poetaz parentem idigne carpi: nullum illi respōsum dedit. Zoilus quum diu fuisset in regno: rerum tandem inopia cōpulsus Regem adiit rogās: ut sibi dari aliquid iuberet. Tunc Rex inquit Home. qui mille ante ānis deceffit: a uo ppetuo tot milia hoīuz pascit. quare tu quoque debes: qui meliori ingenio te pferis: non mō unum; sed etiam plures alere posse. Dignum pfecto sapientissimo rege respōsum. Hic uero sibi cognomen adoptauerat: ut Homeromastix uocaretur. Ouidio dicente in priō de remedio amoris: Ingenium magni liuor detractat Homeri. Quis quis es ex illo zoile nomen habes. quod uerbu3 apud græcos flagellu3 significat: Tractum inde puerbium. ut oēs huiusmodi doctoz uiroz calumniatores homeromasticas noīemus. oībus denique obtrectatorib9 accōmodari pōt. ut Vergiliomastix. Gelius in fronte. xvi. noct. Atticaz libri cuius liber inquit etiam fertur nefando titulo Ciceromastix. usurpat Plinius quoque in suo proœmio.

Ad Calendas græcas.

a Vgustus Cæsar (ut Tranquillus tradit) quuz uolebat aliquē nunquā esse solutu3 significare: nō illepide dicebat. soluet ad calendas græcas: hoc ē nunquā. quia græci nō hñt calēdas. in itidez significatum quoque elegāter dicim9 ad Neomenias latinas. quia (ut refert Hieronymus ad fregelā de interpretatione psalmoz) latini neomeniis carent.

Leges bonæ ex malis moribus procreantur.

q Vuz popul9 romanus nimio luxu corruptus sum.

ptuosissimus circa coenas effectus esset: q̄ (ut Horatius ait) n̄ usq̄ medium esset: multæ seuerissimæ leges ad huius modi luxuriæ coercendâ latæ sunt. quas Cato cibarias appellauit: Cæteræ sumptuariæ dicebant̄. idest de moderâdis sumptibus latæ. Inde uetus puerbium manauit leges bonæ ex malis moribus procreantur. Et. n. nisi pessimis effusissimisq̄ uiueretur moribus: profecto non opus ferendis legibus esset. de quo Macrobius li. Saturnaliorum tertio mentionem facit.

Euenit mihi quod Polluci.

is p̄ Vetonius de ædilitate Cæsaris ita scribit: Venatiões at̄ ludosq̄ & cū collega & separatiz edidit. quo factuz est: ut cõmunium quoq̄ ipensarum solus gratiaz caperet. nec dissimularet Collega eius. M. Bibul⁹ euenisse sibi qđ polluci. hæc ille: Ideo. n. dicebat bibulus sibi accidisse qđ polluci. nã quum templū esset sacratu3 Romæ in foro teste Liuiolib. ii. Castori & polluci: unius tñ Castoris dicebatur. quod uice prouerbii usurpari pōt. quū duo cõmune munus obeunt: alter uero muneris mercedem assegtur.

Ede Nasturtium.

n̄ Asturtiuz auctore Plinio li. xx. capite. xiii. herbæ genus est: nomen at̄ a narium tormēto accepit. Vnde factum est prouerbium ad excitandum torpore3 eorū is kor p̄2 α uov: hoc est ede nasturtiū. quod pinde est. ac si dicemus expergiscere: excitare.

A Caluo ad Caluum.

e Aius Caligula altera fax humani generis stās (ut testis est Traquillus) intra mediã porticū uolens ut in differēter oēs custodiæ ad suppliciū deducerentur: hac prouerbiali ellocutiōe: idest a Caluo ad Caluum usus est. cu.

ius rei (ut Dion auctor est) rō hęc est, quuz. n. Caligula re
cognosceret custodias. duo forte aderāt Calui: alter i sūmo
alter in imo carceris. ita ut inter duos caluos oēs custodiae
cōtinerentur. Caius igit ut nullo delictorū discrimine habi
to oēs ad unū punirentur: ita symbolicos ad suppliciuꝝ du
ci sperauit. qđ loco puerbii usurpare possumus. quum ali
quid nullius rei habita ratione fieri iubemus.

Non oīum est uiroz Corinthuz nauigatio.
s Trabo lib. Geographiæ. viii. quū de Corintho. loqui
tur: ita iquit Veneris etiā templuz adeo locupletatuz
extitit: ut supra mille Deæ pstitutas puellas caperet: quas
Veneri uiri mulieresq; addixerāt. pp has igitur frequens in
urbez multitudo turbaq; cōueniebat. Vnde Ciuitas mirū
imoduꝝ ditabatur. nautæ etiā leuiter sumptus factitates
absūmebātur. Hinc uulgatuz ueteri sermōe puerbiuz: Nō
oīum est uiroz Corinthuz nauigatio. Phociō at (ut Gel. ē
testis) inde natum tradit: qđ Lais meretrix non admittebat
nisi: qui soluerent: q̄tuꝝ posceret. Cuius Horati. quoq; li.
epistolæ priō meminit. nos at uti possumus: quuz inuere
uolumus fortunā nō æqualāce omnibus fauere. Eodē et
Stra. teste cuiusdā meretricis facetuz illud posteris uulga
tuz est respōsuz. nā quuz altera illi exprobraret inertiam: qđ
nulla operis teneretur industria: nec lanas attingeret. Ego
inqt talis in hoc breui tpe ternas disposui telas: innuens se
maiores diuulgādo corpore q̄stū fecisse: q̄ illā ex lanificio.
Poenitere tanti non emo.

q Vuz inter eas meretrices de quibus superius dixim⁹
Lais esset: q̄ auctore Gel. li. i. cap. viii. ob elegantia ue
nustatēq; formæ grādez pecuniaz demerebat. Cōuentus
ad eā ditioꝝ hoīum ex oī græcia celebres erāt. nec tñ admit

xiii

tebat: nisi: q̄ dabat: q̄d poposcerat. poscebat at̄ illa nimiaz q̄
titatez. ad hāc ille Demosthenes clanculuz adiit: & ut sui co-
piā faceret: petiit. At lais ὑπὲρ ἀποχουατο: id est decē dra-
chmaz milia poposcit. tali petulātia mulieris atq; pecuniā
magnitudie ictus expavidusq; Demosthenes auertitur: &
discedens Ego inqt poenitere tāti nō emo. q̄d nos uel ī cō-
simili re: uel quū ea declinam⁹: q̄ si ppetrarem⁹: paulo post
poenitentia nobis allatura forent: prouerbialiter usurpare
quimus. Hic habet foenuz in cornu.

Oues quuz cornu petū: mos est: ut in eoz corni-
culis foenuz alligetur. quo signuz datur trāseunti-
bus: ut caueāt. hinc metaphoricos puerbiuz flu-
xit. ut quuz hoīem maledicū cernerent: foenuz hēt ī cornu
dicerent. Hora. i. i. Sermonū foenuz hz ī cornu: lōge fuge.

Prandium Caninum.

Prandium abstemiuz ī quo nihil uini potatur: puer-
biallyter caninū appellatur. quia canis uino caret. hāc
ex Gelio libro decimotertio. Nulla dies sit sine linea.

a Pellī illi oīuz pictori optio ppetua cōsuetudo fuit: nū-
q̄ tā occupatā diē agendi: ut nō lineā ducendo artē ex-
creeret. ex quo natū ē puerbiū. quū significare uolum⁹ nō
esse frustra terēdū tps: Nulla sit dies sine linea: dicimus.

Pro adamato Vespasiano.

h Oc puerbiallyter dici p̄t. quū qs ī rationario libello re-
ferre uellet: q̄d p munere amatorio pdegerit. ut face-
te admoduz ipse Vespasianus usus est aduersus procurato-
res suos rationez impensaz referentes. Tranqllus auctor.

Citius elephanti parient.

p Linius ī p̄fatione inquit: quuz celeri⁹ ēt elephāti pa-
rient. q̄d ideo puerbio increbruit. ga. x. annis (ut idē

Plinius libro. viii. capite. x. tradit ggestare i utero elephan-
tos uulgus existimat. Aristoteles bienio: nec amplius q̄ sin-
gulos uno partu gigni refert. Vnde uetus adagiū est. quū
significare uolumus aliquid tarde fieri: ut dicamus celerius
elephanti parient. ad hoc uel illo utimur.

Citius mula pariet.

Plinius lib. viii. capite. xliiii. de mulis ita disserit. obser-
uatum ex duobus diuersis generibus nata tertii ge-
neris fieri: & neutri parentum esse similia. eaq̄ ipsa q̄ ita na-
ta sunt: nō gignere in oī animalium genere. Iccirco mulas
nō parere. qđ etiā testatur Aristo. libro. x. de aīalibus. qui
inquit genus muloz̄ totum est sterile. Est tñ in annalibus
peperisse saxe: uez̄ prodigii loco habitum. qđ Appianus
Alexādrinus lib. i. in pdigiis accidisse: ante Syllæ ingressuz̄
in Urbem prodit. Theophrastus uulgo parere i capadocia
tradit: sed esse id animal ibi sui generis. Itē Plinius. li. xxx.
capite ultimo (q̄ nō longe ab re est) quuz̄ de quarundam
bestiaz̄ miraculis loquitur: puluerem inquit in quo se mu-
la uolutauerit: corpori ispersum mitigare ardores amoris.

Velocius q̄ Asparagi coquantur.

a Vgustus Cæsar ad explicandā (auctor Trāquillus)
festinatæ rei uelocitatem dictitabat: citius q̄ Aspara-
gi coquantur. qui quum cito coquantur. iam Cæsar̄is di-
ctum in prouerbium cessit.

Ad uiuum non refeco.

h Oca medicis tractum est. qui usq̄ ad uiuam carnem
uulnera curant. quo Lelius in Amicitia ad supersti-
tiosam nimisq̄ subtilez̄ refutandaz̄ stoicoz̄ de sapientibus
sententiam usus est. quod significat nō esse oīa ad unguez̄
exploranda. a quo nō discrepat illud ab eodem Lelio pro

xvii
uerbū loco paulo inferius usurpatum.

Agamus pingui Minerua.

m Inerua ingenium dicitur. (est enim ingeniorum dea) quare quum significare uolumus non oportere nimis anxie & morose atq; curiose omnia inquirere: dicimus Agamus pingui minerua: id est crasso ingenio. qđ Colu. lib. xii. ita scribens usurpat: in hac autem ruris disciplina nō desideratur eiusmodi scrupulitas: sed (ut quod dicitur pingui minerua) & cete. cuius deæ quum mentio facta sit: nō erit alienum subiicere illud.

Sus mineruam docet.

m Inerua non solum ingenii (ut dictum est) Deam esse poetæ finxerunt: sed sapientiæ omnes appellat. quippe quæ ex uertice capitis Iouis nata est. quare Horati us in carmine ait: proximos illi tamen occupauit Pallas honores. Nam deo nemo proximior est: q̄ ipse sapiēs. At sus quum omnium animalium immundissimus sit. quid tam impar & indecens atq; absurdum est: q̄ suem docere Mineruam? quoties igitur hominem imperitum uidemus: q̄ sapientem docere nitatur: non illepide huiusmodi prouerbio utimur. quod Hieronymus in quadam ad Ruffinum epistola usurpat. q̄ illud quoq; loco adagii i eadem epistola.

Oportet mendacem esse memorem.

h Hieronymus inquit oblitus ueteris prouerbii mendaces memores esse oportere. Et Apuleius in Apologia oratione secunda saepe audiui non de nihilo dici mendacem memorem oportere. cui illud Terentianum fallacia alia aliam trudit: subiacet.

Tenebræ Cimmetiæ.

u Etus adagium est ab antiqua historia sumptū. Cim

merii enim populi Scytici fuerunt. a quibus Bosphorus
cimmerius nominatus est. quauis Strabo in septimo geo
graphia Cimmerium bosphorum quasi cimbrium a cym
bris dictum putet. Cimmeriorum autem clima quum te
nebrosum sit: & aer quoque caliginosus: ut testis est idē Stra
bo in primo: & Tibullus dicens Cimmerion etiam obscu
ras accessit ad arces: Quis nunquam candente dies appa
ruit ortu. Hinc deductum est prouerbiū Tenebræ Cim
meriæ in eos: qui tanquam cæci omnis ueritatis expertes
sunt. quod Lactantius Firmianus libro diuinarum institu
tionum quinto capite tertio sic scribens usurpat: O cæcus
pectus: o mentem cimmeriis (ut aiunt) tenebris atriores.
Et Dicit Hieronymus contra Ioannem Hierosolymita
num Rogo inquit quæ tanta est cæcitas cimmeriis (sicut
aiunt) tenebris inuoluta. Cimmerios etiam Ephorus in
Italia fuisse tradit iuxta lacum auernum: & in subterraneis
habitasse domiciliis: quorum morem patrium esse: ut so
lem nemo intueatur. Verum nocturno tempore egrediū
tur. de quibus Dionysius de situ orbis meminit: & Festus
Pompeius ita scribens: Cimmerii dicuntur homines: qui
frigoribus occupatas terras incolunt. quales fuerunt inter
Baïas & Cumas in ea regione: in qua conuallis satis eminē
ti iugo circumdata est: quæ neque matutino neque uespertino
tempore sole contingitur.

Homo duræ Ceruicis.

e Eruix in singulari contra Seruii sententiam: præ
ter alia significata: a scriptoribus sæpissime pro su
perbia usurpatur. Vnde uice prouerbii increbruit Ho

xv

mo duræ Cervicis: hoc est superbus. Vel ab eo: quia cer-
uix posterior colli pars est. ex qua origo est omnibus ner-
uis: & quoniam nervi ipsi corpus erectum ac rigidum fa-
ciunt: Qui in ceruice sunt collocati: dicimus hominem
duræ Cervicis: quasi indomabilem: more ferocium bo-
um. Et a Diuo Hieronymo in interpretatione uete-
ris instrumenti dictum est: Populus iste duræ Cerui-
cis est.

Dies adimit hominibus dolorem.

Oc auctore Terentio in Heanton. Vetus est
h Adagium. apud quem Menedemus conque-
rens aut illud inquit falsum est: quod uulgo au-
dio dici: Diem adimere ægritudinem hominibus. signifi-
cât autem illud quod Seruius Sulpitius ad Ciceronem
de obitu Tulliæ scribens: ait Nullus dolor est: quem non
longinquitas temporis minuat: atque molliat. Vnde ue-
re Ouidius tempus rerum edax appellat. quando dolo-
rem minuit uel tollit. quod haud facile est: nam (ut Ci-
cero ait) cui placet obliuiscitur: cui dolet meminit. Nos
autem hoc adagio uti quimus: quum innuere uolumus
tempus omnia consumere. uti Marcus Tullius dicit ni-
hil est opera manuque factum: quin non minuat: consu-
matque uetustas. & Horatius in carmine Damnosa quid
non minuit dies?

Epimenidis somnum dormit.

Pimenidem auctor est Plinius libro septimo ca-
e pite. lii. & Laertius libro primo Cnosum pue-
rum æstu & in itinere fessum in specu septem &
quinquaginta dormisse annis: rerum faciem mutationeque
mirantem uelut postero expectatum die. ex quo iam loco

proverbii uulgatum est: quum uolumus notare quem
piam: quia legnis & somniculosus sit: totumque uitæ fere tē
pus dormiat. dicimus hic Epimenidis somnum dormit.

Næc oīa: nec passim: nec ab omnibus.
i N quadam diui Seueri epistola & Imperatoris An-
tonii græcum adagium reperitur. ea citatur ab Vlpia
no i primo de præconsulis officio: eodemque titulo ponitur
in digestorum libro primo. Verba sunt hæc epistolæ: quæ
quoniam elegantissima & bonæ frugis plena sunt: ediscen-
da iis censeo: qui rempub. gesturi sunt. Quantum inquit
ad xenia pertinet: audi quid sentimus. græcum prouerbi-
uz est *οὐτε πάντε οὐτε πάντ στέ οὐτε πᾶσα πάντων*: hoc
est nec omnia: nec passim: nec ab omnibus. Nam ualde in-
humanum est a nemine accipere: sed passim uilissimuz: &
per omnia auarissimum. ab hoc igitur celebri adagio ad-
scant: qui magistratus gerunt: uel ipsi etiam principes: ut
munera recipienda sint. quæ (ut in ecclesiastica historia
non minus uere quam eleganter legitur) occæant prudē
tes: & iustorum uerba subuertunt. in his proinde capien-
dis modus habendus est: quemadmodum hoc prouerbio
monemur.

Pollicem præmere.

u Etus prouerbium est: aucto Plinius libro uigesimo
octauo cap. ii. ubi ait: pollices quum faueamus præ-
mere etiam prouerbio iubemur. quod Horatius epistola-
rum libro primo tetigisse uidetur sic scribens: Consentire
suis studiis qui crediderit te: fautor utroque tuum laudabit
pollice ludum. ex quo illud Iuuenalis peritissime: Et uerso
pollice uulgi quemlibet occidunt populariter: ceu si uerso
pollice tollatur fauor, nam ut fauere qui pollicem præme

rent: (ita cenſeo) qui uerterent: denegare gladiatori-
bus fauorem credebantur. quemadmodum auctore Au-
guſtino de Ciuitate dei libro decimonono quum de Iſidis
& ſerapidis ſimulacro loquitur: digito labiis impreſſo ſilen-
tium fieri ſignificatur. & tollere digitum teſte Cicerone
in Verrem: & Martiale libro quinto ad hoſpites: eſt ſe uel
conductorem uel emptorem ex publica uenditione aut lo-
catione ſignificare.

Scytala laconica.

Arcus Tullius in quadam ad Atticum epiſtola ſic
ait: habes ſcytalam laconicam. quo prouerbia-
liter dicto ſignificare uoluit epiſtolam breuiſſi-
me ſcriptam: & occulto ſignificatu obſcuratam: ſicut lace-
dæmonii ueteres facere conſueuerunt. qui occultare uolē-
tes litteras publice ad Imperatores ſuos miſſas: ne ab ho-
ſtibus exceptæ conſilia ſua indicarent: epiſtolas mirando
commento ſcriptas mittebant. namque lorum tenuiſſi-
mum ſurculo tereti atque oblongo complicabant: & in eo
loro litteras per tranſuerſas iuncturarum oras inſcribe-
bant: id lorum deinde ex ſurculo reuolutum Imperatori
ſuo mittebant. qui huiuſcemodi conſcius ſurculo com-
pari quem habebat: Lorum conſimiliter complicabat. at-
que ita litteræ per ambitum eundem ſurculi coaleſcen-
tes ruruſum coibant: & ita integram & incorruptam epi-
ſtolam & facilem legi præſtabant. hoc genus epiſtolæ græ-
ce Scytale Laconice: hoc eſt Scytala laconica nuncupa-
batur. auctores Gellius libro decimoſexto capite nono. &
Plutarchus in Iſandro. quum Cicero igitur exemplum
epiſtolæ Marcii Antonii ad ſe miſſæ inſeruiſſet epiſtolæ
ad Atticum dixiſſetque: habes ſcytalam laconicam: hoc

est epistolam breuitate laconica perscripta & super reb⁹ ar
canis compositam, sicut lacones componere consueuerat.
nos itidem quum significare uolumus furtiua scripta uel
per notas composita (ut dictator Cæsar auctore Suetonio
facere consueuit) nominare possumus prouerbialiter Scy
talam laconicam.

Conscientia mille testes.

nihil equidem est: quod magis penitus hominem in
n trospiciat: eiusque animum noscat: quam ipsa consci
entia. quæ si scelerum conscia est: nos semper sol
licitat & torquet: Iuuenale dicente & tacita sudant præcor
dia culpa. Si autem bene actæ uitæ non expers est: oble
ctat & fouet: atque aduersus omnia maledicta tuetur. Un
de uetus manauit prouerbium Conscientia mille testes.
perinde ac si diceretur eam uim conscientia habere: quam
mille testes. De quo Quintilianus in quinto memi
nit.

Albus an ater sis.

c Atullus in Cæsarem hoc uetus prouerbium ex
primit: ubi inquit Albus an ater homo: per quæ
uerba prouerbialiter dicta significat se nihil face
re utrum Cæsar bonus sit: an malus. Albus enim bonum
& liberalem: Ater uero malum & sordidum signat. sicut
ti interpretatur Porphyrio apud Horatium. qui & ipse
in secundo epistolarum libro in ultima ad Iulium Florum
epistola hac prouerbiali elocutione usus est: illo uersu mor
talis in unum quodque caput uultu mutabilis Albus &
ater. de quo intellexit Quintilianus libro undecimo: qui
negat inquit se magnifacere aliquis poetarum utrum Cæ
sar sit ater an albus homo. Quod apud eruditos

xxij

frequens est: sicut apud Apuleium. qui ita scribit in apo-
logia: Etiam libenter te nuper usq; albus an ater esses igno-
raui: adhuc hercle non satis noui. & apud Diuum Hiéro-
nymum scriptum legimus in libro contra Heluidium:
Quare balbutis & erubescis: albus (ut aiunt) ater ue sis
nescio. Nos autem hoc adagiū usurpare possumus
in eos: quos subdole notamus: Quod minime boni
sint.

In portu nauigo.

i Am qui in portu nauigat: tutus est a tempestate
& fluctuum impetu. ex quo quum uolumus di-
cere prouerbialiter tutus sum: dicimus in portu
nauigo.

Da mihi testimonium mutuū.

g Ræci nullius religionis: nullius fidei hominum
genus utpote qui uitiorum omnium (ut Plinius
ait libro decimoquinto capite quarto) genito-
res sunt: testimonia inuicem inter se mutant. Quo fit
huiusmodi testes non iusiurandi: Sed lædendi eum uer-
ba meditantur: in quem testificantur. Vnde apud eos
prouerbiū erat: Da mihi testimonium mutuū: dicen-
te Marco Tullio in Oratione pro Lucio Flacco testimo-
niorum religionem & fidem nunquam ista natio coluit:
totiusque huiusce rei quæ sit uis: quæ auctoritas: quod
pondus ignorat. Vnde illud est: Da mihi testimonium
mutuū: num Gallorum: num Hispanorum putatur:
totum istud græcorum est. quod nos & in falsos testes
& in eos qui turpiter inter se beneficia foenerantur: usur-
pare possumus.

Tanq̄ habeas tria nomina.

Obiles Romani fere omnes tribus nominibus
n p̄nomine: noīe: cognomine notabant: ut .C. Iulius
Cæsar. antiq̄s at̄ simplicia noīa erant: ut Romulus & Remus: prænomen a Sabinis eos sumpsisse Prifianus autumat. idque uel differentię causa: uel q̄ tempore quo Sabinos Romani ascuere ciuitati: ad confirmandam coniunctionem nomina illorum suis præponebāt nominibus: esse factum tradit. ex quo illud Satyricum tāquā habeas tria nomina: id est tanquam sis nobilis: uel tanquā sis in libertatem assertus. (ut Politiano placet) qui hoc de iis: qui manumittebantur a Poeta dictum putat. Sed undecunq̄ sit: iam in prouerbium cessit in eos. qui sibi ipsis plus q̄ par sit: ultra dignitatem tribuunt.

Opera & oleum perdere.

m Arcus Tullius libro septimo epistolarum familiarium ad Marium uetus prouerbium usurpat: ita inquit: in quibus ipse Pompeius profiteretur se & operam & oleum perdidisse: hoc est omnem laborem irritum fuisse. quod tractum est: uel a palæstritis: quibus dabatur oleum: ut ungerentur. uel ab his: qui multum & frustra uigilantes oleum consumunt. Vnde in prouerbio eruditorum dicitur: plus olei q̄ uini consumpsi. qđ equidez tu Illustrissime Guide uere usurpare potes. qui manifestum iter ad ingenii lumen ostendens a teneris (ut græci dicūt) unguiculis: perinde primis litterarum elementis insistere coepisti: ut (uide quantum sit assuescere) Deinceps nullos studiorum labores nulla ue incommoda subterfugisti. Quare tu tanquam illud Antisthenis præterferens dictum $\mu\alpha\epsilon\sigma\epsilon\iota\eta\upsilon\ \mu\alpha\lambda\lambda\omicron\nu\eta\eta\delta\zeta\ \epsilon\epsilon\iota\eta\upsilon$: id est insanirem potius quāz oblectarer. non uoluptatibus undiq̄ circum-

xviij

fufis ut cæteri folent: quibus perinde ac tibi fortuna rerum omnium copiam præftiterit: fed litterarum ftudiis donec per ætatem munus militare obire nequifti: omnem tuam operam per noctesq; lucubrationes enauafti. plus igitur olei q̄ uini conſumpſiſti, ut ille quoque Demofthenes cuidam eius eloquentiam demiranti reſpondiſſe fertur. Cui non abſimile eſt illud: quod Macrobius refert libro Saturnaliorum ſecundo de coruo ſutoris Cæſareꝝ ſalutante: qui quum Auguſtus ſe talium ſalutatorum ſatis domi habere dixiſſet: quoniam memoria tenebat & illa: quibus dominum querentem audire ſolebat: ſtatim ſubtextuit: Opera & impenſa perit.

Talis hominum oratio qualis uita.

Enēcalibro epiftolarum uigeſimo ad Lucillium ait. apud græcos in prouerbium ceſſit: talis hominibus fuit oratio: qualis uita. cuius etiam Plinius in epiftolis libro quarto meminit: & Democritus in quæſtione Actionis umbra exiſtit oratio. auctor Plutarchus de liberis educandis. nam ut æra tinitu: ita homines ſermone dignoſcuntur.

Acta agis.

Voties ea quæ iam acta ſunt: quiſpiam fruſtra ſæpius repetit. prouerbialiter dicimus: Acta agis: id eſt nihil facis. quod per belle Cicero in amicitia declarat hiſce uerbis: Sed quum multis in rebus inquit negligentia plectimur: tū maxime in amicis diligendis & colendis. præpoſteris enim utimur conſiliis: & acta agimus. quæ uetamur ueteri prouerbio. quod etiam Terentiū in Adelphis uſurpauit.

Qui non litigat Celebs eſt.

Viuscemodi proūerbium a diūo Hieronymo sæpe repetitur. quod inde ortum est: quia dos uxoria lis uiris est: dicente Iuuenale Veniunt a dote sagittæ: & ipsæ uxores in nocte semper cōquestuosæ & garulæ sunt: ut idem non ne putas melius: q̄ tecum pulio dormit: pulio qui noctu non litigat: quasi inuens cum uxoribus semper coniugibus litem & iurgium esse. propter quod Metellus Numidicus de ducendis uxoribus ad populum hæc uerba fecit. Si sine uxore possemus. Quirites esset: omnes ea molestia careremus. sed quoniam ita natura tradidit: ut nec cum illis satis commode: nec sine illis ullo modo uiui possit: saluti perpetuæ potius q̄ breui uoluptati consulendum. hæc ex Gelio libro primo capite sexto: quuz liti itaq; (ut Chilon Lacedæmonius auctore Plinio libro septimo dicitabat) miseria ipsa perpetuus comes sit. hoc prouerbio monemur uxorem non esse ducendam. ut nobis illud sit: quod urbanissimus poeta sibi exoptat dicens Sit nox cum somno: sit sine lite dies.

Mensa uobis solis est.

Iuus Hieronymus in epistola ad Paulinuz scribit d Apollonium philosophum perrexisse ad æthiopia: ut Gymnosophistas & famosissimaz solis mensam uideret: quæ talis erat: auctor Herodotus libro historiarum tertio: q̄ in æthiopia inquit fuisse pratum omnium quadrupedum carne refertum: quâ per noctem magistratus illic ponere festinabant. & ubi illuc uisisset: cui libet licebat ad illud accedere epulum. indigenæ existimabant copiam epularum diuinitus suppeditari: & hanc solis mensaz nuncuparunt. ad quaz inspiciendaz olim Cambyses misit legatos in æthiopia: Solinus græco uocabulo heliu trapezam

xvi

hoc est solis mēsa; uocat: helias enī; græce sol: trapeza mē
sa nominatur. de qua ita scribit libro tertio Pōponius mel-
la: Est locus paratis semper epulis refertus: & quia ut libet
uesci uolentibus licet: heliu trapezā appellat: & quæ pas-
sim apposita sunt: Affirmant inasci subinde diuinitus.
ex quo quum uolumus prouerbialiter significare aliquos
non suo sed suorum maiorum uel aliorum labore (ut hæ-
redibus contingit) partis frui diuitiis: scite dicimus men-
sa uobis solis est: quasi diuinitus data. quum siquidem (ut
Horati. et ait) nihil sine magno uita mortalib⁹ labore det.

Diuinare sapientem.

d Iuinare proprie est augurari & uera d̄ futuro dicere:
ut Cicero li. iiii. epistolaz̄ familiarium ad Appiū pul-
chrū iquit quasi diuinare tali i officio fore mihi aliquando
expetēduz̄ studiū tuū. & q̄ sapiēs ē: q̄ uey dicit. hic ueteres
auctoꝝ Don. sup̄ ecyra puerbiū eē uoluerūt: sapiētē diuīar̄.

Nihil inuita Minerua facias.

h Oc græcoꝝ uetus adagiū Cicero li. officioꝝ. i. p̄spi-
cūe declarat: ait. n. nihil decet i uita (ut aiunt) Miner-
ua obstāte. i. aduersante & repugnāte natura. Idez̄ i priā tu-
sculana: bene. n. illo græcoꝝ puerbio p̄cipitur: quā quisq̄
norit artē: i hac se exerceat. & alibi Nihil aliud ē mor e gīgā-
tū pugnare cū diis: q̄ naturæ repugnare. Vñ ēt Hora. i poe-
tica arte p̄cipit: Tu nihil inuita dices facies ue Minerua.

Clematis Aegyptia.

c Lematis ægyptia est herba (ut inquit Plinius li-
bro uigesimo quarto capite. xv) nigra folio latiori
longo ab aliis daphnoides: ab aliis polygonoides
uocata. Vnde q̄ corpulenti & nigro colore sunt: appellant̄
Clematis Aegyptia. ut Beroaldus refert.

Sybarites p' plateā cōtra fastosius ingrediētes.
Ybaris auctor Strabo libro sexto Geographiæ a
s flumine uicino cognominata ciuitas amœnissi-
ma fuit: haud procul a Crotone. Sybaritæ autē,
imprimis luxu & delitiis notabiles fuerunt. sic ut Princi-
pes omnium colerent ionas atq; tyrrenos: quoniam alte-
ri græcorū utpote qui teste Valerio maximo libro secūdo
omnium primi unguenti: coronarūq; in conuiuio dan-
darum: & secundæ mensæ ponendæ cōsuetudinem haud
parua luxuriæ irritamenta adinuenerunt. alteri barbaro-
rum luxoriosissimi, ab his sunt fabulæ Sybariticæ: qua-
les ferme apud Aesopum: Plutarchus in conuiuio septem
sapientum morem fuisse scribit: Sybaritis mulieres ab ul-
q; anno priore ad conuiuia uocandi: ut ueste auroq; moliri
exornareq; per ocium se possent. Vnde prouerbium dedu-
ctum sybarites per plateas contra fastosius ingredientes:
in eas potissimum mulieres: quæ comptæ & luxurioso or-
natæ apparatu pompatico gressu incedunt. non minus eti-
am prouerbialiter sybariticæ delitiæ dicuntur: quum mo-
dum excedunt, & Sybariticos libellos: id est lasciuos apud
Martialem libro duodecimo legimus: & apud Iuuenalem
Sybaris colles. Saty. vi. cui non ualde absimile est.

Domi non hic milesia.

m Ilesii (ut Strabo docet) Ionix populi celeberrimi
delitiis quoq; luxuriaq; insignes fuerunt. qui lepi-
do & illecebrarum pleno sermone utebantur: ut
de Aristide milesio Lucianus in amoribus refert: & Apu-
lei i fronte asini sui: ubi iqt. Vt ego tibi sermone isto milesio
uarias fabellas cōserā: auresq; tuas bēiuolas lepido susurro
pmulcē. ex quo græcus prouerbium fluxit: οἰκότε μιλῆ

στρατηγία ἢ ἄλλοι ἐπὶ τοῦ αἵματος: hoc est domi non hic milesia: uidelicet
in eos: qui domesticum luxum celebrant: ubi minus pro
batur. Vnde alterum est.

Olim fortes fuere milesii.

m Milesii itaque olim luxu diffuentes breui omne uirilitatis
robur amiserunt. sicuti legimus apud Liuium Hannibal
militibus illos qui tot strages romanis intulerant: tot
urbes insigni uirtute expugnarant: unius demum capuæ
ciuitatis allectos illecebris: luxuria corruptos: mox turpiter
effœminatos punicas uires perdidisse penitus: (tam pesti
fera luxuria & uoluptas est:) quod non temere deinde dicere
tur illis capua altera Cannas extitisse: Vnde apud græcos
ab Aristophane uulgatum est prouerbium. ποτε ἠσπασα
καὶ ἀδύστη: id est olim fortes fuere milesii. quo in eos uti
mur. qui quondam foelices ac fortes in miseriam iam im
belles effecti deuenerint. a quo illud non discrepat.

Fuimus Troes.

f Vimus troes hic loquendi color iam efficax de con
suetudine chori illius lacedæmonii ductus: & in ada
gium ascitus. Nam ut est scriptum apud Plutarchum in li
bro. cui sic est titulus quo pacto laudare se quispiam citra in
uidiam ualeat: chorus erat lacedæmoniorum trifarius: Se
num: puerorum: iuuenum. Canebant autem senes ita: fu
isse se quondam robustos iuuenes. pueri uero sic: se futu
ros longe his meliores profitebantur. Iuuenum cantio
hæc erat: se iam id esse dicebant: quod uel illi fuissent: uel
hi se futuros sperarēt. cuiusque rei paratos facere periculum.
ex quo factum est: fuimus Troes. quod significat non eos
uiros esse fortes: uel foelices: quos olim fuisse dicamus. de
quo Vergilius in secundo Aeneidos meminit.

Dauus sum non Oedipus.

h Viusmodi Terentianum dictum iam prouerbii loco uulgatum est: quo utimur: quum significare uolumus nos diuinandi artem non callere. Nam quum sphinx monstrum illud Thebanum ænigma proposuisset: quod esset animal bipes: inde tripes: ac quadrupes: & soluenti locastæ conubium: thebanūq; regnum præmium propositum foret. præter Oedipum soluere potuit nemo: qui id hominem esse asseruit.

Non omnibus dormio.

m Etaphora a uiro sumpta uidetur. qui somnum simulat (Auctor Iuuenalis Doctus ad calicem uigilanti stertere naso) quoad uxor mechos admittit. quia si illa aliquos reciperet: qui soluere non possent: quatum uir uellet: ipse statim surgit dicens non omnibus dormio: hoc est non omnes patior: id est tenues perinde ac diuites uxorem adire. quo nos uice prouerbii eleganter uti quimus: quum aliquid uni siue ob beniuolentiam aut quamuis aliam ob causam concedimus: quod etiam sibi cæteri omnes concessum putant: uel non omnibus dormio. Significat non omnibus operam meam nego simpliciter: ut Cicero in libro epistolarum septimo posuit ad gallum.

Hic Epicurus subans est.

a Pud Diuum Hieronymum libro secundo contra Iouinianum legitur. restat ut Epicurum nostrum subantem in hortulis suis inter adolescentulas & mulierculas alloquamur. ubi subare (quamuis in codicibus Hieronymi quidam sudantem male legant) antiquissimo uocabulo dicuntur sues: quum libidinan-

221

tur. Vnde translatio quoque facta est in cætera animalia: ut docet Porphyrio enarrans illud horatianum. Iam que subando tenta cubilia tectaque rumpit: ex quo Hieronymus uolens Iouinianum significare in coitum & libidines ruere: Epicurum qui summum bonum in uoluptate ponit: prouerbialiter subantem appellauit. nos quoque quum notare uolumus quempiam in consimilem rem pronum: haud quaquam minus Adagii loco dicere possumus: hic Epicurus subans est.

Hoc re apud Sagram gesta uerius est.

Hoc græcorum uetus & elegans Adagium luculenter a Strabone libro sexto Geographiæ declaratur his uerbis. Qui ait post locros Sagra fluuius labitur: quem fœminie nominant. in cuius ripa Castoris & Pollucis aræ sitæ sunt. Ad quas decem locrorum milia una cum rheimis aduersus Crotoniatis numero centum & triginta millia Marte collato uictores euaserunt. quo ex negotio est ortum aduersus incredulos prouerbium: ἀλλῆσ τερατων ἐπι σάγρα: id est hoc re apud Sagram gesta uerius est. hæc ille: Verum Iustinus libro uigesimo de armatorum numero cū Strabone non conuenit sic scribens: Itaque quum in aciem processissent: & Crotoniensium centum uiginti milia armatorum constituissent. Locrenses paucitatem suam circumspectantes (nam solum quindecim milia militum habebant) Omisssa spe indestinatam mortem conspiciant.

Iuppiter non cantat: nec Cytharam pulsat.

It Aristoteles Iuppiter non cantat: nec Citharam
a pulsat. quod præterire minime libuit: ut te dignus
aliquid in clyte Princeps attigisse uidear. ex quo ex-
emplo prouerbialiter docet Principes non debere musicã
exercere. quibus (ut ipse facis) satis est: si aliis utentibus
oblectentur. quod a Nerone Imperatore minime obser-
uatum est. qui teste Tranquillo musica a teneris annis im-
butus in scenam prodire non erubuit. Vnde haud imme-
rito Philippus macedonum Rex Alexandrum filium iur-
sta castigatione incessuit: quum accepisset illum quodam i
loco suauiter cecinisse: non ne te pudet inquiens: quæ tã pul-
chre canere scias. quod nos elegantis prouerbii loco in eos
Principes usurpare ualemus. qui quod se parum decet: stu-
dium exercent. Verum de te dici non potest: es enim sem-
per & ubiq; tuæ dignitatis memor.

Hic Gallipedes est.

t Iberium Cæsarem prouerbialiter Gallipedem appel-
latum testatur Tranquillus hisce uerbis: Ad extre-
mum uota pro itu & reditu suo suscipi passus: ut uulgo iã
per iocum Gallipedes uocaretur. quem cursitare ac ne cu-
biti quidem mensuram progredi prouerbio græco nota-
tum est. quod Cicero in quadam ad Atticum epistola usur-
pat accusans Varronis segnitiam & tarditatem. quum ait
bienenium præterit quum ille καλλιπιδης assiduo cursu cu-
bitum nullum processit. quod inde tractum. nam gallus
gallinaceus cursitare consueuit: moxq; subsistere: nec lon-
ge progredi. aliquis ideo gallipedes prouerbio dicitur: qua-
si pedes galli gallinacei habeat: sitq; tardigradus & tardi-
pes. Sed quum hoc græcum prouerbium sit: & a Cicero
ne per græcam dictionem enuntietur. quidam se parum

777

comperit habere aiunt: quā ratione possit latine dici gallipedes. Quo circa re diligentius pensitata existimant id puerbium non ab aue deduci: sed ab homine. qui καλλιπιδης nominabatur. fuitq; histrio in tragœdiarum actione peritissimus: (sicuti docet Plutarchus) hic quum i agenda historia esset uenustior: i cœssu per pulpita pompatico & moroso discurrebat: statimq; resiliebat: non ultra cubiti longitudinem progrediens. hinc igitur prouerbium deductum putant: ut Gallipes ab homine: non Gallipedes (ut dictum est) ab aue sit. quod undecunq; ueniat: in homines tardos & legnes usurpare possumus.

Hirundo suscipienda non est.

h Irundo auis nescit nemo: q; dum nobiscum cōmoratur: garrula semper est: & nunq̄ a cantu desistit. ex quo factum est prouerbium hirundo suscipienda non est: id est garruli & rumigeri homines recipiendi non sunt. ut Hieronymus ad Ruffinum demonstrat.

Propter quod Vadimonium deserere possit.

u Adimonium quidam ita diffiniunt: ut sit sponsio ad certum diem sistendi se in iudicio: id est comparendi per se uel per aduocatos. quod frangi nec æquum nec iustum est. Vnde antiquum prouerbiū est: quoties magnū aliquid significare uolumus: ut dicamus propter quod vadimonium deserere possit: quod peride est: ac si diceretur ius uiolari. qd a Plinio eleganter in suo proœmio usurpatur.

Tecum habita.

p Prouerbiū istud tecum habita a. M. Tullio i senectute usurpatur. significat enim q; homines suas uires metiri debeant: & (ut thales ait) teste Diogene Laertio se ipsos noscere. auctor Persius: qui ita inquit tecum habita

ut noris quam sit tibi curta suppellex.
Hæc est permutatio armorum glauci cū diomedis armis.
Linius lib. epistolârum. v. scribens ad flaccum p
uerbialiter ait: recipies epistolas steriles & simpli
citer ingratas: ac ne illam quidem solertiam Dio
medis in permutâdo munere imitantis. Pli. hæcenus: hoc
ex Homerico poemate sumptum est: namq; in .vi. iliados
scribit Glaucum ac Diomedem in medium processisse: ut
singulari certamine confligerent. glaucū deinde post enar
ratos suos natales inuitatum a Diomede: ut ex hostibus
hospites fierent: & hospitii necessitudine in uicem copula
rentur. quod ut cæteri inquit intelligant armaturam per
mutemus. & ita inter se arma permutarunt: Glaucus au
rea quæ centum boum præcio taxabatur: Diomedi dedit.
a quo accepit ærea: quæ nouem tantum extimabatur. Un
de ex hac tam impari armorum permutatiõe: Glaucus stu
pidus & demens iudicatus: Diomedes uero solers & astu
tus. quum ille iacturam fecerit: hic lucrum. ex quo quoties
cunq; alterius rei comperatione dissimili fit muneris pmu
tatio: prouerbialiter & comodissime dicimus hæc est pmu
tatio armorum Glaucum Diomedis armis. de quo men
tionem facit Plinius naturalis hist. lib. xxxiii. quum de co
merciis loquitur: & Gel. li. ii. cap. xxiii. & Martialis illis uer
sibus. tam stupidus nunquam nec tu puto Glauce fuisti:
chaleea donanti chrysea qui dederas.

Sedere ad Eurotam.

r Omæ fuit porticus Corinthia in inter cæteras celebris
ad circum flaminium erecta a. Cn. octauio: dicta Co
rinthia: propter æs corinthiacum: quod erat incolumis. di
cebat et porticus pseii: qm. Cn. octauius ex bello nauali cō

227

tra p̄scauz triumphū rettulit. i qua porticu erat tabula p̄icta habēs lacedæmonez & eurotaꝝ fluuiuz laconix auctor Pli nius li. iiii. Vnde ignaui illic desidētes: dicebāt sedere ad Eu rotā. hinc postea puerbio icrebruit. ut seder ad eurotā: eēt nihil agere.

Hic aureo hamo piscatur.

i Am hoc puerbii loco a luculentissimis uiris usurpari audio. Nā August⁹ teste Suetonio quuz mior emo lumentis spes q̄ dāni metus inerat: huiuscemōi minima cōmoda nō minimo sectantes discrimie: similes aiebat esse au reo hamo piscantibus. q̄ si hamus decideret: nulla captura dānum rependere posset. q̄re quū aliquem itidez facientes uidem⁹: puerbialiter dicere quim⁹ hic aureo hamo piscat.

Bis pueri senes.

g Ræcorum adagium est δις παιδες ιοϋροντες: id est bis pueri senes. sub hoc puerbio Varro Satyrā edi dit: cuius testimonium citat Gellius. Senes at tunc repuera scere dicuntur: hoc est in puerilem ætatem reuerti: & pue ri penitus fieri. quū uitio ætatis descipere incipiūt. auctor Plautus in mercatore: ubi senex inquit quum ex templo ē: nec sentit: nec sapit: aiunt solere eum rursum repuerascere. & Cicero in Catone si quis deus mihi largiatur: ut ex hac ætate repuerascam: & in cunis uagiam: ualde recusez. & Se neca non bis pueri sumus (ut uulgo dicitur) sed semper. hinc igitur in deliros senes prouerbium fluxit. de quo Au sonius mentionem facit.

Q ui ipse sibi sapiēs p̄desse neqt: neqcq̄ sapit.

q Vi ipse sibi sapiēs p̄desse neqt: neqcq̄ sapit: Ciceronis uerba sunt ad Trebatium lib. vii. epistolarum fami liarium sumpta a prouerbio græco. Q uod est $\mu\iota\sigma\theta\omicron\sigma$

οπιστανος ουχατω συφοσι: cuius sensus est: qui sapiens sibi non prodest: frustra sapiens est. praesertim quum natura ipsa (ut Terentius ait) omnes sibi q̄ aliis melius esse malint: & suae quicq̄ utilitati seruiant.

Andabatarum more pugnare.

i Dem Cicero ad Trebatium ait: quem antea ne Andabata quidem defraudare poteramus. & Diuus Hieronymus contra Iovinianum epistola prima de Andabatis meminit: scribens melius est (quod dicitur) oculis Andabatarum more pugnare: q̄ directa spicula clypeo non repellere ueritatis. ex quorum (ab aliis. n. de his mentionem fieri non memini me legisse) lectione colligimus Andabatas populos quosdam fortasse fuisse. qui clausis oculis pugnarent. hinc factum est: quum aliquis parum diligenter & q̄ si clausis oculis quippiam agit. q̄ illum dicamus Andabatarum more pugnare.

Mendaces Cretenses.

e Nnius in sacra historia auctore Lactantio li. diuinarum institutionum primo capite. xi. scriptum reliquit. Iouem Saturni filium postea q̄ multa mortalibus munera prestiterit: in Creta vitam consumasse: atq̄ inibi sepulchrum eius esse in oppido Cnoso. in quo sepulchro litteris graecis scriptum fuisse $\epsilon\upsilon\sigma\kappa\epsilon\pi\omicron\nu\omicron\nu\sigma$: id est latine Iuppiter Saturni filius. de quo Cicero cuius idem Lactantius testimonium citat: de natura deorum quum tres Ioues a Theologis nominari docet: ita scribit tertius fuit cretensis Saturni filius. cuius in illa insula sepulchrum ostenditur. unde Lactantius uanam religionem deridens ait: Quomodo igitur potest Deus alibi esse uiuus: alibi mortuus: alibi habere templum: alibi sepulchrum: quare Cretenses semper mendaces ha-

biti sunt. quippe qui sunt iouis sepulchrum fabricati: quum ille quem deum faciunt: nunquam obierit: perpetuoque sit. Vnde prouerbum graecum factum est Mendaces Cretenses i eos: qui ueritatis minime amici sunt. quod Statius in primo thebaidos tetigit scribens metitaque manis Creta tuos. & Ouidius in amoribus: cretes erunt testes: nec fingunt omnia cretes. & alibi Nota loquor non hoc quae centum sustinet urbes: quis sit mendax creta negare solet.

Thracium commentum.

s Trabo ait li. viiii. geog. memoriae prodidit Ephorus thraces factis erga boetios induciis noctu incurrationes egisse. quumque securius & negligentius expeditiones agerent: perinde ac si pace iam facta. eos uero boetii quum perpullassent quererenturque: inducias uiolassent. illi non uiolasse responderunt: dies. n. pepigisse: noctu autem incurrasse dicentes. Vnde uulgatum est prouerbum thracium commentum de iis. qui sophismatibus fidem frangunt: de quo Cicero in primo officiorum meminit: quum de iniuriis a uasamento loquitur.

Summum ius: summa iniuria.

ecero in supradicto libro ita inquit: existunt etiam iniuriae saepe calumnia quadam & nimis calida: sed malitiosa iuris interpretatione: ex quo illud summum ius: summa iniuria. quod Terentius in Heauton. prouerbialiter usurpauit. Nam multi nimis rigide iura interpretantur: & magna interdum malicia utuntur. quae contraria est prudentiae: iustitiae: equitati. Vnde Aristoteles i ethicis inquit: quum lex sit uniuersalis. opus est interdum adhibere bonum uirum & aequum: qui legem emendet. qui haud dubie inelyte Guide tu uir ipse aequus & integer es.

corrigit. n. leges: sūma iustitia: pari æquitate: populis tuis
iura præbes. sed leges ipsæ tamen iuraq̃ pariter in tuis do-
minantur ciuitatibus.

Attice scribis.

T tici semper quum ad amicos scribebant prolixè
agebant. lacones e diuerso in scribendo q̃ breuissi-
mierant. Vnde ab illis ortum est prouerbiū in
eos: qui uerbosius agunt. q̃ dicimus Attice scribis. ab his
aũt in eos: qui breuiter scribunt: laconice scribis. auctor Ci-
cero ad Atticū. ut Aristagoras èt breue dicendi genus chi-
loniũ uocabat. quoniam chilon i loquendo breuis fuisset.
Diogenes Laertius auctor libro primo.

Sexagenarios senes de pōtibz præcipitari.

Omani (ut Nonius & Varro prodiderunt) quũ
sexagesimum excedebant annuz: a publicis nego-
ciis liberi erant: nec in creandis magistratibus suf-
fragia ferebant. quæ per pontes auctore Festo dabantur.
Vnde factum est prouerbiuz. ut quoties significam⁹ quẽ-
piam senem seu propter ingrauescentem ætatem: seu ob
quamuis aliam causam negociis omnibus liberatuz exau-
toratumq̃ esse: dicimus Sexagenarios senes de pontibus
præcipitari. quia a latore suffragii remouebãtur. ne ferrent
suffragia: per pontes in campo Martio eius rei causa fabri-
catos. de quibus intellexit Cicero in primo Rhetoricoruz:
quum dixit pontes disturbat: cistas deiicit. Inde depontani
senes dicti sunt. de hoc Macrobius quoque libro Saturna-
liorum secundo meminit: Et Ouidius in quinto fastorum
prope finem sic scribens: Pars putat ut ferrent iuuenes suf-
fragia solis: Pontibus infirmos præcipitasse senes. ad illum
utique ritum alludens. non autem q̃ Romani qui mãsue-

XXV

tudine & pietate cæteras longe gentes præstiterūt: suos se-
nes e ponte præcipitarent in Tyberim. ut ibidem idē Ovi-
dius sentit dicens: Corpora post decies senos qui credidit
annos Miffa neci: sceleris crimine dānat auos. Secus apud
Caspios teste Strabone libro undecimo Geographiæ: iclu-
si fame senes necabant: quū. lx. annū excessissent. & innu-
meræ aliæ gētes feritate ilignes senes necare consueuerāt.

Romanus sedēdo uincit.

Voniam Romani (ut non nullis constat exem-
q plis) haud minores res consilio atq; ingenio q̄ ar-
mis gesserunt. quod & Marcus Tullius in primo
officiorum ita scribens præter multorum opinionem pro-
bare contendit: Vere autē si uolumus ait iudicare: multæ
res extiterunt urbanæ maiores clariore: q̄ bellicæ. Et ibi-
dem parua enim inquit sunt foris arma: nisi sit consiliū do-
mi. Idem uolens ostendere oppressis Catilinæ furoribus
se togatum plura gessisse: q̄ Imperatores exercitus: hunc
uersum composuit cædant arma togæ: concedat laurea lin-
guæ. Et Horatius in carmine idem sentire uidetur: quum
dicit Vis expers consilii mole ruit sua. quanquam Salusti-
us in sua præfatione hoc non diffiniuit. Vbi utrunque in-
quit per se indigens alterum alterius auxilio eget. Hinc igi-
tur ortum est prouerbium Romanus sedēdo uincit: quo
Varro libro de re rustica primo capite secundo utitur: dicēs
Vultis igitur interea prouerbium quod est Romanus se-
dendo uincit: usurpemus: dum iste uenit. Nos autem eo
uti possumus: quū significare uolum⁹ ingenio magis polle-
re q̄ armis. uel (ut Scipio dicere solit⁹ erat) nūq̄ nos min⁹
ociosos eē: q̄ quū ociosi sum⁹. eo. n. pacto sedēdo uicim⁹.

Lerna malorum.

Erna & Argiui & mycenei lacus est. i qua poetae
finxerunt hydram multoz capitum fuisse. quoz
aliquot excisis: totidem continuo renascebantur.
quod quidē monstrum quum totam eam regione3 deua
staret: tandem post multa purgamina ab Hercule claua pri
mo ictum: deinde post pestiferum afflatu3 sagittis petitū.
postremo quum se se solitis cauernis condidisset: lignoz
congesta strue igne consumptum est. testante Vergilio qn
quaginta atris imanis hiatibus hydra: & Seneca quid sæ
ua lernæ monstra numerosum malum nō me igne demū
uicit: & docuit mori: hinc igitur ortum prouerbiū d̄ his:
quæ haud facile expiari purgariq; possunt. auctore Strabo
ne li. viii. geogra. qui ita inquit lerna argiui myceneiq; lacus
est. in qua Hydrā constitisse scriptores tradunt. in illa quū
facta sint purgamina: prouerbiū quoddam uulgo mana
uit Lerna malorum.

Desine iam demēs sæuū stimulare leonē3.
Omericum carmen est. quod prouerbii loco phi
tionem uirum sapientem aduersus Demosthe
nem priuatim publiceq; maledictis magnum Ale
xandrum insectantem: Plutarchus dixisse refert. nam quū
leo teste Plinio animal generosissimum fortissimumq; sit:
crebroq; in iram exardeat: præsertim lacescitur. illuz sane pe
riculosum est irritare: quemadmodu3 Martialis de Rhino
cerote scribit a domiciano in harenam ad spectaculum de
ducto. ait enim præstitit exhibitus tota tibi Cæsar harena.
Quæ non promisit proelia Rhinoceros. O quam terribi
lis exarsit pronus in iras: Quantus erat cornu: cui pila tau
rus erat. quum nos itaq; quispiã irritat: qui nobis mox ira
scensibus daturus sit poenas. prouerbialiter dicere possu

xxv.

mūs: Desine iam demens sæuum stimulare leonem. cui non ab simile est illud: quod idem de liberis educandis Plutarchus ait ignem ferro cædi minime decere: hoc est irritandum non esse furentem.

Quū maleā deflexeris: domesticos obliuiscer.
m Alea laconia promontorium est a maleo argiuogæ Rege dictuz. quod teste Seruio super qnto æneidos per. l. miliaria in mare protenditur: ubi unda adeo sæua est q̄ persequi nauigantes appareat. Statio dicēte libro septimo thebaidos: & rauex circūsonat ira maleæ. Vergil. itidem libro quinto Ionioq̄ mari maleæq̄ sequacibus undis: supra quod auctore Strabōe libro octauo geographiæ haud tuta nauigatio erat: propter aduersos uentorum flatus. Inde est natum uulgo prouerbium: quum maleam deflexeris domesticos obliuiscere. quasi q̄ ob iminēs periculum de rebus iam iam actuz esse uideatur. quare Italicis mercatoribus gratissimum erat. omisso ad maleaz cursum Corinthum diuertere: (idem Strabo auctor) aduectis eo mercibus.

Corinth sup̄ciliis curuitatibusq̄ laborat.

Orinthus urbs fuit Achaia: quæ primum teste Eusebio de temporibus a Silypho latrone Aeoli filio super isthmon in medio maris Ionii & ægei constructa: deinde aucta ephyra uocata. sed post hæc euerfa & ab corinthio orestis filio instaurata: Corinthus eodem Eusebio testificante cognominata fuit. quæ mox diuti⁹ deserta manens teste Strabone libro octauo geogra. a diuo Cæsare restituta est. quam quondam locupletissimam fuisse auctores multi tradunt. Verum ager non admodum telluris bonitate pollebat. quippe quæ oblique distorta

foret & aspera. Vnde superciliosam Corinthum uocant
uniuersi. & cessit in uulgare prouerbium: corinthus super
ciliis curuitatibusq; laborat. quo nos inconsimili re non in
elegantem uti possumus.

Ad Scolō neq; ipse uades: neq; alteri comes ibis.
S Colus (ut Strabo ait libro nono) pagus est i ora

Asopia sub Citherone sedes iniucunda atq; aspe
ra. inde natum prouerbium. q; quum uolumus quempiam
admonere ne se ad loca inculta & minus grata conferat: di
cimus ad Scolon neq; ipse uades: neq; alteri comes ibis.

Nauigasti usque ad phasim.

P Hasis est colchorum pergrandis fluuius, de quo
Lucanus in tertio Colchorū qui rura secat ditissi
ma phasis, per hunc argonautæ cum Iasone intra
uerunt ad colchos: testificante Ouidio libro septimo meta
morphoseos: multa q; perpesti claro sub Iasone tandem cō
tigerant rapidas limosi phasidos undas. & quoniam hic ul
timus est carinis cursus: hinc auctore Strabōe libro unde
cimo Geogra. est ortum prouerbium nauigare usque ad
phasim, quasi in ultimum recessum ire. extrema enim nau
gatio appellatur. quum uolumus itaq; aliquem longe pro
gressum esse significare: dicimus nauigasti usque ad pha
sim.

Phrygū ac mysoꝝ fines sepati: s; diffinire difficile.
P Hrygia prouincia est teste Solino minoris Asiae:
a phrygio amne qui illā a Caria diuidit: uel a phry
gia Cecropis filia cognominata. Mysia autē phry
giæ prouincia est adiacens helleponto. (ut Plinius ait li
bro quinto naturalis historię) in qua est Moesia ciuitas.

xxxv

dicente Seruio super primum Georgicorum mysia prouincia est: mœsia uero ciuitas haud longe a Troia. sed harū prouinciarum fines diffinire Strabone auctore libro duodecimo Geographiæ non facile est: qui ita inquit Phrygum & Bithyniorum & mysorum fines determinare difficile est. quod una quæque natio distincta esse debeat. id conceditur. Nam & de mysis ac phrygibus huiusce modi prouerbiū est: phrygum ac mysorum fines seperati: sed diffinire difficile. causa est. quia quum incolæ Barbari ac militares essent: quæ uicissent: non firmiter tenebant: sed frequentius ut uagi & errantes modo eiciebantur. Hæ gentes omnes Thraciæ putandæ sunt. quia ulteriorem regionem ii colunt. & non facile altera ab altera immutatur. hæc ille: nos autem huiusmodi adagium recte usurpamus: quum sermo de his est. quæ facilitatem præ se ferunt. uerum ea ipsa tractare perdifficile est.

Cumani sero sentiunt.

Eolicarum urbium maxima & optima est cumana
a ut Strabo refert libro decimotertio Geogra.)
& fere ea metropolis est. Cumani autem car-
puntur ut homines insulsi & hebetes: ob hanc causam. (ut quidam putant:) q. ecc. annos post eius urbis ædificationem portus uestigalia exegerunt. quum antea populus eiusmodi prouentum non haberet. quare obinuit opinio: quod hi homines sero sentirent: quum urbem ad mare habitarent. dicitur etiam aliter: quod publica pecunia mutuo accepta porticus construxerunt. Postea quum pecuniam constituta die non reddidisset.

sent: adambulatione areebantur. sed quum pluuia esset: indedecus quoddam credictores edictum mittebant: ut cum mani porticus subirent. & quuz præco ita inclamaret: porticus subite. dictū esse prouerbiū Cumani sero sentiūt. qđ cumani non sentiant: qđ in pluuia porticus subeunda sit. etiam si nemo per præconem admoneat. hæc ex strabone eodem libro: quod quidem adagium non absimile fere est illi: quod alibi rettulimus: sero Sapiunt phryges.

Aquilæ Senectus:

Linus libro. x. naturalis historiae de aquilis hæc refert: oppetunt non senio: nec ægritudine: sed fame: in tantum superiore acreseente rostro: ut aduncitas aperiri non queat. Aquila igitur tantum in senectute bibit: uel de præda sanguinem sugit. ex quo factum est prouerbiū in senes. qui plus bibunt: qđ comedunt. cuius etiam meminit terentius in Heauton. his uerbis nihil narras: uisa uero est (quod dici solet) Aquilæ senectus.

Sylosontis Chlamis.

Chlamys uestis militaris est: pallio pene aduersa: quum breuior multo atq̄ arctior sit. Plautus puer capite Chlamydem: & da pallium. & Vergilius Sidoniam picto Chlamydem circumdata limbo. de qua celebre prouerbiū est: Sylosontis Chlamys. quod de iis dicitur: qui iactant se magnificentia uestimentorum. quoniam Syloson Samius polycratis frat̄ quum in exilio esset: uestem habebat insignem ac sumptuosam. quam teste strabone libro xiiii Geog. quum Dario nondum Regi eam diu concupiscendo dono misisset: is postea regno potitus ac beneficii memor natali solo eum restituit. ex quo illud est.

Sylofontis opera locus amplius est.

s Yloson itaq; eodem Strabone auctore a Rege in imperium restitutus tyrānidem adeo acerbe exercuit: ut urbs samiorum hominibus uiduata: ac penitus exauستا est. Vnde prouerbiuz manauit Sylofontis opera locus amplius est in eos: qui perinde crudeliter superbeq; imperant: ut ciuitates hominibus uacuas reddunt, quod adagium si in quempiam Principum usurpatur. in te autem Guide minime dici potest. ornas enim ciuitates tuas: non destruis. amplecteris tuos ciues clementia: comitate: humanitate quibus longe præstas cæteris imperitantibus: non odio psequeris. in eos amorem geris: non cædes & scelera admittis. tua igitur opera hominum coetu urbes tuæ frequentes sunt: non autem uacuae.

In Samo lac gallinæ.

s Annum unam ex. xii. Ionix ciuitatibus cōdidit Tymbrion: ac deide Patrocles: de cuius ubertate Strabo ita loquitur lib. xiiii. Samus uinō non ualde fortunata est: in cæteris uero feracissima. quod ex eo maxime perspicitur: qd bellis infestatur. unde laudantes non dubitant illud ei prouerbiū accommodare: quod etiam fert gallinæ lac. hæc Strabo: quod licet prouerbiū alibi retulerim: nō tamen alienum uisum est repetere: ut quoquomodo scriptores usurpauerint: intelligatur.

Hic coryceus est.

Orycus mons est (ut Strabo docet libro decimo quarto Geogra.) excelsus non procul ab Erythris ciuitate Ionica: & portus Casystes sub eo. Item alius portus: qui Erythras appellatur: ac deinceps complures alii. dicunt totam Coryci præternavigationez

latronibus plena esse. qui corycei dicuntur. hi notum insidiandi genus adiuenerunt: dispersi enim per portus accedunt ad mercatores: qui applicuerint: auscultantes quid rerum ferant: & quo nauigent. postea quum illi soluerint & in altum se receperint: congregati eos adoriuntur: ac diripiunt. ex quo quicumque curiosus est & occulta ac secreta auscultare conatur: prouerbialiter dicimus Hic coryceus est. Vnde etiam illud manauit.

Hunc Coryceus auscultauit.

¶ a Lterum insuper adagium est teste Strabone in supra dco lib. qui ita inquit: Et in prouerbio dicimus hunc ergo Coryceus auscultabit. quum quis aliquid dicere uel facere secreto uideatur: quod minime uideatur propter eos. qui speculantur: & scire student: quæ non conuenit. hæc ille: huius itaque prouerbii sensus est. (ut nihil in re facili obscuritatis appareat) quod qui sibi periculum a latronibus timet ueluti huiusmodi hominum insidias expertus: & ob id ipse caute rem suam agit: Hunc coryceum auscultasse dicimus. cuius etiam Cicero ad Atticum meminit. Quod autem quidam ex Strabone tradant hoc prouerbium esse Coryceos auscultatores aufuge. id quanquam quod ita sit: non eo inficias. sed ubi in Strabone legerint: ipsi uideant.

Mercator nauiga: & expone: iam omnia uenundata sunt.

¶ s Trabo libro quartodecimo geogra. quum describit ut Cilices piratae fierent: inquit Delus quæ non admodum procul aberat: emporium magnum & pecuniosum exhibebat. ea enim multa mancipiorum milia & recipere & emittere eadem die poterat. ex quo prouerbium

xxix

factum est: Mercator nauiga: & exponere iam omnia uenū
data sunt. quo etiā teste causa erat: quia Romani post Car
thaginis & corinthi euerfionem diuites effecti multis ser
uis utebantur. Quapropter piratæ & prædandi & uendē
di opportunitate oblata: mirum in modum coaluerunt. quo
perurbane & eleganter uti possumus: quum alicubi mer
ces raptim uendi significare uolumus.

Quando per harma fulgurauerit.

h Arma. i. currus teste Strabone libro nono. geogra.
pagus est ad mycalettum desolatus. dictus harma. i.
currus ab Amphiarai curru: q̄ (ut aiunt) corruente Am
phiarao de currui ipse currus ad locum illum detractus est.
Pythici itaq̄ uates ad ipsum currum intuentur. & eo tem
pore sacrificium delphos mittunt: quum fulgura cernūt.
obseruabant autem ad menses tris: singulis mensibus di
es tres: noctesq̄ totidem e Iouis fulgurales foco. qui est in
muro inter pythium & olympium. hinc factum prouerbi
um: quando per harma fulgurauerit. Quo uti possumus:
quoties significamus: rei agendæ tempus obseruari.

Oenones Vallis.

T huius Adagii sensum melius explicem. Stra
bonis uerba ex libro octauo geographiæ po
nam. quæ sunt hæc: Oenona uero diutius dua
bus Atticæ tribus par nomine uocabatur. Vni quæ ad
Eleutheras prope iacet: ut illud est. Campos Oenones
habitare foenarios. Eleuthere uero una de quadripoli ad
Marathonem est. De qua natum est prouerbiū Oe
nones uallis. ex quibus licet coniecturam facere: quia
hæc nomina sunt equiuoca. Quoniam inquit tribum

hoc nomine uocari: & paulo inferius infulam pariter eē de
monstrat. quæ eo quoque nomine appelletur; quum di-
cit eam habitauere argiui: Cretenses: Epidauri: & Dorien-
ses. ut hoc prouerbiū illud importet: quod proprie signi-
ficat illud: quod de phrygibus & mysis paulo ante rettuli-
mus. ut mea fert opinio.

Canis caninam non est.

u Arro de lingua latina (q̄ sc̄a) huius prouerbii &
diuus Hieronymus in quadam epistola memine-
runt. quod significat canem caninam carnem nō
edere. simile est illud Plinianum in septimo Leonum feri-
tas inter se non dimicat. quod eleganter usurpamus. quū
uolumus dicere aliquos inter se maxime consentire: licet
aliter ostendent.

Communia amicorum esse inter se omnia.

h Oc uetus græcorum adagium quid significet: ne-
mo tam mediocriter eruditus est: quæ fugiat. qđ
his uerbis Terentius in Adelphis usurpat: quum
Mitio ita loquitur: Nam uetus uerbum hoc quidem est:
Communia amicorum esse inter se omnia. de quo etiā Ci-
cero in primo officiorum meminit. & Martia. li. ii.

Res est in uado.

u Adum teste Seruio super primum æneidos est
locus ī mari. per quem uadare possumus. est pro-
prie tamen fundum fluminis: lacus: maris: & cu-
iuscunque aquæ. & quoniam in profundo periculum est.
In uado autem ob paruam aquarum altitudinem securi-
tas. hic prouerbii natū: de his q̄ periculū euaserit. auctor
Teren. ī Andria. ubi Dauus ait oīs res est iam in uado. &
Plautus in Aulularia itidem meminit.

Sine Cerere & Baccho friget Venus.

t Erentiana uerba sunt i Eunucho prouerbialiter dicta. Nā Ceres in hoc loco quæ cunctarū frugū dea est: pro pane accipitur. Vnde duo ædiles teite Fenestella de romanis magist. q rei frumētariæ apud Romanos præerant: Cereales dicti sunt. quorū creandorum auctor fuit. C. Iulius Cæsar. Liber at pater pro uino. cuius (ut poetæ fabulantur) inuentor extitit: sed Lactantius in mianus libro secūdo capite. xiiii. diuinarum institutionum Noe omnium primū uineā seuisse: ex eaq̄ fructum cepisse p̄spicue demōstrat. Venus aut̄ p̄ belluina uoluptate: idest coitu ponitur. nam homo abstemius segnis est ad idaliā hoc est Venerē. Cæterū Terentius ad hilaritatē ostendendam hoc adagio usus est. quādoquidē Horatio teste uinū omnē animi tristitiam expellit. puerbium at̄ auctore Donato ex eo ortum est: q̄ ita inq̄t q̄ frigere proprie est nō ad hæere. translatum. n. hoc puerbium friget a picatione uasorū. quæ frigidam picē non tenent: quū alia multo meliora sunt ad usū frigida: ut ferrū: argentū: & cætera huiusce modi. quo uti possumus: quum quis fame atq̄ siti affectus minime excitatur: & tristi animo est.

Ouem Lupo cōmisisti.

l Vpus enim animal est rapacissimū. qui plurimū ouibus insidiatur: ex quo male eius custodiæ ouis committitur: quum siquidem eam repente uoret. hinc natum prouerbium in eos: qui temere aliquid homini minime fido committunt. Auctor Terentius in Eunucho: ubi thais ait Sceletta ouem Lupo commissisti.

Currentem Incitare.

Etaphora ab equis sumpta uidetur: quos spōte
m sua currentes (est. n. ex iumētis uelocissimū ani-
mal) frustra eq̄so ad cursum excitat: hinc uel un-
decunq̄ libet: factū est prouerbiū currentē incitare, qđ
significat: nos non oportere quempiā ad ea hortari: ī quæ
ipse studiose incumbat: & propensus sit. Vnde Seneca epi-
stola. xxxiiii. ait. Sed iam currentē hortor: inuicē hortantē.
pōt & (ut Pollioni meo placet) in hanc significationē ca-
pi. a qua non abhorreo. Si quis (ut puta) alicui detrahe-
ret: & interim alter maledicus illū in detrahēdo adiuuaret:
ut eo magis in maledicta pueheretur. eleganter possumus
dicere illum currentem excitasse: per se quamuis intentuz.
Vtra opinio melior. iudicent legētes: mihi utraq̄ placet.

Vulpes pilos mutat: mores non mutat.

u Vlpes animal est uersutum & semper fallax testi-
ficante Plauto. qui ait uulpinus animus nequid
moliatur mali. ab huius fallacia igitur qa īgenita
uitia tolli nō possunt: tractum est prouerbiū in eos: qui do-
lis & uersutia abundantes naturā omnino suaz mutare ne-
queunt: ut uulpes mores suos deponit nunquā. quod te-
ste Tran. Vespasianus elegāter ī bubulcū senē usurpauit.

Hic Ciniugilū Herculaneo nodo uinctū soluit.

c Iniugiluz cinguli genus erat. quo teste Festo pō-
peio noua nupta præcingebatur. id uir ī lecto sol-
uebat: factū ex lana ouis: ut sicut illa in domū sub-
lata conuinēta inter se sit. sic uir eius cinētus cum ea uin-
ctusq̄ esset. hoc herculaneo nodo ligatum ominus gratia
uir soluebat. ut sic ipse foelix esset in suscipiendis liberis: ut
fuit Herculanus qui septuaginta liberos reliquit. ex quo
quum quis numerosam prolem genuerit. puerbii loco di-

^{xxx}
cimus. Hic Ciniugilum herculaneo nodo uinctum soluit.
solutum. n. futuros portendebat filios. quemadmodum eū
tota asia regnaturum antiqua oracula canebant; qui Gor-
dii plaustrum nexum soluisset; cuius rei cā magnus alexāder
expugnata gorde quum soluere nequiuisset; loramēta gla-
dio amputauit auctor Iustinus libro undecimo.

Hic In neruum it.

a Pud Terentiū in phormione antipho adolescēscens
inquit; in neruum potius ibit. ubi prouerbialiter
in neruum ibit; teste Donato pro decipiet; dixit.
quod a prouerbio sumptum est a sagitariis tracto. quum
uis oīs atq; conatus arcum tendentium non inuolatum te-
lis; sed in ruptionem nerui expetitur. ex quo de homine fal-
laci eleganter dicimus; Hic in neruum it. id est alio tendit; q̄
qui fallitur putat.

Salua res est saltante sene.

r Efert Titus Liuius quū ludi circēses apollini aliq̄
do celebrarētur; & Hānibal nuntiatuſ esset circa
colinā portā urbi ingruere. omnes raptis armis eo cōcurril-
se. quos deinde reuersos quū piaculū se se fecisse formida-
rent; inuenisse saltantem in circo senem quēdam. hunc in-
terrogatū dixisse minime a se intermissam esse saltatione;
Itaq; portū exinde esse prouerbium. Salua res est saltante
sene. quo ad omnia læta uti licet. de quo etiam Seruius su-
per. viii. æneidos meminit. a quo illud quoq; nō discrepat;
saltat senex. nā mater deū quū non prius placari potuisset;
q̄ senex saltauerit. hinc adagium fluxit. auctor idē Seruius

Tu es meus Dæmon malus.

a Ppianus alexādrinus ciuiliū bellorum libro. iiii. de
Bruto uno de. C. Cæsaris percussoribus loquens hæc tra-

dit. ferunt Brutum quū in samo supra mare natalem suūz
celebraret: nec læte admodum his in rebus se haberet: hūc
uersum nulla ratione adductum protulisse. sed me fors mi
sera & Latonæ perdidit infans. Ex Asia quoq; in Europaz
transmissuro cū exercitu nocte deficiente pene lumine hor
rendam uigilanti astitisse imaginem. quam quū impauide
rogaret ille: quis nam hominum aut deorum esset: hoc so
lum respondisse: Tuus o Brute Dæmon malus. In philip
pis me uidebis: eamq; nouissima in pugna quæ in philip
pis acta est: iterum illi apparuisse. Appianus hætenus quū
dæmonū duo itaq; sint genera teste Lactantio li. ii. diuina
rum instit. capite. xv. unum cæleste: alterum terrenum. &
hi dæmones rerum periti: ac scii: (ita enim interpretatur)
in ima parte terræ deiecti: uel in hoc aere ueluti congruo si
bi carcere dam nati: nocendi semper cupidi: a iustitia alieni:
superbia tumidi: inuidia liuidi: fallacia calidi: humana cor
pora semper infestent: & quandoq; ingrediantur uel uiuen
tia uel iam mortua. hinc factum est: q; a uiris utiq; luculen
tissimis prouerbiū loco sæpe dici audio: quū eos quispiā uel
nocendi uel molestandi gratia: lacessit aut irritat. Tu es me
us Dæmon malus: ad illum potissimum Bruti dæmonem
alludentibus: uel ad huiusmodi spirituum nocendi pote
statem. dicitur autem Dæmon malus. quia secundum Eu
clidem socraticum duplex omnibus hominibus apponi
tur dæmō. i. genius: hoc est bonus & malus. de qbus Apu
leius de Socratis deo etiam meminit dicens Dæmōes sunt
genere animalia: ingenio rationabilia: animo passiuā: cor
pore acria: tempore æterna.

Sua cuiq; ars pro uiatice est.

u Iaticū nemo ē: q nesciat: appellari qcquid iter agendi

xxxv

causa neccesarium est. & quoniam ad uitam sustinendam atque
alendam nec esse est: ut se quilibet in aliqua arte exerceat.
hinc ortum est prouerbium suam cuique artem pro uiatice
esse. quasi perinde ac ad iter faciendum Viaticum necessarium est:
ita & ars: ad uitam uiuendam.

Saliarum coenae.

Alii uocati sunt sacerdotes martis. quod in portan-
dis ancillis saltare eos mos esset. de quibus Li-
uius ait Numa salios duodecim marti gradibus legiti-
mumque insignem dedit: & super tunicam aeneam pectori teg-
men: caelestiaque arma: quae ancilia appellantur. ferre ac per
urbem ire canentes carmina cum tripudiis solenni saltu iussit.
qui quidem salii quum amplissimo apparatu coenas facerent.
hinc uice prouerbii opipare ac copiosae coenae Saliarum ap-
pellatae sunt.

Satius est subire semel: quam cauere semper.

Aelaris Suetonio auctore uerba sunt. qui quum
suadentibus amicis ut hispanorum custodia sibi
undique insidias imminentes cauere: melius omni-
no putauit se semel ad aleam exponere: quam assiduo in metu
esse. quod teste Cicerone malus est diurnitatis custos. quod quod
dem uice prouerbii a doctis usurpari uideo. Nam Seneca in
itidem significatum ait: nemo est tam timidus: ut malit sem-
per pendere: quam semel cadere. quod tibi in clypeo Princeps nunquam
quam contigerit. non. n. times: quia non timeris. non caues.
quia uahementer amaris. quum uolumus igitur signifi-
care: longe melius esse: semel tentare quid sibi fortuna ue-
lit: quam metu semper angere. eleganter dicimus: Satius est sub-
ire semel: quam cauere semper.

Pares cum paribus.

Etus prouerbiuz est. significat. n. q. quisq. homo
u bene cum sui similibus conuenit: teste Cicerone i
senectute ubi Cato ait pares autem cum paribus
ueteri prouerbio facillime congregatur. ad quod Columel
la libro septimo respexisse uidetur Vbi quoniam inquit si
milia similibus familiariora natura fecit. cuius etiam Q. ul
tilianus in quinto mentionem facit.

Mature fias senex: si diu uelis esse senex.

O cadagiuz nos admonet. q. dum iuuenes sumus:
h ea ipsa qua senem decet: tractemus. & quadam se
nili grauitate nos ipsos geramus insignes. ita. n.
diutius senes extiterimus. sed quia non sua cuiq. aetati eo
pacto officia redderentur: huic prouerbio non plane apud
Ciceronem in senectute idez Cato assentitur hisce uerbis:
Nec. n. unq. suz assensus illi ueteri laudatoq. prouerbio. qd
monet mature fieri senem: si diu uelis esse senex. Ego uero
me minus diu senem esse malle: q. esse senem: ante q. eez.

O Domus antiqua heu: q. dispari dno dñaris.
Icero libro prio de officiis odiosum est iquit: quu
c ni a praetereuntibus dicitur. O domus antiqua heu
q. dispari dno domiaris. de quo i secuda quoq. phi
lippica metione fecit. qd i tritu puerbiu cessit i eos: q. ipsi ne
qua bonos huerunt pareres ac maiores suos. qd (ut ide ait)
his teporibus in multos dicere licet.

Ego sum Pompilii circulo septus.

c Aius P opilius teste Cicerone in octaua antonianax
& Liui o li. xlv. ab urbe cod. a senatu legatus ad antio
chu missus: ut bello se quo Ptolomæu laceſſebat: abſtine
ret. quu ad eum uenisset: atq. is prompto animo & amicis
simo uultu dexteram ei porrexisset: inuicem ei sua porrige

re noluit. sed tabellas senatusconsultum continentes tradidit: quas ut legit Antiochus dixit se cum amicis collocaturum. indignatus Pōpilius quod aliquam moram interposuisset: uirga solum quo insistebat: denotauit. & prius inquit quam hoc circulo excedas: da responsum: quod senatui referam. Continuo Rex affirmavit fore: ne amplius de se ptolomeus conquereretur. ac tunc demum manum eius Pōpilius tamquam socius apprehendit. ex quo nos quum rapti uel quippiam fateri: uel interrogati respondere cogimur puerbii loco dicere possumus: Ego sum pōpili circulo septus. auctor est Valerius max. li. vi. Cætere apud Cice. in supradicto loco legit. C. Pōpilius: in codicibus autem Valerii. Cn. Pōpilius. ut in alterutris menda sit.

Quod factum est: infectum reddi non potest. h. Ocuetus puerbium est: significat. n. illud quod factum est: nemo facere potest: quoniam factum sit. nec dii ipsi quod secundu[m] plinii. q. li. ii. ca. vii. inquit nullum deos habere in preterita ius preter quas obliuiois. cuius Plautus in aulu. meminit. ait. n. factum illud fieri infectum non potest.

Mala ad se se trahit. ut Cæcias nubes. Aecias est uentus. quem Aristoteles ita flare dicit: ut nubes non procul pellat: sed ad se se uocet. ex quo prouerbium factum scribit

hoc est in ala ad se se trahens: ut Cæcias nubes: quod in eos eleganter usurpari potest: qui sibi ipsis officium. auctor gelius libro secundo

Hic de gradu deiicitur. Hoc prouerbium de iis dicitur: qui metu percussi inconstantes et mobiles sunt: sumpta translatione ab his: qui loco cedunt timore ducti. & gradum scalarum in quo consistunt: aliis cedendo relinquunt. & ipsi deiiciunt. auctor Cicero

li. primo officio: ubi inquit fortis uero animi & constantis est: non perturbari in rebus asperis: ac tumultuantē de gradu dei .i. (ut dicitur) quum nos igitur aliquem ab incepto metu absterreri itelligere uolumus: prouerbialiter dicimus hic de gradu deiicitur.

Plus Federicus uno oculo uidit: q̄ cæteri principes duob⁹.

q̄ Vum iam Guide Princ. per omnem italiam prouerbii loco habeatur plus unū Federicum unico oculo uidisse: q̄ cæteros omnes p̄cipes duobus. iure equidem illius ego immortalis famæ inuisor dicerer: si hoc tam celebre prouerbium præterisse. Sed ne legentibus seruire officium (qd̄ est adulari) præstitisse uidear: huius originē adagii explicare agrediar. quū Federic⁹ itaq̄ gēitor tuus altero oculo captus Philippos: Hānibales: Horatios: fertorios: quos uirtutis & fortunæ ac uniuersū socios potissimū habuit: & cæteros omnes imperatores factis & rerum gestarum gloria adæquasset: prudentia uero diuinoq̄ quodam ingenii acumine a longe reliquisset. hic prouerbio lucum dedit. ut dicamus plus Federic⁹ unico oculo uidisse: q̄ cæteros principes duobus. quod de hominib⁹ prudentissimis dicitur.

Aliquid mali est: propter uicinum malum.

u Etus prouerbium ē: & a Plauto in mercatore sub p̄sona dorippæ cōqrētis his uerbis usurpatū. heu miseræ mihi nūc ego uez̄ illud uerbū eē experior uet⁹ aliquid mali esse propter uicinum malum. ad quod ausim affirmare Vergiliū illo uersu in bucolicis: ubi inquit nec mala uicini pecoris contagia lædent: haud dubie alluisse.

Vritur testibus.

h Ocerat adagiū. quo utebātur i foro iudiciali: quod

xxxiii

Cicero in secundo offi. tetigit. ait. n. a Pañetio cōmemoratur: neminem neq; ducē bello: nec principē domi magnas res & salutare sine hōminum studiis gerere potuisse. cōmemorantur ab eo Themistocles: Pericles: Cyrus: Agesilaus: Alexander: quos negat sine adiumentis hominum tātas res efficere potuisse. Vtitur in re nō dubia testibus nō necessariis. hęc ille.

Cōtemnuntur: qui nec sibi nec alteri profunt.
d. E nihili hominibus & nulli arti intentis hoc dictum ē: quod ab eodem Cicerone itidē in offic. perspicue declaratur. qui dicit Q uamobrē ut ante dixi contēnuntur hī: qui nec sibi: nec alteri profunt. (ut dicitur) in quibus nullus labor: nulla industria: nulla cura est.

Fundum alienum arat: incultuz familiarē deserit.
f. Vmpta est ab agricolis metaphora. q alienos agros colentes suos sterilescere sinunt. quod in eos prouerbialiter dici pōt. qui suis relictis rebus aliena curant. auctor Plautus in Amphitrione. uel qui alienam uitam damnāt: suam at minime corrigunt. ut Persius satyra. iiii. expressit dicēs Cædimus inq; uicē præbemus crura sagittis. Vnde ē illud in hunc sensum dicitur: hic illotis pedibus & uerbis repræhendit. auctor Gellius libro decimoquinto capite. v.

Altera manu panes ostentat: altera fert lapidē.
Uclionis apud Plautū in aulularia uerba sunt in euz prouerbii loco dicta. qui sub specie ferēdæ opis fraude quempia petit: ab his qui canes eo pacto fallunt: utique translatione facta.

Largitio non habet fundum.

q. Vum largitio: quæ beniuolentiæ cōparādæ causa ab hominibus fit: sæpius fontem ipsuz benignitatis ex

hauriat. ipsiq; homines citra modum dādo maxime ege-
re incipiant. hinc in prodigos natum prouerbiū dicente Cice-
rone li. ii. offi. omnino meminisse debemus id: quod a nris
hominibus sapissime usurpatū: iāq; in prouerbii consuetu-
dinem uenit largitionem fundum (hoc est finem) non ha-
bere. in quo (ut Seneca prima ad Lucillum epistola ait) sera
parsimonia est. Et. n. q̄s potest esse modus? quū & hi qui
consueuerunt: & illud idem alii desiderant?

Fames & morabilem in nasum conciuunt.

Volent saepenumero homines & fame & moræ te-
dio affecti in bilem hoc ē in iram insurgere. Et. n.
bilis nil aliud est: nisi fellis humor: qui iecori adheret: testifi-
cante Horatio: qui ait feruens difficili bile tumet iecur. ali-
ter cholera dicitur: ex qua ira mouetur. Vnde factū est pro-
uerbiū fames & morabilem in nasum conciuunt. quod di-
citur de iis qui famis impatientes & moræ fastidio cōciti in
iram deferuntur. teste Plauto in Amphitryone. inquit eni
Vetus est adagiū fames & morabilem in nasum conciuunt
hoc ē iram comouent.

Indulgere genio: Defraudare Genium.

Enim auctore festo pōpcio ueteres putauerunt
deum esse: qui uim obtineret omnium rerum ge-
nerandarum. qua propter dei filium & parentem
hominum nūcupabant. alii Genium naturæ deum esse dif-
finiunt: & ipsam naturam. Vnde factum: q̄ uice prouerbii
indulgere Genio: est obsequi naturæ: & uoluptati operā da-
re: ut persius indulge genio: sicuti ecōtrario Defraudare ge-
nium: est interrumpere uoluptatem. Vnde plautus in aul.
ait egomet fraudauim meum genium.

Noctuas Athenas porto.

Octua avis quonia Athenis maxime abundat. factus est proverbius γλαυκασιασθηνας: quod latine sonat noctuas Athenas & suppleendum est verbum: porto. de iis: qui vel inutile mercaturam exercent: vel laborant in aliqua re inutili: aut ea verbis exaggerant: quae notissima sunt audienti. de quo Cicero in epistolis li. vi. ad aul. torquatū: mentionem facit item aliud simile proverbium **μλαυκασιασθηνας**: hoc est noctuae ouum.

Cum Velis & equis.

Autem quum uolunt omni conatu iter raptim pagere dant uel uentis: pariterque nauis trahenda equos adiungunt. ex quo factum est proverbium: cum uelis & equis: hoc est terra marique. quoties uolumus ultimum conatum ostendere quod Cicero in. iii. officiorum usurpauit. Vbi Inquit Epicurus eiusdem ferre adiutor auctorque sententiae: cum his uelis equisque. (ut dicitur cui simile est illud Terentianum manibus pedibusque enixe omnia facturum.

Lusciniae non deest cantio.

Linius li. x. capite. xxix. de luscinia aue ita inquit: luscinia diebus ac noctibus continuis quoddecim garululus sine intermissione cantus: densante se frigidum gemitum non inouissimum digna miratu aue. primum tanta uox tanta puo: in corpusculo: tanta partem spiritus. deinde in una perfecta musicae scientia modulatur editur sonus: & nunc continuo spiritu trahit in longum: nunc uariatur in flexo: nunc distinguitur conciso: copulatur in toto: breuiterque omnia tanta paruulis in faucibus: quae tot exquisitis tibiagae tormentis ars hominum excogitauit. haec ille: hinc igitur factum est proverbium lusciniae non deest cantio: uel de hominibus eloquentissimis. quibus nunquam deest oratio. uel de iis qui garruli & liguaces adeo loquendi uicio tenentur ut nunquam tacet. quod Plau

tus in bacchidibus tetigit dicens pol ego quoq; metuo lu-
sciniolæ defuerit cantio.

Facta transacta omnia.

h Oc terentianum auctore Donato super andria p
uerbiale est in id negocii. de quo nihil super sit ad
agendum.

Dignus est; qui cū in tenebris mices.

c Ihero li. officior. iii. Hoc nō ne est turpe iquit du
bitare phōs; quæ ne rultici qdem dubitent; a qui
bus natum est id; quod iam tritum est uetustate
prouerbiū. **Q** uū. n. fidem alicuius bonitatemq; laudāt:
dignum eē dicunt. qui cum in tenebris mices. de quo idez
in secundo de finibus bonorum & maloruz meminit. Nā
uir bonus noctu & amotis luminib; atq; arbitris; quāuis
manus uideri non possit; dieet tamē quot digitos explicue-
rit. micare. n. per metaphoram est digitis sortiri; auctore
Varrone. qui ait micandum erit cum græco. utrum ego il-
lius numerum; an ille meum sequatur. quo quidez adagio
huad ineleganter uti possumus; ad alicuius uiri pbitatē ac i-
tegritatem ostendendam.

Omnes sibi melius malunt q̄ alteri.

q Vum nemo se ipso sibi charior sit: suæ cuique
profecto seruiendum est utilitati. modo id sine
alterius in commodo fiat. Vnde prouerbiū
manauit: omnes sibi melius male quam alteri; auctor Te-
rentius in Andria.

Deilaneos pedes habent.

f Aturnus qui κρογος hoc est tempus dicitur: falcem
iō gerere fertur. q̄ tempus oīa metit; & secat. siue q̄
in fertionē & surculorum & pomorum disciplinaz tradide

rit . hanc ei in siciliam decidisse dicunt. quia sit terra illa maxime fertilis: pulsusque a filio de regno: quoniam tempora senescencia ab his quæ postea nata sunt: depelluntur. mox & uinctus esse: quia certa naturæ lege inter se conexas sunt tempora. uel quia omnes fruges quibusdam uinculis nodisque alternantur. Appolodorus autem scribit Saturnum laneo uinculo per annum alligari solitum: & in mense decembri in die sibi festo solui. Vnde ortum esse prouerbium Deos laneos pedes habere. significari uero per hoc: decimo mense semen in utero animatum in uitam augeri. quod donec in lucem ueniat: mollibus naturæ uinculis detinetur.

Trium litterarum homo.

h Oc Plautinum dictum Trium litterarum homo: in aulularia prouerbiale est. ubi cogrio coquus strobilium seruum subobscurè furem appellauit. hæc enim dictio fur tribus litteris constat: quo nos haud illepide in consimili re uti possumus.

Pirum uulpes comedit.

u Vlpes animal sagacissimum raptò uiuens carne uescitur: quæ tamen fame affecta pirum comedit: sed difficulter. Vnde prouerbium ortum teste Plauto. qui in Mustellaria ait tam facile uinces: quàm pirum uulpes comest. quod in eos usurpare possumus. qui rem admodum difficilem tentant. uel aliquid fere inuiti grauate agunt. perinde ac uulpes est pirum.

Quod scis: nescis.

a Pud Terentium in Heauton. Syrus seruus inquit tu nescis id: quod scis: Dromo si sapiens. quod prouerbialiter dictum est. significat. n. quod doctus prudens esse dissimulare se id ignorare: quod scit: perinde ac si nesciret. Vnde illud

horatianum stultitiã misce consiliis breuem. & aliubi dulce est descipere loco: & Plautus quod scies nesciueris.

Aqua hæret.

a Quæ quum hæret: nõ fluit recto fluxu. Vnde i eos prouerbiũ uenit aqua hæret. qui quemadmodum quum aqua hæret: non habentes uerum cursum: absurda dicunt: & minime conuenientia: ac ab omni rationis discursu aliena. auctore Cicerone in tertio officioꝝ: Vbi ait: quuz de Epicuro loquitur. Dicit ille quidem multa multis locis: sed aqua hæret. (ut aiunt) hoc est allucinatur.

Quãto plus biberint: tãto plus sitiẽt parthi.

u Inum mentez hominis mutat. ex ebrietate uero milia scelerũ gignuntur. propter quod sapiẽter equidẽ lacedæmonii ut iuuenes a temulentia abducerent: seruos mero ingurgitados in conuiuia ducebant. ut illi cernentes temulentorum turpe dehonestamentũ ueluti rem foedisimam perhorrescerent. sed quum hoies temulenti oĩa animi secreta proferant: merito teste Plinio iam uulgo attributa est uino ueritas. hinc etiam mox pallor: & genæ pendulæ: & ulcera oculoꝝ: & tremulæ manus: ac multa quidem dictu foeda. sed hoc unum ebrietas uitium maximum habet. q̄ bibendi consuetudo auget auiditatem. Vnde est illud prouerbiũ Quanto plus biberint: tanto plus sitire pathos.

Dei facientes adiuuant.

h Hoc prouerbiũ simile pene est illi: quod inferius referam fortes fortuna iuuat: significat autem: q̄ priusq̄ incipiamus: deoruz auxilium implorem⁹. quũ illi nobis aliqd agentibus faueãt. Vnde Vergilius i pri

xxxv

mo georgi. ait Imprimis uenerare deos. Et Martialis luce deos oro. quod Varro de re rusticali. prius usurpat ita scribens: Et quoniam (ut aiunt) Dei facientes adiuuant: prius inuocabo deos.

Scuto pacem petere.

d Iuues Hieronymus epistola. xii. Scuto pacem petere re prouerbialiter dixit. quod in eos adagii loco usurpari potest: quod sub specie pacis petendæ bellum inferunt.

Qui arat oliuetum: rogat fructum: qui stercoreat: exorat: qui cædit: cogit.

a Gricolarum hoc uetus est prouerbium: quo admonetur: ut oliuetum colere debeant. quod quum a Columella libro sexto probe declaratur: eius ideo uerba ponam. Quin etiam inquit compluribus interpositis annis oliuetum putandum est. Nam ueteris prouerbii meminisse conuenit. Eum qui arat oliuetum: rogare fructum: qui stercoreat: exorare: qui cædat cogere.

Iniquum petendum: ut æquum feras.

h Oc uetus est prouerbium: significat. n. quod in honestum aliquando petendum est: ut honestum assequamur. ut Cicero pro Milone facit. qui insidiatoris prius Clodius ostendit: tamen addit ex abundanti etiam si id non fuisset: talem tamen ciues (hoc. n. haud æquum est) cum summa uirtute intersectoris & gloria necari potuisse. Quod quum a Fabio libro. iiii. orationum institutionum luculenter declaratur. eius subitiam uerba. Nec ullum tamen inquit ordinem: de quo prius dixi: damnauerim. quia quædam & si ipsa sint dura: in id tamen ualent. ut ea molliant: quæ sequuntur. Nec omnino sine ratione est id: Quod uulgo dicitur: iniquum petendum: Vt æquum feras: quod tamen

nemo sic accipiat: ut omnia credat audenda. recte enim græci præcipiunt non tentanda: quæ omnino effici nō possunt. Vnde Terentianum illud: quoniam non potest fieri id: quod uis. id uelis: quod possis.

Ut pisces hamo: ita homines beneficio capiunt. Pud siculos tritum est sermone prouerbium: Ut pisces hamo ita homines beneficio capiuntur. quo notatur hominum cupiditas. qui beneficiis tanquam appositis escationibus capti facile decipiuntur. ueluti pisces esca. Vnde Terentius in Adelphis ait nescis iescare homines.

In Caria hoc faciendum esset.

Ares (ut testis est Strabo li. xii. geographiæ) populi sunt in Asia minori. de quibus Martialis ait laudibus immodicis cares in astra ferunt. qui quam ferocissimi & bellicosissimi sunt dicente Pöponio Mella Caria sequitur habitatur incertæ originis: alii indigenas: sunt qui pelagos: quidam cretas existimant. genus usque eo quodam armorum pugnaeque amans: ut aliena etiam bella mercede agerent. hic graecum ortum est prouerbium In Caria hoc faciendum esset: quotiens uolumus significare aliquid cum periculo (Silent enim leges inter arma ut Ci. ait) esse faciendum. ibi. n. hominum genus intractabile est: auctor Cicero in oratione pro Lucio Flacco: ubi inquit quid de tota Caria est non ne hoc uestra uoce uulgatum est: siquid cum periculo experi uelis: in Caria potissimum esse faciendum.

Quo non puenit leonis pellis: uulpia assueda est. Ysander Lacedaemonius auctore Plutarcho dicere solebat quo non pueniret ΛΕΟΝΤΗ: id est leonis pellis: uulpinam pellem esse assuendam. quo prouerbialiter dicto significabat. ubi ius non satis pollet: adhi

bendam esse uulpeculæ fraudē: ut græci (si fabulis credimus) Troianos multis post proeliis: ut Hānibal Marcellū: ut Tarquinius Gabios: ut Samnites uiribus haud quaq̃ pares: Duce pontio ad Caudinas furculas romanos Cōsules fraude & insidiis præuenerunt.

Bene plaustrum perculit.

Laustrum quod currum significat: quum bubulci siue aurigæ mira quadam dexteritate uertant. hinc teste Donato deriuatum est prouerbium: bene plaustruz perculit: hoc est peruertit. quod de iis dicitur: qui suis uerbis facile quempiam a sententia abducunt: & a Terentio in Eunucho his uerbis usurpatum: quo trudis: perculeris iaz tu me.

Anseres inter olores strepunt.

Lor latine: cygnus græce auis est candidissima: uocem habens argutam. Ouidius ad uada Meandri concinit albus olor. Anser autem obstrepera. ob hanc igitur imparilitatem: factum est in eos prouerbium: qui se iis rebus quas ignorant petulantius audent immiscere: uel de rebus suis nimis presumunt.

Scis uti foro.

Vnum mercatores ante locum comercii: nō prescribant quanto uendant: q̃ aduexerint: sed secundum annonam fori quam depræhenderint: consilium de uendendis aut non uendendis mercibus sumant. hinc ortum prouerbium: Scis uti foro. Vnde quum aliqs pro loci: pro temporis: pro personarum ratione: non ignorat: quod se facere oporteat. eleganter dicimus: tu scis uti foro: de quo mentionem fecit Terentius in phormione

Maria monte scq̃ promittere.

Rouerbialis hyperbole est per superlacionem facta. nam mare est elementum latissimum: mōtes uero sunt moles quædam maxima. illi igitur qui ea quæ fidem excedunt: temere pollicentur: dicuntur maria montesq; promittere. quod Terentius in phormione usurpauit dicens pellexit modo non¹ montes auri pollicēs. cui non absimile est Horatianū illud: parturient mōtes: nascetur ridiculus mus. & persius Satyra. iii. Et qd opus craturo magno promittere montes.

Omnia sub una myconum.

Trabo libro. x. geographiæ quum de cycladibus loquitur: supra extat inquit & myconus. sub qua gigantū nouissimos ab Hercule mactatos iacere fabulantur. Equa deriuatum est prouerbium. Omnia sub unam myconum. quandoquidem quæ natura distinguuntur: sub unum titulum discreptionemq; ducuntur. hæc ille: huius adagii haud dubie sensus abstrusus est. sed ne hūc locū inexplicatum. (si fieri potest) relinquam: non nullorum sententiā. sane eruditorum referam. quidam dicunt Strabonem allusisse ad naturam gigantum. qui quamuis formam humanam excedat: homines tamē sunt. & ita sub una discriptione ducuntur. Quidam autem dicunt prouerbium deriuari ab eo: q; omnes gigantes simul iaceant. nā licet natura seperati essent: hoc est alius aliubi maneret: omnes tandem unam sedem habuerunt: id est sub myconum iacuerunt. quæ sententia si potior (ut placet) est: quoties ea quæ sparsa diu fuerunt: in unum coadunantur. eleganter dicere possumus: Omnia sub unam myconum. Cæterum obseruaui apud Vergilium myconem tertii ordinis: non myconum secūdi proferri. ait enim in tertio æneidos

erantem mycone celsa gyarocq reuinxit . ut in alt erutro
mieda sit. Vnde etiã illud est.

Hic myconius est.

Yconii omnes Strabone teste eodem libro calui
sunt. qui myconios inquit etiam quidam caluos
appellant. quum illud uitium ea passiz exuberet i
insula. Vnde auctore Donato super Ecyra ortum est pro
uerbium: ut quum quempiam caluicio laborare uidemus
dicamus: hic myconius est.

Singula regio habet suos cantus.

N singulis regionibus sunt quædam propria. par
thi artem iaculandi callent. ut Vergiliux gens illa
quidem sumptis non tarda pharetris: arcades a
natura uiz musicæ habebant. Idem ambo florentes ætati
bus arcades ambo: & cantare pares. thracia circa arma tra
ctanda floret. Ouidius: Armiferam thracem qui regat al
ter erit. Vnde uice prouerbii factum est: q̄ quum uo
lumus significare alias gentes aliis moribus uiuere.
Aut artibus excellere: dicimus Singula regio habet suos
cantus.

Malum cõsiliu consultori pessimum est.

Tatua romæ in comicio posita Horatii coclitis for
tissimi uiri de cælo iacta est. ob id fulgur piaculis
luendum auruspices ex hetruria acciti inimico at
q̄ hostili in populum romanum animo instituerant: eam
rem contrariis religionibus procurare. Atque illam
statuam suaserunt in inferiorem locum perperam trans
poni. quem sol oppositum circũundique aliarum ædium
nunquam illustraret: quod quum ita fieri persuasissent: de
lati ad populum: proditiq̄ sunt. & quum de perfidia con

felli essent: necati sunt. Constititq; eam statuam perinde
ut ueræ rationes post compertæ monebant: in locum edi-
tum subducendam: atq; ita in area Vulcani sublimiori lo-
co statuenda. Ea; res bene & prospere rei pu. cessit. Tūc
igitur teste Gellio noctium Atticarum libro quarto capite
quinto. q; in hetruscos auruspices male cōsolentis animad-
uersum uindicatumq; fuerat uersus hic scite factus: canta-
tusq; pueris urbe tota fertur. malum consilium consultori
pessimum. qui iam in prouerbium cessit in eos: qui quum
consulentibus se male consulant: huius subinde dolosi cō-
siliū pœnas expendunt. de quo etia; M. Varro libro tertio
capite secundo de re rustica mentionem facit. Vbi illud no-
tatu dignum est. q; consultor pro eo: qui dat consilium: ca-
pitur. quum grāmatici consultorem appellent eum: qui cō-
siliū petit: Horatius in primo sermonum usurpauit scri-
bens: sub Gallis cantum consultor ubi hostia pulsat.

Latet anguis in herba.

Emistichius Vergilii uersus est. iam prouerbii lo-
co uulgatus: hinc utiq; deriuatus. nam Eurydice
Orphei uxor dum herbas perambularet: calca-
uit in scia latentem serpentem: cuius morsu periit. nos itaq;
quum uolumus significare esse cauendum: nequid inter
res lætas noxiuz nobis in cautis eueniat. dicimus latet An-
guis in herba.

Du in pluit molendum esse.

Linus libro. xviii. capite. vi. ait malum patrem fa-
miliæ esse. quisquis interdium faceret: quod noctu
posset. peiorē: qui profestis diebus ageret. quod
feriatis deberet. pessimū uero: qui sereno die potius sub te-
cto opere raretur: q; in agro. quoniam igitur (ut Vergilius i

xl

Georgicorum primo docet) pro qualitate temporis mu-
nia subeunda sunt. hinc factum est prouerbiū dum plu-
it molendum esse. eo. n. tempore sub diuo agriculæ se exer-
cere nequeunt. quo uti possumus: quum rei gerendæ tem-
pus idoneum esse: significare uolumus.

Herbam tibi do.
Erba in hoc loco palmam. i. uictociam significat.
h ut Vergilius in tertio Georgicorum: Atq; imme-
mor herbæ uictor equus. Vnde teste Plinio libro
uigesimo secundo capite quarto apud antiquos summum
uictoriæ signum erat herbam porrigere uictos. quod per-
inde uidebatur: ac si se se uictos faterentur: & uictoriam ce-
derent. Et. n. (ut testatur Festus) qui parato cursu aut ui-
ribus contendebant: quum superati erant: ex eo solo i quo
certamen erat: decerptam herbam aduersario dabant. qd
pastoralis uitæ iudicium erat. Ex quo auctore Seruio sup
octauo æneidos factum est prouerbiū: Herbam tibi do.
hoc est fateor me uictum. Cur autem palma uictoriæ signū
esset. Aristoteles in septimo problematum & Plutarchus
in octauo Symphonicorum scribit. Si super palmæ inquit
arboris lignum magna pondera imponas: ac tam grauitur
urgeas oneresq;: ut magnitudo oneris sustineri non que-
at. non deorsum palma cedit. nec introflectitur: sed aduer-
sus pondus insurgit: & sursum nititur recuruatq;: prop-
terea ait Plutarchus in certaminibus palmā signum eē pla-
cuit uictoriæ. quoniam ingenium eiusmodi ligni est: ut ur-
gentibus prementibusque non cedat. hæc ex Gelio libro
tertio.

Pupilla oculi nobis charius.
p. Pupilla est pars illa oculi parua in mediâ cornea sita. in

qua ita absoluta uis speculi redditur: ut tam exiguum spatum totam imaginem hominis reddat. quæ causa est: auctore Plin. li. xi. ca. xxxvii. ut pleræq; aues e mâibus hoïu; oculos potissimū appetant: q; effigiem suam in iis cernētes uelut ad cognata desideria tendant. Hæc nobis adeo chara ē: ut locum puerbio dederit. quū dicimus aliquid pupilla oculi nobis charius esse. uel illud: q; oculi (ut idē Plini. ait) sunt pars corporis p̄tiosissima. Sigdez ii lucis usu uitā distinguūt a morte. Vnde Macrobi. i frōte li. ii. de Somnio Scip. Eustachi iquit luce mihi charior. Nec p̄terea me p̄terit: q; Georgius Alexādrinus hō impense doctus pupulā penultima correpta: non pupillam uocari contendit. Cæterū ego antiquis exemplaribus i hæreo. In quibus passim pupilla: non pupula legitur.

Fas nefas.

As nefas: uelis nolis: fanda nefanda: digna idignas: huiusmodi elocutiones passim prouerbiales inueniuntur: apud scriptores. auctor Donatus.

Is se reperit.

h Oc teste Donato uetus puerbium ē. & a Terētio in Eunucho usurpatur. dicitur at de iis: q; ipsi se perdunt. (ut puta) si quis quæreretur i noctu: & nulquā inuentus uocem emitteret. tunc ille se reperit.

Hic se furti alligat.

f Olēt plariq; homines ita temerē loqui. ut quo magis se defendere cōtendunt: hoc se per inlicitiam grauius culpæ astringunt. unde ortum prouerbium hic se furti alligat in eum: qui (ut uulgo dicitur) sibi pedem securi ferit. Ergo sūma quidem (quemadmodū Cicero p̄cipit) adhibenda est in loquendo diligentia. & il

Iud (teste Gelio) faciendum est: Silere quum opus est: & tuto loqui: nā qđ nemo scit: pene non fit (ut Apuleius ait) quot enim uoces per ignauiam emittuntur: mox per iugulum redituræ: quot scelera: quot crimina: unico uerbo deteguntur: quæ paulo post nobis cladem: mortemq; afferūt: quod decenter a Terentio usurpatur.

Tua uerba gerræ sunt: Vel gerras clamitas.
 Erræ a gero uel a garrio (ut quidam uolunt) dictæ nugas proprie significant. Vnde quum pro uerbialiter quēpiā nugari significare uolumus: dicimus tua uerba gerræ sunt. quod adagium Plautus in penulo facit. ubi ait tuæ blandiciæ mihi sunt (qđ dici solet) Gerræ germanæ. Nos a græco gerras deductas existimamus. qui γερρα uocant crates uimineas. quum. n. Athenienses auctore Felto syracusas obsiderent: & crebro gerras poscerent. irridentes siculi gerras clamitare cœperunt. Vnde factum est gerras clamitare: ē nugando irridere.

Aegregia musica q̄ sit abscondita: nullius rei ē.
 Vum homini erudito nihil quicq̄ sua uirtus p̄sit. q̄ si illam ipsam occultat: aut musices callenti artem: si itidem canere non uult. hinc ortum teste Gelio prouerbium. qui in. xii. noctium Atticarum ait: Nosti inq̄ magister uerbum illud scilicet uetus ægregiam musicam quæ sit abscondita: eam esse nulli rei. & Tranquillus de Nerone græcum prouerbium inquit iactans occultæ musicæ nullum esse respectum: Cui non absimile est Horatianum illud: parum sepultæ distat inertiae omnis celata uirtus.

Viue moribus præteritis: Loquere uerbis præsentibus.

Hauorinus phūs auctore Gelio lib. p̄rio capite. x.
p̄ adoloscēti ueterū uerborum cupidissimo: & ple-
rasq; uoces nimis prisca: & ignotissimas in quoti-
dianis cōmunibusq; sermonibus expromēti: Curtius iquit
& Fabritius: & Corūcauius antiquissimi nostri: & his anti-
quiores Horatii illi trigemini plane & dilucide cū suis fabu-
lati sunt. Neq; aruncorum: aut sicanorū: aut pelasgorum:
q; primi coluisse italiā dicuntur: sed ætatis suæ uerbis locuti
sunt. Tu at̄ perinde quasi cū matre Euādri nūc loquere: ser-
mone multis annis iā desito uteris. qd̄ scire atq; intelligere
neminē uis: quæ dicas. Sed antiquitatez tibi placere ais: q; ho-
nesta: & bona: & sobria: & modesta sit. Viue ergo moribus
p̄teritis: loquere uerbis p̄sentibus. hæc Phauorius. sed hu-
iusmōi uerba audio passim usurpari: adeo q; iam in prouer-
bium cesserint: in eos: qui nimis antiquarij sunt.

Teneto te intra pelliculam.

Rouerbiū erat apd̄ antiquos i cū. q; rē ultra uires
p̄ tēret: q; dicebāt teneto te intra pelliculā. hoc usur-
pat Horatius i sermōibus. & a Marti. li. iiii. i cerdo
nē aptissime dicitur his carminib;: lusisti: satis ē: sed te (mi-
hi crede) memento Nunc in pellicula Cerdo tenere tua.

Animam debet.

Os uetus erat. q; q; soluendo nō esset: pp̄ æris alie-
ni magnitudinē creditori addicebatur. hoc ē tra-
debatur: itā q; uēditus. Vnde factū ē: teste Donato
puerbiū græcū de iis: q; quū grāde æs alienū cōflauerit: ani-
mā ipaz debēt. i. necesse ē: nō mō res: sed se ipos i creditoris
potestatem tradere. quum nos itaq; uolumus quempiaz si-
gnificare esse obæratum. scite quidem dicimus: hic aiāz dz.

Immisi fontibus apros.

xly

Pris quædam i luto uolutandi gratia est. quare pu-
ros fontes canosos reddunt. ex quo ortu est puer-
bium rusticanuz imili fontibus apros. quo expri-
mit stultitia eorum: qui suis rebus perniciem immittunt.
quod Vergilius in Bucolicis usurpat.

Obsequz amicos: ueritas. odium parit.

Olent plæriq; hoies aliena flagitia pcupide & uide-
re: atq; repræhendere. sua aut nec uident: nec oino
ab aliis obiurgari patiunt. hinc igitur Terentianu
illud est: quod ab eruditis uice puerbii usurpari audio: ob-
sequium amicos ueritas odium parit. nã molesta ueritas e.
siquidem ab ea nascitur odium. quod est uenenum amici-
ciæ. ex quo seruile est illud adulatorum hominum genus.
qui malefacta laudantes amicos p̄cipitant. obsequium igi-
tur multo perniciosius est: q̄ ueritas. q̄ peccatis indulgens
amicum labi sinit. Scitum ideo teste Cicerõe in amicitia il-
lud Catonis est: multo melius de quibusdam acerbos ini-
micos mereri: q̄ eos amicos: qui dulces uideantur. illos ueze
sæpe dicere: hos nunquam.

Annus fructificat non tellus.

Heophrastus libro. viii. inquit ad frugum icremẽ
tũ alimentumq; plurimum qdem cæli temperies
atq; in totũ anni conditio iuuat. i. b. r. i. b. u. s. n. sereni-
tatibusq; opportune secutis. oia feracia atq; foecũda reddũ-
tur. quamobrem non perperaz prouerbio dicitur: Annus
fructificat non tellus. Vnde Vergilius hoc idẽ affirmas ait:
humida solstitia atq; hiemes orate serenas agriculæ.

Multos modios salis cũ amicis edẽdos esse.

q Vuz nihil sit difficilius: q̄ animũ hominũ perspicere.
est lõge qdem cũ amicis uiuẽdũ tpe: ante q̄ uerã ami-

icitiam esse appellemus. sunt. n. quidam: qui ad tempus
amant. quidam autem amicitiam utilitate probant. ut Phi
lippus macedonē facere cōsueuisse: Trogus prodidit: ppter
quod Solon aiebat amicos cito noli acquirere: quos acquisi
ueris reprobare caue. hinc factum est prouerbum mul
tos modios salis cum amicis edendos esse. ut (quemadmo
dum Cicero in amicitia docet) munus amicitiae expletū
sit. hoc est diu simul uiuendum esse. nam quum ex condi
mētis nihil mīus q̄ salis comedam⁹: ad multos proind mo
dios edēdos lōgo tepe op⁹ ē. Nō nobis solū nati sum⁹.

Iuinus Plato ad Architam Tarentinum scripsit.

d Cuius hæc uerba sunt: Qui litteras reddidere tu
as: narrauerunt nobis te moleste ferre: q̄ a publi
cis tuæ ciuitatis occupationibus te liberare non ualeas. qd̄
igitur dulcissimum uitæ genus sit agere: sua præsertim si
quis talia elegerit facienda: qualia tu: omnibus manifestum
est. Sed illud quoq̄ te considerare oportet: nullum no
strum sibi soli natum esse. sed ortus nostri partem sibi pa
triam uendicare: partem parentes: partem amicos: multa
insuper pro temporum diuersitate nobis accidere. quibus
nostra uita occupata est. uocante igitur te patria ipsa ad rem
pu. gubernandam: absurdum forsitan esset: non patere.
plato hæcenus: hoc itaq̄ (ut Cicero in officialibus libris
ait) præclarum dictum quum iam loco prouerbii inoleue
rit. quoties uolumus significare omnia referenda esse ad
comunem utilitatē: & omni officio aliorum animos deme
rerī oportere: omnibusq̄ adesse: dicimus non nobis solum
nati sumus. præsertim quum nemo tantus sit: q̄ sibi satis
sit. quo sit nobis inuicem succurrendum est.

Lentiscum mandentes.

217

Ræcorum hoc uetus est adagium *σχινορῶντες*.
g idest lentiscum mandentes aduersus eos: qui ni-
mio se comendi studio superfluunt: quasi denti-
bus exterendis & fricandis tantum incumbant præ desidia.
Nam lentiscus teste plinio naturalis hist. libro xv. arbor est
mastichen sudans gūmi modo. ex qua dentifricium poeta
Martialis in apophoretis commendat: Lentiscū melius:
sed si tibi frondea cuspis defuerit: dentes penna leuare po-
test. quo nos in eos uti possumus. qui circa curam corpo-
ris (ueluti tranquillus de Cæsare refert) morosiores sunt.

Diuide ficos.

Rouerbium græcum est *σικαῖα σπιση*. i. diuide ficos
tractū a fratribus diuidētibus bona: qui eousq; mi-
nima quæq; diuidi postulant: ut ficorum partem diuidi ue-
lit. quod Martialis Urbanissimus poeta libro. v. in Callio-
dorum usurpauit: ubi inquit **Q**uadrīgēta secat: q dicit sica-
merize. i. diuide ficos. quoties itaq; auaræ aut uendentem
emētē. ue aliqd: uel diuidētē: q; minimū qd; magni æsti-
met: notare uolum⁹ elegāter dicius sicaerize. i. diuid ficos.

Honores mutant mores.

i **L**iq; adipiscuntur magistratus: imperia: honores: di-
uitias: opes: & ea oia: quæ sunt in manu fortunæ:
debent auctore Cicerone in officialibus libris se pinde gere-
re: ac tpsis cōditio: & ipa dignitas poscit: qa (ut Pittacus ait)
magistratus uiros ostēdūt. Vñ i puerbio dicit honores mu-
tant mores. quod ita facere oportere illud Fabii Maxi. exē-
plum perbelle docet. qui teste Liuiο libro quarto de secū-
do bello punico in Apuliā filio legatus ad Sueffulam in ca-
stra uenit: quuz obuiam filius progredederetur: listoresq; ue-
recundia maiestatis eius antecirent taciti: præter duodecim

fascēs equo profectus est lenex. ut Consul animaduertit:
proximum sictorem (is. n. mos erat) misit: & ut is descē-
deret ex equo conclamauit. quum demuz desiliens experi-
ri inquit uolui fili satin scires Consulem te esse. cuius uel
Valerius max. libro secundo meminit.

Silere a bonis.

Ilet cœlum: luna: herba: cœlum: q̄ serenuz est. I u
na: q̄ coit. herba: quæ nondum germinat. priora
duo ex Plinio ultimum ex Columella. Silent & a
uento loca: a Plinio Catulloq̄ dicitur. & in sacris litteris ab
Ambrosio prouerbium silere a bonis: pro eo quod est: ad
contumelias non hiscere: sed absurdescere: obmutescereq̄
uirtutis conscientia.

In spongiam incubuit.

Vgustus Cæsar auctore Tranquillo quum tragœ-
diam de Aiace magno impetu exorsus: non succe-
dente stilo aboleuisset: quærentibus amicis quid
nam Ajax ageret: festiuiter respondit: Aiace[m] suam in spō-
giam incubuisse: significare uolens se spongia deletili dele-
uisse Aiace[m] suam tragœdiam. quod etiam Macrobius. in. ii.
Saturnaliū testatur. hinc itaq̄ iam uice prouerbii inoleuit.
q̄ quoties uolumus significare uel aliquid obliuioni māda-
tum: uel tanq̄ minus pbatū iam interruptū: penitusq̄ de-
letū eē: elegāter dicam⁹ i spōgia incubuit: hoc ē icidit. Scrip-
ta. n. q̄ i probantur: spōgia deleri solēt. quā ob hoc deletilez
prisci dici uoluerūt: dicēte Mattia. utilis hæc quoties scrip-
ta nouare uoles. illud obiter anotatu dignū ducimus. q̄ Pli-
nius libro. viiii. nat. hist. capite. xlv. Spōgiis q̄q̄ de his sunt
quæ tertiam naturam habēt: nō animalū: neq̄ fruticū sen-
sum inesse tradit. intellectum. n. inquit iis inesse apparet.

quia ubi auulforem sensere: contractæ multo difficilius abstrahuntur. hoc idem fluctu pulsante faciunt: hæc ille.

Vultur es Cadauer expecta.

Eneæ in epistola. xcv. de captatoribus prouerbi-
um est: qui quum mirum modum (ut Iuuenalis ait) oblectent aliena uiuere quadra: nō cessant blanditiis & illecebris quibusdam ac obsequiis alienas captare cœnas. qui merito uultures appellantur. nam uultur perinde ac captator cœnas: cadauera sectatur: præter cæteras aues. ut illud Ennii uulturis in siluis miserum mandabat hominem: uel Plinio testificante libro. x. capite. vi. qui triduo iquit aut biduo uolar̄ eos ubi cadauera futura sunt. Cæterum hoc idem adagiū Martialis libro sexto usurpasse uidetur. ubi ad opianum captatorem scribit Amisit pater unicum silanus: Cessas mittere munera opianæ: Heu crudele nefas: malæq; partæ. Cuius uulturis hoc erit cadauer: hæc ille. nos igitur non minus prouerbialiter quemcūque alicui rei percipide in hiantē uulturē appellare quimus.

Nabis sine cortice.

Etaphora est ab ignaris natandi sumpta. qui ne mergantur aquis: alligant humeris corticem: siue (ut hodie fit) aridam cucurbitam. quo sine artificio in superficie aquarum sustentantur. significat enim aliquid sine difficultate alieno ue adminiculo agere. ut faciunt: qui nandi artem callent. quod Flaccus Horatius i primo sermonum prouerbialiter usurpat dicens: membra animumq; tuum nabis sine cortice. sic me & cete.

Te Mattea iuuant.

Eorgius Alexandrinus enarrās hūc Martialis locūz libro. x. Sed te Mattea sola iuuat: ait hoc græcū esse

proverbium de iis: qui supra modum delicati sunt. mattea
.n. quæ Tranquillus in Caligula foeminino genere protu-
lit: preciosa edulia sunt. apud græcos matyasim significat
mattea: seu macteas conficere: hoc est ganeata cibaria. qd̄
in gulosos & delicatos usurpari eleganter potest.

Cupressum scis simulare.

O auctore Porphyrione græcum est adagiuz in
h malum pictorem & ab Horatio in poetica arte
recensitum. qui quum nesciret aliud bene pingere:
q̄ cupressum: ab hoc naufragus quidam petiit in tabe-
la fatum suum exprimi. ille autem interrogauit num ex cu-
presso uellet aliquid adici. hinc igitur in ludicrum prouer-
bii cessit: in eos: qui relictæ propria materia: quam exequi
desperant: importune alios ornatus inducunt.

Leoni mortuo barbam uellis.

Eo animal ferocissimum facile in iram prouocat
I uertitur: in quam natura ipsa pronus est. Verum
mortuus (ut cætera omnia animalia) quamuis
irritatus minime excitatur. Vnde factum est proverbium
q̄ quum quispiam uult aliquem excitare. qui moueri non
potest: dicamus Leoni mortuo barbam uellis. quo Martia-
lis libro. x. in ligellam usus esse uidetur: ubi ita iquit Qua-
re si pudor est: ligella noli Barbam uellere mortuo leoni.

Oderunt dum metuunt.

Aius Caligula Princeps Suetonio Auctore tragi-
c cum illud subinde iactabat: oderint dum metuât.
ex quo exclamat Seneca dicens Vocem illam dirâ
& abominandam oderint dum metuant: Syllano scias se-
culo scriptam. idem libro. ii. de clementia considero multas
uoces magnas: sed detestabiles in uitam humanam perue-
nisse: ut illam Oderint dum metuant. Cicero quoque i pri

xlv

ma antoniaharum: uideamus etiam inquit in fabulis ipsis illis: qui oderint dum metuant dixerit: perniciosum fuisse. Vox autem haec tragica est: & ab Aereo crudelissimo apud poetam tragicum usurpata. cuius rei mentio quoque fit ab eodem. M. Tullio in primo de officiis. sed quum metus sit malus custos diuturnitatis: contraque beniuolentia fidelis: uel ad perpetuitatem. debet bonus Princeps potius diligere uelle quam timere. preclare. n. Ennius quem metuant oderunt. quem quisque odit perisse expetit. & necesse est multos timeat. quem multi timent. ad opes autem Principis tuendas nihil aptius beniuolentia subditorum. haec sunt munimenta firmissima: haec arces inexpugnabiles. & (ut ait uerissime Cyrus apud xenophontem) non est aureum scaptrum. quod regnum seruet: sed animi ciuium scaptrum sunt regibus. uerissimum: maximeque securum. & Bias prieneus ciuibus omnibus placere stude. habet id. n. multum gratiae: contra superbia semper nocuit. dicere solebat Diouysius Tyrannus uincula adamantina esse metum: uiolentiam: classem: & decem milia armatorum. Sed quis non uidet magis uincula adamantina & esse: & dici debere beniuolentiam: iustitiam: beneficentiam: atque clementiam? Igitur quum gloriosum sit diligere: inuidiosum uero atque caducum metum. pge Indlyte Guide & prius in istis uestigiis: collige (si uti facis) tuorum ciuium beniuolentiam: dato opem ut sis magis diligendus quam timendus: perfecto (ut citra assentionem) uera profitear: nullum unquam suis tam charus fuit: quam illustrissima gens feltria omnibus Urbatibus: ceteris suis subditis: omni sexui: omnibus aetatibus chara est. Certati tu cum Octauiano patruo amaris: coleris: probaris: Denique Urbinate sine te uiuere nec uolunt: nec possunt. Feltria Domus nostrae Ciuitatis caput: spes: salus est. Cuius ocium: salutem: libertatem: tranquillitatem: omnia denique: quibus iam mult

tos annos fruimur: bona accepta referimus. per quam iam
imitari potest uox illa dira oderint; dum metuant: in uocem
amabilem: diligant nec metuant. diligimus. n. te ac patruum
ardentissime: perinde ac patres nostri Federicum parentem
tuum amarunt: nec metuimus. colimus certatim: nec pa-
uescimus: ueremur: nec horrescimus. dii faxint ut ita tu si-
mul cum patruo diutissime floreas. & n. florebitis nos
itidem. sed eo iam reuertatur: unde digressa est oratio. Hæc
uox itaque principum est: & in eos loco prouerbii uulgata.
quæ ideo intra prouerbia referre placuit: ut Principibus &
Regibus dignum aliquid attigisse uideremur.

Hoc bene sit.

Hoc apud antiquos prouerbum fuit. quem admo-
dum dii bene uertat: aut foelix faustumque sit: quo-
ties rem admodum magnam & inusitataz aggressi
furi erant. Nam sic Persius satyra. iiii. auarum ueluti rem ma-
gni sumptus cœnaturum inducit dicentem hoc bene sit. Livi-
us itidem ab Vrbe condita. quum de trecentis fabiis illis in-
uidentes euntibus loquitur: ut illud inquit agmen faustum
atque foelix mittant: & aliubi in hanc sententiam sæpius fo-
elix faustumque sit ait: & Apuleius in Asino aureo libro secun-
do. quo uti maxime decet in omnibus rebus subeundis.

Nō oib⁹ tuta iter cyaneas petras cōtingit nauigatio.

Cyanæ petreæ auctore Strabone libro primo &
tertio: quas symplegadas uocauerunt non nulli: per
bizantiaci oris angustias asperrimum nauiganti-
bus fecere transitum: adeo ut ab Symplegadibus plecte. i.
errabiles dictæ sint. ipsaque Iasonis nauigatio per illas fuisse
dicitur. Vnde uulgo ortum est prouerbum. non omnibus
tuta inter cyaneas petras cōtingit nauigatio. quoties signi-

care uolumus a locis periculosis esse cauendum. nec eo se-
temere committendum: q̄ illa ipsa quipiã prius incolumes
euaserint. possumus etiã in eos usurpare. qui ideo aliquid
quod lege cautũ sit: perpetrare audent. quia idem qui ante
se fecerint: haud pœnas dederint.

De manu in manum.

Oc quis adagium satis omnibus uulgatum sit: ta-
men quũ apud idoneos scriptores reperiaz. p̄serti
apud Ciceronem: non prætereũdum Silëtio du-
xi. qui li. epistolaz̄ familiariũ. vii. ad Cæsarez̄ quũ ei Treba-
tium cõmendat: Neq̄ inquit impedio: quo mius si tibi pla-
cuerit: etiam hisce eum ornes gloriã insignibus. totũ deni-
q̄ hominem tibi trado de manu (ut aiunt) i manum tuã:
hæc ille: Cæterum hoc puerbiũ ordinẽm significat. est. n.
tractũ ab his. p̄ quoz̄ simul sedent: uel ordinatim stantiũ
manus: hoc est de unius in alterius manum traditũ aliquid
a primis ad extremos: e conuerso a calce ad frontem defer-
tur. ut fit in acie equitum: et hodie. quum ab ultimis aciei
quippiã ad primos per singuloz̄ equitũ man⁹ deportat̄.
Cecropiam contra sus est: tẽditq̄ mineruã.
Leander in secũdo puerbioz̄ ait. Hercule Adõis
statuam cõspicatũ dixisse: cecropiam cõtra sus est:
tenditq̄ Mineruaz̄. quod postea in eos dici cœpit:
qui potentiorib⁹ & sapiẽtioribus aduersari uolunt. qđ phi-
leticus (ut ipse testatur sup quadã Cicerõis epistola lib. vi.
ad Aul. Torquatũ) latinũ fecit: & hũc uersum ita traduxit
Cecropiam cõtra sus est: tenditq̄ mineruã. cuius sensus ta-
lis est: qualis illius sus mineruam docet.

Nihil Sacrum.

a Liud item ab Hercule tractum, quod Theocritus in

apolo scripsit: is. n. quum i macedoniam intrasset: uidit multos ex quodam sacello prodeuntes: & uolens ipse etiam ingredi: cui na dicatū esset interrogauit. quum audiisset Adoni: respondit nihil sacrum: hoc est nulla re dignū: inueniens nulli fere deo sacratū. quod mox in prouerbum cessit: ut quoties rem nullius ponderis significare uolumus: dicamus nihil sacrum.

Qui Crotoniatarū postrem⁹ ē: is reliquorū græcorū prius. Roton calabriæ ciuitas est. de qua Ouid. plene li. xv. metamor. scripsit: ubi ait Nec in hospita tecta crotonis. quā auctore Strabone li. vi. geogr. quū Achiui a deo oraculum cœpissent: ut conderent: Myscell⁹ ad considerandum locū accessit: qui quum iam ædificatam cerneret Sybarim a uicino flumine cognomen habentem: hanc præstantiorem esse iudicauit: ea pp reuerso ad oraculum denuo atq; roganti nunqd hanc pro illa cōdere datum esset: Deus has reddidit uoces (erat. n. Gibbus myscellus) Terga breuis myselle tuo de pectore omitte. Cætera perq; rens frustra: en uenaris iniqua. At rectum quodcūq; datus: tu laude probato. reuersus igitur Crotonē construxit: fuit at ciuitas rei bellicæ peritissima. nec parua exercēdis Athletis operam dedit. in unius itaq; olympiadis ludis septē uiri qui cæteros studio superarūt: crotoniatæ fuere oēs. ex quo prouerbum factum est: qui Crotoniatarū postremus est. is reliquorum græcorum primus est. quod perurbane quidem & eleganter nos usurpare possumus. quuz uolumus populum aliquem aut ciuitatem longe cæteris populis urbibus ue nobiliorem excellentioremq; esse significare. Unde illud alterum est. propter quod huius ciuitatis originem aliquāto accuratius reddidi. ut iure ab ouo (ut dicitur) cœ-

pille uidear.

xlvj

Crotone salubrius asserit.

Etus hoc quoque teste Strabone eodem geogra. li. vi. prouerbium est: crotone salubrius asserit. Quid inde ortum esse aiunt. quia locus ipse ad salutem & bonas habitudines propter athletarum multitudinem plurimum conferat. de quo Pli. etiam libro tertio meminuit. nos igitur quum uolumus quempiam locum seu propter aeris temperiem; qua una quidem re idem Strabo hispaniam foelicem appellat; seu propter amoenitatem (ut Flaccus Horatius de suo tyburi cecinit) saluberrimum esse & sanitati ad modum congruum ostendere. dicimus prouerbialiter Crotone salubrius est; uel asserit; supple aliquis. cui contrarium est illud: quod paulo superius de Scolo pago uulgatum rettulimus.

Hic myforum ultimus est.

Mysia teste Plinio libro quinto. & Dionysio de situ orbis: & Strabone in duodecimo: phrygiae prouincia est. Mysii autem populi quoniam humiles & despicabiles sunt: hinc apud graecos fuit tritum sermone prouerbium. Ut quoties quispiam ludibrio dicebatur: hic myforum ultimus esse diceretur. Auctor Cicero in oratione pro Lucio Flacco: ubi inquit. Quid porro in graeco sermone tam tritum atque celebratum est: quam si quis despicatui ducitur: ut myforum ultimus esse dicatur: nos quoque eleganter in ridiculos homines uti possumus.

g ii

Atheniensium renouemus uet⁹ exemplū.

c Iero in liminari pagina primæ antonianæ puer
biallyter ita locutus est: Nec uero usq̄ discedebam;
nec a re'pu. deiiciebā oculos: ex eo die: quo 'in ædē

Telluris conuocati sumus. i quo templo quantuz in me fu
it: ieci fundamenta pacis: Atheniensiuq̄ renouaui uet⁹ ex
emplum. significare uolens se oīum actarū regū atq̄ iniuria
rum memoriam penitus delendā esse censuisse. Cuius exē
pli origo est. Bello peloponēsiaco multis atheniensiu nōm
censentibus esse delendum: negātibusq̄ spartanis: pax sub
conditione data est. ut res publica ex lacedemoniis triginta
rectores acciperet. qui omnes mox facti tyranni oppressas
seruitute tenebant Athenas. Thrasybulus lyci filius phy
lez cōfugit munitissimū i attica castellū: inde cōparata mul
titudine haud sane magna tyrānos i se eūtes turpiter repu
lit. qui protinus in urbem amissis armis refugere. Critias i
secundo prælio cecidit tyrānorū Dux. pax facta pausanix
lacedæmoniorum Regis interuentu: his cōditionibus: ut
triginta tantum tyranni & x. p̄tores exilio afficerentur.
Eleusinam ii i exilium migrarunt. Tunc aut̄ Thrasybulus
libertatis uindex legem tulit: nequis antea actarū rerum ac
cuseretur. lex uero illa uocata est obliuionis iniuriarū. quā
Athenienses amnestiam appellauerunt. Auctores Valeri
us libro. iiii. de moderatione. Trogus i quinto: Aemilius p
bus in uita Trasybuli. Nos igitur quum actarum regū esse
obliuiscendum significare uolumus: loco prouerbii scite di
cere possumus: Atheniensium renouemus uetus exēplū.

Vna hirundo non facit uer.

u Entus Fauonius ad. viii. calendas marcias flare inci
pit: Horatio dicente Soluitur acris hyems grata uice

ueris & fauoni. quem chelidoniam uocant: ab hirūdinis ui
su. græce. n. hirundo appellatur. & quoniam eo
flare incipiente hirundo auis aduena ad nos traiecto pōto
trāsuolat hīc est prouerbiū illud Vna hirūdo nō facit uer.
Apertum pectus.

Voniam aut illud hominū genus præstantissimū
q̄ ē. qui astrictis uerbis abhorrentes (prudētis. n. &
boni uiri est: aut amare: aut odisse palam) quicqd
in pectore habent: illud ipsum ī frōte gerunt. hoc est osten
dunt: præ se ferunt. uel pessimi sunt: qui secus faciunt. un
de Cecilius ait Nam hi sunt inimici pessimi: fronte hilari:
corde tristi: auctor est Gellius lib. xiiii. capite. ix. Hinc ortuz
prouerbiū Apertū pectus: cui? Cic. ī amicitia meminit.

Boni pastoris est tōdere pec⁹ nō deglubere.
Iberius Cæsar auctore Tranq̄llo præsidibus oner
andas tributo prouicias suadentibus rescripsit:

Boni pastoris esse tōdere pecus: nō deglubere. per
hanc bracteata sententiā significare uolens prouinciales
a præsidibus nō esse usq; ad uiuū despoliandos. deglubi. n.
pecus dicitur: cui pellis detrahitur. ut auctor est Fest. M.
Varro ī priō de re rustica capi. xlviii. tradit glumaz dici folli
culuz grania glubēdo: qd̄ eo folliculo deglubatur granum:
hoc est decorticef. Catullus glubit magnanimos remi ne
potes. quo fit hoc lepidū Tiberii dictū iā puerbii loco ī ma
los magistratus peruulgatum est. Simile illud est ecclesia
sticum: qui nimis emūgit. elicit sanguinē. Vexlōge aliter q̄
Tiberius: flauius Vespasianus factitabat. qui pcuratorzra
pacissimū quēq; ad ampliora officia ex idustria solitus erat
pmouere: quo locupletiores mox cōdēnaret. qbus quidē
uulgo pro spōgiis dicebatur uti. quod quasi & siccos made

faceret: & exprimeret hūmentes. Auctor Idem Suetōius.

Figulus ollis ansas ponit.

Vum in rebus agundis nobis integrum est, p ar-
q bitratu agere: prouerbialiter dicimus figulum ol-
lis ansas ponere. & n. sibi integrum est in qualibz
parte uasis ponere ansam.

Sero sapiunt phryges.

t Roiani ob Helenæ raptuz diu graui bello afflicti
decimo deniq; anno eam uelle: quæq; simul rapta
erant: petentibus græcis reddere cœperant. Sed quia ea sa-
pientia troianorum serotina erat: & nimis tarda: quippe q
tum demum rescipiscere cœperant: Q uum res eorum fo-
rent deploratæ: & ægritudo irremediabilis. hinc uetus pro-
uerbium increbruit: Sero sapiunt phryges. ad quod allu-
dens Cicero libro epistolarum. vi. ad Trebatium ait: in equo
troiano scis esse in extremo sero sapiunt. in extremo dixit:
hoc est in extrema parte tragœdiæ: cui titulus erat equus tro-
ianus. ubi interpretæes haud dubie hallucinâtes magis sen-
sum implicant: q̄ explicent. nos autem hoc prouerbio mo-
nemur prius q̄ incipiamus recte consulere. post. n. rerum
exitum: qui (ut Fabius ille maximus dictitare solebat) stul-
torum magister est: sero sapimus: & (ut aiunt) acta agi-
mus.

Lachrymæ Crocodili.

c Crocodilum Nilus habet (ut Plinius libro octa-
uo tradit) quadrupes animal hominibus terra
pariter atque aquis infestum: hebetes oculos in
aqua habet: extra accerrimi uisus est. conspecto homine
emittit lachrymæs: mox appropinquantem deuorat. Vn-
de factum est prouerbium lachrymæ crocodili de iis: qui

xlii

sub specie pietatis homines fallunt.

Perfricui faciem.

Os est eorum: qui cum pudore aliquid agunt: ut
m faciem perfricent: natura ipsa ad id impellente: quæ
ad abigendum sanguinem. qui ex præcordiis ad
faciei superficiem confluit. pp quod Aristoteles in problemati-
bus quærit cur pudore & uerecundia facies hominis eru-
bescere: tiore uero & metu pallefcere soleat. quum præser-
tim pudor (ut testis est Gellius libro decimo octauo capite
sexto) nihil aliud sit: quæ timor futuræ repræhensionis. ita
enim ab eo diffinitur.

hinc ergo ortum est prouer-
bium: ut quoties dicere uolumus nos pudorem deposuif-
se: dicamus perfricui faciem. hoc est pudorem expulsi.

Quod Plinius in suo proœmio usurpat ita scribens per-
fricui faciem: nec tamen profeci. Diogenes aut (quod nõ
alienum est) uidens adolescentulum rubore perfusum
confide ait fili: huiusmodi est uirtutis color. Laertius au-
tor libro sexto.

Calliga maximini.

Rouerbium est apud Iulium Capitolinum. qui
p ait calciamētū maximini fuisse mai⁹hois uestigio
atq; mēfura. Vnde uulgo tractum fuit: ut de lon-
gis & ineptis hominibus diceretur Calliga maximini.

Gallinaceū lac facile ibi in uentu est.

Ntiquū prouerbiū ē: idem Plinius i præfatiōe ait
a uelut lactis gallinacei sperare possis i uolumie hau-
stū: quū significare uolumus oia in aliquo loco re-
periri: ut dicamus gallinaceū lac facile ibi in uentu est: quan-
do nusquam reperitur.

Minime sis Canterium in fossa.

Itus Liuius de bello punico secundo refet: Clau-
dium Assellum nobilem Romanum equitem p-
portis Capuæ cum Iubelio cognomine Taurea eq-
te campano eum ferotius ad pugnam prouocante congres-
sum esse, qui quum libero spacio inter se ludificantes sine
uulnere pugnam extraherent. tunc campanus romano
equorum inquit hoc non equitum certamen erit: nisi e ca-
po in cauam hanc uiam dimittimus. ibi nullo ad euagan-
dum spacio cōminus conferentur manus. dicto prope ci-
tius equum in uiam Claudius duxit. Taurea uerbis feroci-
or q̄ re: minime: sis inquit canterium in fossa: quæ uox eo-
dem liuio auctore in rusticum inde prouerbiū prodita ē.
de cuius sensu multa traduntur: aliqui. n. legunt Caunteri-
um (sed male ut paulo inferius ostendā) idq; nomen cu-
iusdam equi fuisse dicunt. qui quum ad mille passus extra
Vrbem fere progressus repente defecisset: dominus in fos-
sa supersedit. hincq; prouerbiū natum uolunt. Verum
hæc mihi parum explorata sunt. referam igitur: quod ue-
ro propius esse ducimus: a quo. M. Antonius noster sabel-
licus uir unicus memoria nostra eloquentissimus: non ab-
horret. Canterium. n. non caunteriū scribendum est: idq;
pro nota accipitur: qua iumenta signabantur: ut ob hoc
homines ab his lacerandis suorum dominorum reueren-
tia abstinerēt, ad illud itaq; Taurea alludēs conspecto Clau-
dio in fossa: ait minime: sis canterium in fossa. quasi dicat
quemadmodum canterium admonet: ne in iumenta gras-
semur. ita tu mihi uice canterii sis. quo in eos uti possum?
quibus ne iniuriam faciam?: suorum dominorum uel quo-
rum uis reuerentia tm̄ abstinemus. Cæterum Canteriū
Columella appellat ferrum ad urendum Idem libro. y. ge

1
nus quoddam iugi ex p̄ticis factum Cantērium hisce uer-
bis uocat: Itaq̄ aut ueteres (ne nouæ radicem agant harū
dines) singulis uitibus applicabimus binas: aut si regiōis
conditio pmittit: deponemus hastilia. quibus adnectūtur
singulæ transuersæ p̄ticæ in unā partem ordinis. qđ genus
iugi Canteriū uocāt rustici. Canterios autem equos Cato
atq̄ Varro de re rustica nuncupant. quibus testiculi adem-
pti sunt.

Hoc manu faciendum est.

q
Voties aliquid opera & industria ac difficulter fie-
ri oportere significamus: prouerbialiter dicimus.

Hoc manu faciendū est. quod Adagiū Anneus Se-
neca Epistola. lii. quum de tribus generibus hominum ad
philosophiā se conferentium loquitur: ita scribēs usurpat:
Inuenio qcquid fecit alter: alterius magna pars & difficilior
latet quædā ingenia facilia & expedita. quædam manu (ut
aiunt) faciendā sunt: & ī fundamentis luis occupanda.

Iustitia in se uirtutes continet omnis.

i
Iustitia in qua uirtutis splendor (ut M. Tullius ī
primo officiorum ait) est maximus: sola est. quæ
hoīez perfectū reddere: q̄ uitæ modū mortalibus
tradere possit. Cuius comites sūt liberalitas: magnificētia:
pietas: gratitudo: scītās: religio: obediētia: fides: & legū mā-
datorūq̄ obseruatio: æquitas: bonitas: ueritas. Vnde ortū
prouerbiū Iustitia in se uirtutes continet omnis. auctor
Aristoteles. qui in moribus inquit Nam præclarissima est
omnium uirtutum: & neq̄ hesperus neq̄ lucifer ita admi-
rabilis est. & prouerbio dicere consueuimus: Iustitia in se
uirtutes continet omnis.

Maturā sationē sæpe decipe solere: serā nūq̄: qn mala sit.

T etiam illis qui circa rem rusticam plurimum uer-
u u santur: æque ac cæteris consulamus: haud silētio
hoc uetus agricolarum adagium prætereundum
esse duxi. quo intelligant: quando sementem facere oport-
teat. quod a Columella his uerbis probe declaratur. qui in-
quit Sed quum omnia in agricultura strenue faciēda sint:
tū maxime sementis. Vetus est agricolarum prouerbiū
maturam sationem sæpe decipere solere: seram nunquaz:
quin mala sit.

Tertius e celo cecidit Cato.

A tyrici poetæ uerba sunt ironicos dicta. quæ ab
f eruditis uice prouerbii passim usurpari audio. &
enim duo fuerunt Catones: censorinus uidelicet
& Vticēsis: ambo uirtute insignes: ac sapientissimi. Vnde
fit: q̄ quum quispiam tam q̄ illis duobus' catonibus' simi-
lis se cæteris sapientia præstare arbitratur: & uitia corrigeŕ
audet: perinde ac uterq̄ Cato iſectatus ē: quū re uera igna-
uissimus sit. tunc prouerbialiter dicere quimus tertius e ce-
lo (quasi diuinitus) cecidit Cato: quia eos quorum mira-
mur uirtutem: de cælo cecidisse credimus. Lactantius
auctor.

Illis ne decimam quidem Syracusanorum adesse.
Yracusas Urbem siciliæ clarissimam ad mare uer-
f sus peloponessum e Corintho dux Archias (au-
ctor Strabo libro Geographiæ sexto) nauigās cō-
didit. quæ (ut idem tradit) ad tantas diuitias & opes per-
nerunt: ut in prouerbio dissiminetur: quum de locuple-
tibus & sumptuosis incidisset sermo: illis ne decimaz quidē
Syracusanorum ad esse.

Suo Marte facere,

6

Rouerbio increbruit. ut quum quispiam pprio ingenio atq; industria sine alterius auxilio aliquid efficit: illum dicamus suo Marte facere. ut Cicero in officiis libro. iiii. qui hanc igitur inquit partem relictā explebim⁹: nullis adminiculis: (ut dicitur) Marte nostro. quod contra illud est.

Non sine Theseo.

Vuz aliquis aliena ope adiutus quippiam efficit: q eleganter ac prouerbialiter dicimus: non sine theseo fecit. quoniam perithous nullum sine theseo munus obiuit.

Multi Manii Ariciæ.

Egere est in codice festi pompeii uetusto: ex quo epithoma quod passim legitur: circumscriptum fuit: Manium consecrasset Dianæ Aricinæ lucum aricinum. quem Suetonius in Iulio Cæsare nemorensē uocat. a quo manio multi & clari orti sunt: & p multos annos fuerunt. Vnde prouerbium uulgatum est: multi manii Ariciæ. q̄ est ciuitas rōæ ppiq̄ ad qd̄ adagiū clanculū persius alludens Satyra nouissima dixit: Accedo bouillas cliuum ad uirbi præsto est mihi manius hæres. nam quuz de cliuo aricino loqueretur: manium potius quaz aliu3 nō temere dixit sibi hæredē præsto futurum. Sed memor prouerbii multi manii Ariciæ: eleganter manium nominauit: tanq̄ nomen apud aricios uulgatissimum quod interpretæ poetæ minime animaduertērūt. manii præterea auctore eodem Festo dicuntur: q mane orti sunt: sicut lucii: q luce, nos at̄ h̄ uti adagio possum⁹, quū significar̄ ulum⁹ aliq̄

familiã alicubi uulgatissimam esse: & admodum magnam.

Delatores qui non castigat: irritat.

Domicianus Imperator quum aïaduerneret nullã pestẽ pestilentiozem: nullãz pniciezm pniciosioze: delatoze ueneno esse: eos oës Vrbe expulit: dicti-
tã (auctoꝝ Tranquil.) Princeps qui delatores nõ castigat: irritat. Vox equidẽ Impatore digna i oïbus pncipum cubi culis uestibulisq; scribẽda: uox aurea: uox oï laudatiõis pco nio celebranda. Vnde Martia. i pncio nõ scite magis q̃ uere de delatorib⁹ dixit: Turba grauis paci placideq; inimica qe ti. Quã sp miseras sollicitabat opes: Tradita getulis. nec coepit harena nocentes: Et delator habet qd̃ dabat exiliuz. Exulat ausonia pfug⁹ delator ab vrbe: Impensis uitã pnci-
pis annumeres. quũ prouerbium itaq; dicatur: quasi cõmu-
ne omnium uerbuz. quis principum neget hanc uocez eẽ prouerbium: quod si quis tamen negabit: Tu Guide Prin-
ceps iam adagium fecisti. qui hanc subinde repetens uocẽ haud quaẽ minori seueritate q̃ Domicianus huiusmodi pestiferum hominum genus insectaris: & castigas. q̃ et populus tuus dicere potest: Acceptam uitã Guide tibi refero. in qua quidem re ueluti in cæteris: Federicum parẽ-
rem: mox octauianum patruum tuum pari uirtute imita-
ris.

Asinus magis stramina optat: q̃ aurum.

Ræcum prouerbium est

g idest asinos magis stramina optare q̃ aurum. quod de iis dicitur: qui quum humiles & rustici sint: peruenerint licet ad diuitias & opes: tã-
men suam semper naturam sapiunt. **Q**uod flaccus per belle ostendit: ait enim non mutat fortuna genus.

67
Pedaria Sententia est Caput sine lingua.

Enatus consultum auctore gelio aut per rogationem fiebat: quum res dubia erat. & tunc rogabatur unusquisque sententiam suam: quam uerbis ferebat. aut per discessionem: hoc est quando aliquis in senatu sententiam non dicebat: sed ab alio dictam comprobabat: mouens se de loco & in partem eius qui dixerat: ambulans. propter quod qui ita faciebat: ire in sententia pedibus dicebatur. hinc factum est illud prouerbiū Caput sine lingua pedaria sententia est: in eos: qui nimium taciturni sunt.

Hic timens Charybdim: incidit in Scyllas.

Cylla teste Seruio sup tertio æneidos phorci & Creteidos nymphæ filia fuit. hanc amabat Claucus: quem Circe diligebat: sed quoniam in Scylla prior erat: irata Circe fœtē in quo illa lauabatur: uenenis infecit: in quem quum illa descēdisset: pube tenus in uarias mutata est formas. horrensita que suam deformitatem se in mare præcipitauit. Homerus dicit hanc in mortale monstrum fuisse: Salustius saxum appellat. cænes uero & lupi ex ea nati in circo finguntur: quia ipsa loca plena sunt monstris marinis: & saxorum asperitas illic imitatur canum latratus. Charybdis autem fœmina fuit uoracissima. quæ quia boues Herculis rapuit: a Ioue fulminata est: & in mare præcipitata. ubi seruat naturam. nam sorbet uniuersa. quæ monstra in mare siculo ita manent: Vergilio dicente dextrum Scylla latus: leuum implicata Charybdis obsidet. ubi difficilem nauigiis faciunt transitum: Idem Ver. auctor: Inter utranque uiam læti discrimine paruo: niteneant cursus: quum igitur transeuntes unum ex his dum uitant: plerumque in alterum ruant. hinc factum est prouerbiū hic timens Charybdim: incidit in Scyllas.

in eum: qui unum formidans periculum in alterum labitur. quod flaccus horatius ita scribens expressit Dum uitant stulti uitia in contraria currunt. de Scylla & Charybdi Seneca epistola. lxxix. affatiz itidem refert.

Hylam Vocat.

Hylas Thyodomantis filius fuit pulchritudinis admirandæ. quem Hercules argonautis comes secum ad libidinem duxisse scribitur. Idem auctore Strabone libro. xii. & Dionysio de situ orbis quum Mysiam argonautæ uenissent: & aquatum ad lacum quendam pergeret: raptus a nymphis dicitur. quod Iuuenalis confirmasse uidetur: quum dixit Et multum quæsitus hylas urnamq; secutus: & ab Hercule adeo quæsitus: q; Vergilio dicente in Syleno littus hyla hyla omne sonaret. hinc ortus est prouerbium Hylam uocat: de iis: q; obaudiunt.

Suspendio Arbor elligenda.

Plinius in præfatione q; non nulli aduersus se scribant: Theophrasti exemplo se ipsum consolatur ait. n. cernimus et aduersus Theophrastum hominem in eloquentia tantum ut nomen diuinum inde inuenir: scripsisse et foeminam: & prouerbium inde natum suspendio arborem elligendam: hoc est prorsus desperandum e. qm aduersus doctissimos uiros scribere et mulierculæ presumunt

Sæpe et est olitor ualde opportuna locutus.

Nemo. n. ita feris est moribus: quin aliquando faciat aut dicat: quod laudari possit. Vnde antiquissimus ille uersus uice prouerbii celebratus est:

: hoc est Sæ

pe et est olitor ualde opportuna locutus: auctor Gellius libro secundo capite sexto.

Multæ sub tegulis cubant noctuæ.
 Ysander lacedæmonius auctore Plutarcho postq[ue]
 Athenarum imp[er]ium cõposuerat: quicq[ue] pecunia
 rum superuacaneũ fuerat: per gylippũ q[ui] in siciliã
 ductaret exercitũ: lacedæmoniaz trãsmisit. Gylippus dissi-
 tis (ut aiunt) saculis nõ mediocrẽ ex singulis pecuniã sub-
 ducens denuo cõsui: ignorans inesse unicuiq[ue] litterulas nu-
 merum significantes. Spartã itaq[ue] p[er]fectus: quũ ea quæ sub-
 duxerat domi subteguis clam occultasset: Saculos Epho-
 ris tradidit: sigilla commostrans. At illi quum reclusis-
 sent. dubitationem rei afferebat: q[ui] argenti numerus dimi-
 nutus erat. Seruus interim Gylippi ueniens factum sim-
 bolicos indicans dicit multas subteguis cubare noctuas.
 eo. n. tempore q[ui] plurimum atheniensium grã noctuæ nõ
 mis insignabatur. quod uice prouerbii inoleuit. quum ali-
 quid sub ambigue fatemur: ut dicamus Multæ sub tegu-
 lis cubant noctuæ.

Psyricæ facta sunt.
 Linius libro. v. capite. xxxi. quum de quibusdam
 insulis loquitur: quæ ante Asiam sunt: ait incerami
 co at sinu p[er]sere. ubi hermolaus legit psyria neutro
 genere pluratiuo numero ex strabone: dicens igonbilis ue-
 ro isula cessit in p[ro]uerbium: ut quæ parum magnifice ac p[ro]-
 parce fierent: psyria hoc est psirice facta diceretur.

Vis illum Calamistris inurere
 Alamistrum auctore Nonio est fistula breuis.
 qua calefacta tonsores capillos intorquent. qui
 quoniam magis quandoque urunt: quam or-
 nent capillos. hinc metaphoricos Cicero in Bruto (ut
 testis est etiam Tranquillus in Cæsare) innuens ineptos

Scriptores qui audent attingere Cæsaris comentarios in-
usturos potius: q̄ decoraturos illius Scriptamquit Sed tū
uoluit alios habere paratam unde fumerent: qui uellent
scribere historiam: ineptis gratum fortasse fecit: qui illa uo-
lūt calamistris inurere. unde nos quum quispiam uel igna-
rus uel omnio ineptus aliquem laudat: haud ineleganter
dicere possumus prouerbialiter uis illum calamistris inure
re.

Corchorus inter olera.

Orchoruz pisciculorum genus quidam esse uo-
lunt. olus autem (ut neminem mediocriter do-
ctum fugit) uile est: hinc igitur græcum prouer-
bium: κορκορος εν λαχανοις: idest Corchorus
inter olera contra eos manauit. qui honoribus magnis in-
hiant: quum ipsi sint nihili.

Semper aliquid noui Affert Africa.

IN Africa teste plinio libro. viii. capite. xvi. quuz de
leonibus loquitur: inopia aquarum ad paucos am-
nes congregantibus se feris multi formes anima-
lium partus sunt: uarie foeminis cuiusq; generis mares aut
ui aut uoluptate miscente. Vnde uulgatum græciæ dictū:
semper aliquid noui Africam afferre. quod nos prouerbi-
aliter usurpamus: quum alicubi noui semper aliquid esse
significare uolumus. & e contra: quum nihil noui esse si-
gnificamus: haud quaq; minus eleganter dicimus nihil no-
ui habet africa.

Fœlix: qui nihil debet.

Hermolaus barbarus super illud plinianum in se-
ptimo Comitum æris alieni atq; litis esse sponsio-
nem: refert Georgium Merulam probare: ut lo-

Lm

co sponſionē legatur miseriam. eundēq; græcum prouerbi-
um prætexuisse: quod tale est: foelix est: qui nihil debet. p.
inde ut miserū esse qui debet: necessum sit. (ut Epigrāma-
tarius poeta) Ah miser & demens uiginti litigat annos qf
quam? cui uinci Gargaliane licet?

Q uæ dubites ne feceris.

Dem Hermolaus hoc in calce suarum castigationum
ita scribens prouerbium facit: sed etiam tu-
tum esset. uel prouerbio dicente quæ dubites ne
feceris.

Rēs est in cardine.

Ardines quancūq; polos idest uertices signifi-
cant: dicti a similitudine eorum cardinū circa quos
ualuæ uoluuntur: Vergilius foribus cardo stride-
bat ahenis: q; sint quasi ianuæ Cor. cardo ē pro opportuni-
tate accipitur: (ut Idez Vergilius) haud tanto cessabit car-
dine rerum. unde Seruius prouerbium tractum existimat
res est in cardine: hoc est in articulo.

Nasum Rhinocerotis habent.

Hinoceros animal est unuz ī nare habens cornu:
quod subinde attritum cautibus in mucronē acu-
it. Vnde prouerbium est: nasum rhinocerotis ha-
bent: de iis: qui ad similitudinem cornu rhinocerotis nasuz
longum habētes facile quēuis irrident. quod homies quo
longiore naso sunt: eo maiores ronchos edant. auctor Mar-
tialis: ait. n. maiores nunquam ronchi iuuenesq; senesq;
Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Omni pede standum est.

a Ntiquū est prouerbiū oī pede standum ē. significat
.n. nō eē trepidādū; minimeq; cedendum; sed oī ope

atq; conatu ambobus subnixis pedibus standum esse. *ca*
Turdus e transfenna lumbricum petit. *ca*
Lautus in bacchidibus ita prouerbialiter loquitur
p Nūc e trāsēna hic turd⁹ lūbricu³ petit. qd̄ ide ada
giū ortū uidetur. trāsenna. n. teste Seruio sup. v. æneidos.
extentū fune³ significat. & qm̄ ex fune laquei itenduntur
feris & auibus capiundis: iō transfenna pōitur p̄ decipulo &
laqueo ad decipiēdū cōcīnato. si eidem Plauto credimus: q
ī rudente ait o gryppe gryppe ī ætate hoīum plurimæ sunt
trāsennæ: ubi decipiunt̄ dolis. atq; edepol in eas plerunq;
esca imponitur: quam siquis auidus poscit escā auariter de
cipitur. in transfenna auaritia sua. & quia turdus niuali p̄ser
tī tempore fame affectus e transfenna hoc est laqueo lūbri
cū petens facile capitur. hinc prouerbio locū dedit: in eos: q
ī mensa habēdi cupiditate affecti: nimiumq; auidi oīs disci
minis īmemores ob q̄uis paruæ rei acquirendæ causam se
se perinde periculis temere exponunt: ut de iis eleganter di
camus: turdus e transfenna lūbricum petit.

Hic terræ filius est.

Ete res eum terræ filium appellare consueuerant:
u qui nullis maioribus ortus ignoto genere obscu
roq; uideretur. ut Lactantius firmianus li. diuina
rum insti. primo capite. xi. his uerbis testatur minuti⁹ foe
lix ī eo libro qui octauius inscribitur: sic argumentatus est:
Saturnum quum fugatus esset a filio: ī Italiāq; uenisset:
cæli filium dictum. q̄ soleamus eos quorum uirtutē mira
mur: aut eos qui repente aduenerint. de cælo cecidisse dice
re. Terræ autem: q̄ ignotis parētibus natos terræ filios no
minemus. cui sententiæ astipulatur Cicero primo epistola
rum uolumine ad Atticum ita scribens: Sed hæc ad te scri

12

bam alias subtilius: nam neq; adhuc mihi satis nota sunt:
& huic terræ filio nescio cui cōmittere epistolam tantis de
rebus non audeo. & idem in epistola ad trebatium ait. Cn.
Octavius an. Cn. Cornelius quidem tuus familiaris sum
mo genere natus terræ filius: hæc ille: gigantes hac quoq;
ratione terræ filii auctore Ouidio in metamorphoseos li-
bris dicti sunt. ad quod illud satyricum. Vnde fit ut malim
fraterculus esse gigantis: referendū est. Nam quum sene-
ctus in nobilitate par prodigio esset: sæuiantibus in eam ro-
manis principibus: Vmbrius merito ait se malle fratercu-
lum esse gigantis: hoc est terræ filium: quod obscurum (ut
ostendimus) significat q̄ nobilem patricium. Vbi interp-
tes oīo hallucinantur. nos igitur quum uolumus significa-
re quempiam obscuro genere ortum: prouerbialiter dice-
re possumus. hic terræ filius est.

Hic quinta natus est luna.

Ergilius auctore Plinio li. xviii. cap. xxxii. i nūme-
ros lunæ quædam digerāda putauit democriti se-
cutus ostentationem. Vnde i priō geor. ait Q uī-
tam fuge: pallidus orcus Eumenidesq; satæ: tū partu terra
nefando Coeumq; lapetūq; creat: sæuumq; typhoea: Et cō-
iuratos cælum rescindere fratres. qui quoniam numerus
teste Seruio mineruæ consecratus est: quam sterilem esse
constat: hinc ueteri superstitione creditum est: quicq; qui
ta luna nasceretur: sterile atq; dānosum fore. ex quo factū
est prouerbiū hic quinta natus est luna: quum significa-
re uolumus aliquem ignauū & inutilez esse. quippe qui
tāquam ager sterilis nihil ferat: quod sibi aut aliis pro-

desse possit. quēadmodū faciunt illi: q̄ q̄nta luna nascunt.
Plus ap̄d cāpanos unguēti: q̄ ap̄d cæteros olei fit.
Oc puerbium quoniā a Pli. li. xviii. ca. .xi. p̄spicue
h demōstratur: eius iō uerba subscribēda atq; legen
tiū oculis subiicienda duxi. q̄ sunt hæc. In cāpania
tñ laudatissimus cāpus ē: mōtibus subiacet nimboris totis
quidem. xl. milibus passuū planicie. gratia terræ eius: ut p̄
tinus soli dicatur puluerea sūma: inferior bibula: & pumicis
fistulans uice. mōtium quoq; culpa ī bonū cedit: crebros
. n. hymbres p̄colat: atq; trāsmittit. nec dilui aut madere uo
luit pp̄ facilitatem culturæ: Eadē accēptū humorem nullis
fontibus reddit: sed temperat: & cōcoquens intra se uice fu
si continet. seritur toto anno: panico semel: bis farre: & ta
men uere segetes quæ interquieuerē: fundunt rosam: odo
ratiorem satiuā: a deo terra non cessat parere. Vnde uulgo
dictum: plus apud campanos unguēti: q̄ apud cæteros olei
fieri. plinius hæctenus: ubi nota: unguentum a plinio non
ut uulgus existimat. tenax illa cōpositio: qua Chirurgi utū
tur ad uulnera curanda: sed commixtio appellatur diuerso
rum odorum: addito oleo: aut balsamo: aut aliquo p̄gui ad
ungenda corpora deliciarum & luxuriæ causa inuenta. nos
igitur hoc adagio uti possumus: quum significamus aliqua
loca ob optimā soli & aeris naturā deliciarum plena esse. ut
est circa pæstum in agro brutio. de quo Vergilius bisferiq;
rosaria pesti. quod a græcis posidonia dictum est.

Toto erras cælo.

Oc prouerbium de iis dicitur. qui deuij & errātes
h nusq̄ cōsistere queūt: ueluti quædam sydera. quæ
totum pererrāt cælū discurrentia. Sed in eos po
tissimum usurpare possumus qui quum sibi minime con

stent:hallucinari & claudicare in aliqua re explicanda uide-
tur.ut ignari interpretæ poetarū faciunt.

Extremis digitis attingere.

Liquem extremis digitis idest extrema parte digi-
torum qppiaz attingere puerbiallyter dicimus: quū
leuiter tagit:& quasi p̄libat. Sed quū nō nulli q̄
ut Cic. in priō de finib⁹ bono. & malo. docet) blāditiis p̄-
sentiū uoluptatū deliniti atq; corrupti quos dolores:q̄s mo-
lestias excepturi sint:occecati cupiditate quā(ut Sene. ait)
q̄ uincit fortior ē:q̄ qui hostē subiicit:nō p̄uident:nimium
uoluptati morez gerant:& totā adoleſcētiā illi tribuāt. de q̄
itra suos fines cōtinenda ita Tul.in oratiōe p̄ Marco Cælio
p̄cipit:scribens detur aliquid ætatis:sit adoleſcentia liberior:
nō oīa uoluptatibus denegentur. nō semp̄ superet uera illa
& directā rō. uincat aliqñ cupiditas uoluptasq; ratiōem:dū
mō illa hoc genere p̄scriptio moderatioq; teneatur. parcat
iuuentus pudicitix suæ:ne spoliet aliena:ne effundat patri-
moniu3:ne focnore trucidetur:ne incurrat in alteri⁹ domū
atq; famā:ne p̄brum castis:labe3 integris:infamiā bonis ī-
ferat. ne quē interimat:nec īterſit insidiis:ſcelere careat.

Hinc igitur idem Cice. ī eadem oratione hoc puerbio decē-
ter utitur sic dicens Equidē multos & uidi ī hac ciuitate &
audiui:non mō qui primorib⁹ labris gustassent hoc gen⁹
uitæ:& extremis (ut dicitur) digitis attigissent. sed & cet.

Olera olla legit.

Lera olla legit:prouerbiuz est in adulteros mecha-
rum. ac turpes puerorum. pedicones. significat at
q̄ ut olla quæ Marcello & Varrone testibus uas ē
capacissimum:colligit & compræhēdit olera:sic mech⁹ me-
chas colligit & captat. & Velut olera ollæ conueniunt: ita

mecho adulteria conueniunt. quod Catullus in Cæsarem
decenter usurpat: sic scribens Mentula mechatur: mecha-
tur mētula certe: Hoc est: qđ dicunt ipsa olera olla legit.

Oculus domini in agro fertilissimus est.

Vum (ut Plinius est auctor libro decimo octauo
qđ in capite sexto) agrorum cultura opera: & nō ipen-
sa cōstet. ut unicum. C. furii Cresini exemplum
docet: qui quum ē seruitute liberatus in paruo admodu;
agello largiores multo fructus perciperet: qđ ex amplissimis
uicinitas: in inuidia magna erat: ceu fruges alienas pellice-
ret ueneficiis. Quamobrem a. Sp. Albino curruli die di-
cta: metuens damnationem quum in suffragium tribus
oporteret ire: instrumentum rusticum omne. in forum at-
tulit: & adduxit filiam ualidam atq; (ut piso ait) bene cu-
ratam: uestitam: ferramenta ægregie facta: graues ligones:
uomeres ponderosos: boues saturos. postea dixit: uenefi-
cia mea quirites hæc sunt. nec possum uobis lucubratiōes:
uigilias: sudores: referre. sic omnium sententiis absolutus.
hæc ex Piinio: ideo præceptum est ab iis: qui de agricultura
scripserunt: qđ dominus crebro suos agros uisat: procu-
ret: nihil sero in agro fiat. ita enim fecundiores multo red-
duntur agri: contra si dñs non uiserit: breui sterilescūt. Vn-
de antiquum prouerbium ortum: Oculus domini in agro
fertilissimus est: & a scriptoribus sæpe repetitum. Nā Ari-
stoteles libro Economicorum Persa rogatus inquit quid
equum pinguem faceret: Oculus domini respondit. quod
idem a stabulario quodam dictum Plutarchus de liberis
educandis prodit. Lybicus itidem Nero percunctate quo-
dam quod sterquilinum agro optimum foret: domini in-
quit uestigia. Columella quoque libro sexto capite decimo

Lxxij

nono ait oculum & uestigia domini saluberrima. idem Pli-
nius de hoc similiter meminit. quod pfecto nil aliud signi-
ficat: nisi q nos ipsi res nostras curare debeamus: & illud
quod Gellius refert nequid amicos spectes: quod tu per te
agere possis: efficiamus. ita. n. noster oculus res nostras au-
gebit. praesertim quum difficilis sit rerum alienarum cura:
auctor Cicero in officiis.

Planus semel crura fregit.

h Oratius libro epistolarum primo iquit Nec semel
irrisus triuuis attollere curat fracto crure planum:
ubi planum uetus uerbum quod non perpaucos
alioqui eruditos fefellit: opinantes nomen esse adiectiuum
contra metricam rationem: nam prima in substantiuo cor-
ripitur: (ut poeta posuit) in adiectiuo producitur: accipi-
tur pro scurra & lycophata. sicuti Cicero & Laberius acce-
perunt. qui solebat multos sic fallere: in quorum uehicula
quum uoluisset tolli: ut fingeret se crus fregisse. qui quum
postea uere fregisset: & idem rogasset: non est ei creditum.
Vnde auctore Porphyrione: natum est prouerbium: pla-
nus semel crura fregit. (quia non amplius fides sibi adhi-
bita est) in eos: quibus quum falsis rebus omnia fidei ar-
gumenta consumpserint: nemo tam & si uera dicentibus
credit. quod proprie mendacis uel mentientis (ut Aristo-
teles dicere solebat) praemium est. qui teste Diogene La-
ertio libro quinto quum interrogatus esset: quid na men-
daces lucrarentur: ut quum uera inquit dixerint: non illis
credatur.

Multa Syrorum olera.

q Vonia Pli. li. xxi. natur. histo. hoc puerbiu refert. ut
melius intelligat: eius uerba ponam. q sunt haec. Orpheus

amatoriū inesse staphiliño dixit: fortassis qm̄ uenēre stimu-
lari hoc cibo certuz est. Ideo conceptus adiuuari aliqui pro-
diderūt. ad reliqua & satiuua pollet: Efficacior tñ siluestris:
magisq̄ i petrosis nata. Semē satiuæ quoque contra scor-
pionum ictus ex uino salutare est. radice eius circumsalpti
dentes dolore liberātur. Syria i hortis opolissima. ide quo
q̄ ē puerbium græcis: multa syrorum olera. Plinius hacte-
nus: nos autem hoc adagio i eos uti possumus. apud quos
uel oleruz uel alicui⁹ alius rei magna uis est.

Lapidem mordere.

c. Anis auctore Plinio libro octauo animal q̄q̄ fidelissi-
mū (ut multis constat exemplis) syrio tñ maxime
ardente in rabiem homini pestiferam uertitur: Verum eti-
am citra rabiem lætiferam. perinde quandoq̄ in homines
sæuit: ut proiectos lapides mordicus capiat (est enim ani-
mal pronum in iram): Vnde deductum est prouerbium
lapidē mordere. quo i eos uti possum⁹ qui more canū sæui-
unt: & ppemodū i rabiē feruntur. q uoz uerba cania dñi:
dicente Ouidio in Ibin. lactat & in toto uerba cania foro.
sed quoniam huiuscemodi hoies p sūmo negocio habent
morderē. i. carpere hūc & illū. sub specie errata corrigēdi. iu-
re equidē eoz eloquētia (si qua ē) puerbiallyter cania appel-
lari p̄t. q̄ p inde hoc tpe uiget: q̄ nōnulloz demortuoz scri-
ptoz manes nomē quoz sine honoris præfatiōe noiari nō
debet: eius acri morsu lacerati nusq̄ quiescere possunt.

Sapientia uino obumbratur.

Inum quo nō est aliud qcq̄ uirib⁹ corporis utili⁹
u modice sūpto: nec aliud uoluptatib⁹ pnitioli⁹: si
modus absit. hois mētez mutat: furorem gignit:
ita breui ipsum sapientē ei⁹ dulcedie captuz isanire cogit:

quum siquidem ebrietas (ut Cato aiebat) nil aliud sit: q̄ in
 sania uoluntaria. Vnde ortū est puerbiuz: sapiāz uio obum
 brari: auctore plinio libro. xxiii. capi. ii. ita scribente uinuz
 ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimū ē. curas uigo
 remq; animi impedit ad p̄cinctuz tendentib⁹ somno uero
 accōmodatum ac securitatibus. itaq; duduz hoc fuit: quod
 homerica illa Helena ante cibum ministravit. Sic quoq; in
 puerbiuz cessit: Sapientiam uino obrūbrari. hęc ille: qđ
 mehercule uerius uero esse: Magni Alexātri dūtaxat exē
 plum cōprobat: non ne ille Rex sapientissimus erat: ut ei⁹
 rex gestarum gloria p̄spicue testatur. Verum illum nihil i
 pendio dehonestauit: q̄ uini pestifera auiditas. quippe qui
 quum hostes semp uicisset: a uino peride uictus est: quod
 nō nullos itemulencia amicos iteremerit. ex quo (ut idem
 Pli. li. xiiii. est auctor) Androcides sapientia clarus ad me
 scripsit intemperātiā eius cohibens. Vinum potaturus
 Rex memento te bibere sāguinem terræ cicuta homini ue
 nenuz est: Cicutæ uinum: haftenus androcides: nec me fu
 git: q; quidam hunc locum sic perperam legunt: Sicuti ue
 nenum est homini cicuta: ita & uinum. quod oīum prim⁹
 policianus monstrauit. nos autez hoc adagio in eos uti pos
 sumus: qui uino ingurgitati penitus discipiunt.

Fortitudo in neruum erumpit.

Solent sagittarii imoderate plerunq; oēs uires ad
 a V. ducendo: dum arcuz tendunt: nō telum incitare:
 sed neruuz rūpere forti⁹ ferire uolentes. a quibus
 (auctor Dona.) natuz est puerbiuz fortitudo i neruuz erū
 pit: i eos. q; nimiū suis freti uirib⁹ suscepto oneri succūbūt.
 ita. n. hoībus fortitudie nimia saepe uici: saepe decipi cōtigit
 quēadmoduz apđ Gelium li. xiiii. cap. xvi. & Iuuenalez Sa

ty. x. miloni crotōiensi athletæ illustri ididucēda q̄re acci-
disse legim⁹. possum⁹ ēt fortitudine; i neruū erūpere itelli-
gere ex cōsuetudine romana: q̄a sæpe i neruū coniciēbatur
ex aliquo maleficio i carcerē missi. i quo significato (ut idem
Donatus sētire uidet) terentius i phormiōe usurpauit scri-
bens: Verū hoc sæpe phormio uereor ne ista fortitudo in
neruū erūpat denique. *Venti gaudia ferunt.*

h Oc uetus adagiū uētī gaudia ferūt; i eos usurpare pos-
sumus: qui incassū lætatur. quo Vergilius in. x. ænei-
dos teste seruiο his uerbis usus est: nec ferre uidet sua gau-
dia uentos. & alibi: S; auræ oīa discerpūt: item partem mē-
te dedit: p̄tim uolucres dispersit in auras.

Ex unguibus amare.

X unguib⁹ amare est pia q̄dā charitate & q̄li ab ine-
unte ætate amorem gerere. beniuolentia. n. eo præ-
stātor est: quo uetustior. Vnde i puerbium cessit: teste Plu-
tarcho de liberis educādis ex unguibus amare. q̄ oportet i
quit ut mihi p̄fecto uideatur: ut matres filios educēt; eisq̄
ubera porrigant: quoniam maiori cū charitate & impensa
magis diligentia nutriēt: ut q̄ natos ex itimo & (ut dici so-
let) ex unguibus ament.

Ad frugem bonam se recipere.

q Vum nemo (ut lactantius inq̄t) in uitia pronus non
sit: sapientis p̄fecto uiri est: a cognito error̄ discede-
re: & se se intutu; h̄ est ad meliorem uitam recipere. Vnde
Seneca de moribus ait bona cōsuetudo excuter̄ debet: q̄d
mala istruxit. & alibi grauis animi poena est: quem post fa-
ctū poenitet. Hic igit̄ puerbiu; fluxit ad fruge; bonā se re-
cipere. q̄d. M. Tullius i oratiōe p̄. M. Cælio ita scribēs usur-
pat: Sed q̄ totā adoleſcentia; uoluptatib⁹ dedisset: emersit
se aliquādo: & se ad frugē bonā; (ut dī) recepisse. grauiſq̄

hōines atq̄ illustris fuisse.

Stultuz est uia deficiente uaticū quærere.

u Iaticū appellat. quicqd ad iter faciūdū necessariuz ē. qd̄ exacto iam itinere nō est op⁹ pare. Vnde factū p uerbiuz stultū est: uia deficiente uaticū q̄ferere: in auaros Senes. q̄ quo seniores sūt: eo plus cupiunt. quoz̄ auaritia merito mōstro similis d̄r: quo Seneca de moribus utit̄ dicens Quid .n. stultius est. (qd̄ dici solet) q̄ uia deficiente uaticū quærere aut augere.

Homo frugi oīa recte facit.

of Vnt homines frugi. q̄s græci q̄ uocāt: q̄ i oī re motibus ai moderātur. & moderatā noscūt seruare cōstātiā. Ex quo uice puerbii uulgatū est: Hōinē frugi oīa recte facere: dicēte Cice. li. iiii. tusculanaz̄ frugalitas nomē tāq̄ ad caput referre uolum⁹. q̄ nisi eo nomē uirtutes cōtinerentur: nūq̄ illud tā p uulgatū eēt: ut iā puerbii locū obtineret: Hōines frugi oīa recte facere & Q uīt. i qn̄ to proprium est inquit boni recte facere.

Homo factus ad unguem.

h Omo fcūs a unguez̄ puerbiallyter dicitur ad pfectio nez. est. n. trāslatō a marmorariis. q̄ lapidū iuncturas unguib⁹ pbāt: hīc Hora. ait ad unguez̄ fact⁹ hō. i. oī ex parte pfect⁹: & Tul. li. vii. episto. familiarium ad Gallū Vrge o igitur transuersum unguem (quod aiunt) a stilo.

Phrygem plagis fieri solere meliorem.

c Icc. i oratiōe. plucio flac. refutās asiaticos testes tāq̄ turpissios & ifāes minieq̄ fidos: ait asia uestra cōstat ex phrygia: mysia: caria: lydia. ut̄ xigr̄ nr̄z̄ ē an uruz̄ h puerbiū: phrygē plagis fieri sole t̄ meliorē: inuēs hmōi hoīes nulla re aq̄ corrigi posse: q̄ uerberib⁹ q̄pe q̄ plagis digni sūt. qd̄

in eos usurpari possumus. qui nisi uapulent: nunquam emendantur.

Qui in omni re: atque omni tempore omni laude uacatus illaudatus est: isque omnium pessimus deterrimusque est.

Voniam nemo quisquam tam afflictis est moribus: quin
q faciat aut dicat non nunquam aliquid: quod laudari queat.

Inde hic antiquissimus uersus auctore Macrobio
ibro Sat. vi. uice prouerbii celebratus est. Sed. n. qui in omni re atque in omni tempore omni laude uacatus: illaudatus est. isque omnium pessimus deterrimusque est. Vbi illaudatus (attende) fere est: ac si diceretur: nunquam nominandus. laudare. n. prisca lingua significat nominare: appellareque. Vnde Maro peritissime ait Quis aut Eurysthea durus: aut illaudati nescit buliridis aras: auctor est Gellius.

Hic duos parietes de eadem fidelia dealbat.

Arcus Curius ad Ciceronem scribens Sed Amice magne inquit noli hanc Epistolam Attico ostendere: sine eum errare: & putare me bonum uirum esse: nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare. per quæ uerba prouerbialiter dicta Curius per iocum significat se solere idem duobus promittere: sicut qui uno colore duos muros dealbat. fidelia autem auctore Marcello famulum uas est ad usus plurimos: plautus in Aulularia mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam: & persius Satyra iii. disce: neque inuidas: quod multa fidelia putet. hoc aut loco fidelia pro coloribus uas accipit. nos itidem hac prouerbiali ellocutione Hic duos parietes de eadem fidelia dealbat: in eum uti possumus quod idem duobus pluribus uel promittit. Quod dedi datum nolle. quod reliquum est non dabo.

q Vnde in eum noua non sint beneficia conferenda: (ut Cicerone docet) qui ueterum imemor est: hinc celebre prouerbium teste plauto in Cistellaria factum est. ubi inquit

6x
inter nouam rem uerbum usurpabo uetus: quod dedi: da-
tum non uellem: quod reliquum est: non dabo. quo mone-
mur: ut in eos beneficia conferre non amplius debeamus:
in quos prima male collata cognoscimus.

Nullum cibi genus saccaro non conditur.

Accaron nihil aliud est: q̄ mel in arundinibus col-
lectū: gumiū modo candidum ac fragile. mittebat
hoc quōdam Arabia & India: usufq; eius tantum
in medicina erat. Nunc passim ēt reperitur non medicinæ
modo sed cibus omnis generis expetitur. ita ut locum pro
uergio dederit. quod de his dicit. q̄ multis rebus usui sunt.

Fallacia alia aliam trudit.

Erentii in Andria uerba sunt teste Donato puer-
biallyter dicta. est illud quoq; simile Clauus clauo
truditur: & dies die. significat enim hoc adagium
q̄ dolus bene dolo detruditur: hoc est q̄ homines in lidias
aliis molientes: merito ipsi dolis præueniuntur. cui subiacet
illud quod alibi rettulimus: mēdacē oportet esse memorē.

Gladiator in harena Consilium capit.

Ladatori in harenam ad pugnandum exeuti ni-
hil præmenditati ictus profunt. sed potius aduersa
rii uultus & mota manus aliquid etiā corporis icli-
natio intuentem monent. Vnde puerbiū nascitur Gladia-
tor in harena consilium capit. quo significatur in re præsen-
ti esse consultādū. & n. in plerisq; rebus p̄meditatū consiliū
subitæ rei casus irritū facit. p̄inde Urbanissimus poeta ue-
rissime ait o quantū est subitis casibus ingeniū. quod decē-
ter Seneca epistola. lii. usurpat.

Hic Caput digito scalpit.

Eneca epistola. lii. ait omnia rerū omniū si obseruēt:

ndicia sunt: & argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum & incestus ostendit & manus mota: & unum interdum responsum: & relatus ad caput digitus: & flexus oculorum. Improbum interdum risus: insanum uultus habitusque demonstrat: hæc ille. Vnde quum uolumus quempiam taxare: quod mollis & impudicus sit. Symbolicos & prouerbialiter dicimus: Hic Caput digito scalpit: quod decenter Iuuenalis Satyra nona ita scribens usurpauit: Qui digito scalpunt uno caput hoc idem (ut Ammianus Marcellinus lib. xvii. est testis) pompeii obtrẽtatores in eo ludibriosum & irritum obseruarunt.

Si Claudio uicinus habitaueris: & ipse Claudio ambulare disces.

Oc uetus est Adagium: & a Plutarcho de liberis educandis his uerbis eleganter usurpatur. Haud est inquit ab re illud usitatum sermone prouerbi-um: Si claudio uicinus habitaueris: & ipse claudus ambulare disces. quod illud ferme significat: quod Seneca ait sumuntur a cõuersationibus mores. & Idez epistola septima malignus comes quis candido & simplici rubigiuem suam affricuit: & alibi alter alterum in uitia trudemus. & Iuuenalis saty. Secunda Vnaque conspecta liuorem ducit ab uua.

Posterioris cogitationis & sapientiæ plenæ sũt Domus.

Oc prouerbio significatur: quod post rerum euentum omnes facile sapientes sunt: quod. M. Tullius in xii. philippica ita scribens affirmat: posteriores. n. cogitationes (ut aiunt) sapientiores solent esse. Verum id parum prodest. sæpe. n. sero (ut dicitur) sapiunt phryges.

Taurum tollere potest: qui uitulum substulerit.

a Pud Petronium arbitrum Quartilla ita loquitur: Iu nonem meam iratam habeam: si unquam meminero uirginem

fuisse. Nam ifans cū paribus inquinata sū: & subinde prodeuntibus annis maioribus me pueris applicui: donec ad hāc aetate pueni. Hic natū puerbiū (ut Politiō placet) qd̄ dī posse taurū tollere: q̄ uitulū substulerit. significat at̄ q̄ q̄ a teneris ānis aliquid egerit: eo (ut ipsa polcit mox aetas) iā adultus facile q̄ppiaz maius efficere poterit. Vbi q̄ Quarta Iunonē suam dixit: id scitu dignum ē. Seneca. n. epistola tertia libri. xix. ita tantum ait hoc seponas uolo: ut memineris maiores n̄ros q̄ crediderūt stoicos fuisse: singulis enī & geniū & iunonē dederūt. & Pli. li. ii. cap. vii. quū singuli quoq̄ ex semetipsis totidem deos faciāt. Vnde Iuue. Saty. secūda repræhendēs q̄ minister nō p̄ geniū: sed p̄ iunonem domini iuraret: uidelicet more muliebri: scribit Et per iunonem iurante ministro. Extremus actus abest.

Omœdia auctore Donato quīq̄ actibus absoluitur. quo fit si unus deesset actus: fabula imperfecta foret. Vnde i prouerbiū exiit. ut abesse extremū actū dicerēt: quū res imperfecta esset. e cōuerso non minus prouerbialiter dici pōt Extrem⁹ act⁹ nō abest. quū res cōsumata eē significat. qd̄ Cicero i secūda philippica his uerbis usurpasse uidet̄: Et si me⁹ stilius ille fuisset: (ut dicit̄) mihi erede nō solū unum actū: sed totā fabulam cōfecissē. & alibi extremum inqt̄ actuz ab inerti poeta esse neglectuz.

Sisyphæum portas Saxuz.

f Isyph⁹ æoli fili⁹ istmū h̄ ē stricturā illā terr̄ q̄ iter duomaria ioniū & Aegeuz cōsistit: latrociniis occupauit. ita ut Autholiā Autholii filiā Laerte despōsatā quū ad maritum duceretur: uel (ut qdā uolunt) quū ad oraculū Apollinis cōsultura proficisceretur: ifidiis cœperit: atque grauidauerit. ex qua (ut multi credunt) tunc Vlyxes na-

tus ē. quod illi Ajax apud Ouidium libro. xiii. Metamor. ex
probat. tandem occisus Sisyphus a Theseo apud inferos
hac poena afficitur. ut grande saxum supra montem por-
tare conatus: quum ad apicem deduxerit: continuo ad ima
relaxetur. dicente Ouidio in prænoto libro Aut petis: aut
urges rediturum sisyphæ saxum. & Seneca in Hercule fu-
rente Ceruice saxum grande sisyphæa iacet. Horatius iti-
dem in secundo Carminum Damnatusq; longi Sisyphus
Aeolides laboris. Vnde quum aliquem in extricabili labo-
re afflictum esse innuer uolumus: prouerbii loco dicimus
Sisyphæum portas saxum. ad hoc & illud Terentianum in
Eunucho iam diu hoc saxum uoluis: usurpamus. ut in di-
uitem auarum dici potest eleganter. Hic tantalea laborat si-
ti: qui ideo aurum sitit: quoniam eo maxime abundat. Et
n. (ut Horatius ait) crescentē sequitur cura pecuniæ. quæ
admodum Tātalus apud inferos inlympidissima quæ diuer-
setur aqua: siti tamen perpetua afficitur: uelut etiam in eū
qui in magna copia inopia laborat: hoc Propertianum in sa-
nus medio flumine quæris aquam: loco prouerbii usur-
pare quimus.

Fortes fortuna adiunat.

Olet preluq; pericula atq; labores rei. pu. causa
f magno elatoq; animo (id. n. proprie fortis uiri ē:
ut. M. Tullius in officiorum primo docet) sube-
untibus fortuna quæ a Lactantio libro diuinarum instit.
tertio accidentium rerum subitus atq; inopinatus diffini-
tur euentus: fauere. ut Horatio Coclitii: ut. C. Claudio Ne-
roni: ut Scipioni Africam oppugnanti: ut plerisq; aliis
Romanorum imperatoribus contigisse legimus. Vnde
uet⁹ ortum ē prouerbium fortes fortuna adiunat. ut testis

lxj

est Cicero in primo tuseulanarum qui ita scribit: fortes eni non modo fortuna adiuuat: (ut est in uetere prouerbio) sed multo magis ratio. quæ quibusdam quasi præceptis confirmat uim fortitudinis. ad quod poetam in decimo æneidos respexisse facile affirmare auisim: ubi ait Audentes fortuna iuuat. usurpat Terentius etiam in phormione dicens fortis fortuna adiuuat.

A uertice usq; ad calcem.

u. **Vertex** siue uortex est quicquid uentorum rotatione effracta item contorta in se aqua uertitur: uel aliud simile. Vnde teste Fabio libro octauo orat. institutionum: pars summa capitis propter flexum capillorum dicitur uertex. (ut etiam Capro grammatico placet) qui ait uortex fluminis est: uertex uero capitis. Ex quo natum est hoc prouerbium: a uertice usque ad calcem. (calx enim postrema pars pedis est) hoc est a principio usque ad finem. illud quoque (haud eni ualde ab hoc discrepat) non minus prouerbialitet Flaccus expressit in primo sermonum Satyra tertia ita scribens: Si collibuisse ab ouo usque ad mala citaret. hoc est a principio coenæ usque ad finem. nam ouum initium coenæ erat: poma autem in fine ponebantur: id est in secundis mensis. quæ bellaria uocitantur. Acron & Porphyrio auctores.

Discendum est: q diu uiuas.

h. **O**c prouerbialiter usurpatur a Seneca in Epistola libri decimi sexta ad Lucillum dicente tam diu discendum est: q diu nescias. & si prouerbio credimus: q diu uiuas. quo in totum præcipitur: litteris esse in

eumbendum. quum ad id uix tota ætas satis sit.

Sirenum cantu demulceris.

Irenes uidelicet parthenope: leucolia: ligia Ache-
f loi flumis & Calliopes musæ filia fuerunt. hæ in-
fulas quasdam iuxta pelorum inter Siciliaz & Ita-
liam teste Ouidio libro decimo quarto metamorphoseos
habitarunt. harum una auctore Seruio super quinto ænei-
dos uoce: altera tibiis: alia lyra canebat. Sed tanta dulcedie
cantus transeuntes nautas afficiebant: ut sopirentur. quos
statim sopitos submergebant. Quare Ulixes illac transi-
turus a Circe admonitus sociorum aures cæra obturauit.
dicente Iuuenale affigit cæras illa de naue petitas. quæ sicu-
los cantus effugit remige surdo. Et seneca ad Lucillum epi-
stola trigesima prima idem testificante: & ipse se ad nauis
malum ligari iussit: & sic illesus transiuit. Ex quo iam uice
prouerbii uulgatum est: Sirenum cantu demulceris: i eū:
qui saluti uoluptatem præponit. auctore Fabio in quinto:
ubi qui argumenta inquit uelut horrida & confragosa ui-
tantes amoenioribus locis defident: neq; aliter q̄ ii: qui tra-
duntur a poetis gustu cuiusdam apud lotophagos grami-
nis & Sirenum cantu deliniti uoluptatem saluti prætulisse.

Aequalem tibi mulierem inquire.

Etus est & (ut ita dicam) aureum prouerbium.

u quo Plutarchus de liberis educandis decenter uti-
tur: hoc pacto scribens. Eas autem despondere fi-
liis uxores conuenit. quæ nec multo nobiliores: nec ditio-
res sint. Sapia refertum utique prouerbium: Aequa-
lem tibi mulierem inquire. Significat autem q̄ unusquisq;
sibi coniugem genere parem: amicosque pares quærere &

lxxij

parare debeat. Vnde Deyanira adud Ouidium in Episto-
lis præcipit: Siqua uoles apte nubere: nube pari. & idē Na-
so in quarto de tristibus: Viue tibi: & longe nomia magna
fuge. Viue tibi: quantūq; potes prælustria uita. Sæuū præ-
lustri fulmen ab arce uenit. Nam quāquam soli possunt p-
desse potentes. Non profunt potius: plurimum obesse so-
lent. Et paulo inferius in eundem sensum ait Crede mihi:
bene qui latuit: bene uixit. & intra fortunam debet quisq;
manere suam.

Coruus relictis ab Aquila cadaueribus uescit.

Quilæ aliti rapacissimæ utpote quæ ad populan-
dum (quemadmodum Plinius libro decimo do-
cet) magno tractu ut facietur: indget. quicqd
exraptu in uorandis cadaueribus superest: imbelles aues
(ueluti coruus) edunt. Vnde prouerbium Coruus relictis
ab aquila cadaueribus uescitur. i. eos: qui ignaui & desides
alienis laboribus famam sibi aucupantur. ut illi potissimuz
faciunt. qui aliena sibi scripta uendicant. perinde ac ille fidē
tinus Martialis consueuerat.

Hic Coruus est.

Hic Coruus est prouerbium fuit inimpudicos atq;
uitiosos. quoniam eorui ore coire dicuntur. teste
Plinio libro decimo capite decimosecundo ita scri-
bente Corui pariunt quum plurimum quinos. ore eos pa-
rere aut coire uulgus arbitratur. Quod Iuuenalis Sa-
tyra secunda usurpasse uidetur: dicens Dat ueniam coruis
uexat censura columbas.

Aut bibat: aut abeat.

Ex in græcorum cōuiujs erat: aut bibat: aut abeat. **I** at, Quæ iubebatur: ut aliquis aut simul cum alijs percupide potantibus genio indulgeret: aut omnino abiret. quæ quum ab alijs scriptoribus tum a Cicero ne luculenter loco prouerbij in fine ultimi Tusculanarum libri usurpatur. Cuius uerba ponam: Mihi quidem inquit in uita seruanda uidetur illa lex: quæ in græcorum conuiujs obtinetur. aut bibat inquit: aut abeat. & recte: aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs uoluptate potandi: aut ne sobrius in uiolentiam uiolentum incidat: ante discedat. sic iniurias fortunæ quas ferre nequeas: diffugiendo relinquant.

Non cursu lampada tibi trado.

d Iana religiosissime in aricino nemore ubi ei sacrum erat templum: colebatur. quod Artemisium uocat Strabo libro quinto Geographiæ: quoniam græce artemis Diana nuncupatur. Sacerdos istius templi Rex nemorensis dicitur a Tranquillo in Caio Caligula: qui erat fugitiuus seruus. mulieres uota nuncupabant huic deæ: & uoti compotes ibant in nemus aricinum gestantes faces accensas. qua superstitione deam se uenerari putabant. quod Ouidius in fastis docet: sic scribens Sæpe potens uoti frontem redimita coronis foemina lucentes portat ab urbe falces. & Propertius libro secundo: quum uidet accensis deuotam currere redis in nemus: & triuiæ lumina ferre deæ. Certamen autem in eo quod Bartholomeus noster Merula uir, litteratissimus auctore Pausania ab atheniensibus sumptum arbitratur: positum erat in cursu tedam seruare accensam. quæ si primo extingebatur: ui

Lxxij

etoria ad secundum transferebatur. si secundo quoque exti-
guebatur; tertius uictor erat. Si uero omnibus; nullus ui-
etoriam assequeretur. Vnde Varro libro de re rustica .iii.
cap. xv. prouerbialiter inquit quod de fructibus nihil dixi: non
cursu lampada tibi trado. Quod significat tibi uictoriam
non concedo. Hinc Persius Satyra .sexra. Qui prior
es: cur me inde cursu lampada poscis. quod nos prouerbii
loco u surpare possumus; quum dicere uolumus tibi non
cedo. i. uictoriam non trado.

Viuorum memento.

Etus est prouerbium Viuorum memento. quo si-
gnificatur. de uiuis esse loquendum; & de rebus
praesentibus agitandum. teste Cicerone in .v. de fi-
nibus bonorum & malorum. qui inquit Tum Pomponi-
us at ego quem uos ut deditum Epicuro insectari soletis:
sum multum equidem cum phedro; quem unice diligo: (C
ut scitis) in Epicuri hortis; quos modo praeteriebamus; sed
ueteris prouerbii admonitu uiuorum memini. nec tamen
Epicuri licet obliuisci.

Sardonius risus.

Ardonia herba quae auctore Solino in Sardinia
insula in fontium defluuiis prouenit: largius iusto
apiastro similis: ea si quis uelcatur; neruos contra-
hit; & rictu deducit ora. ut qui moriuntur; ueluti ridenti-
um facie intereant. Vnde in prouerbio dicitur Sardonius
risus. quo in eum uti possumus. qui (Ut Vergilius ait) spem
uultu simulat; premit altum corde dolorem. i. hilaritatem
praese fert aspectu; intrinsecus autem tristi afficitur dolore.
quod scite Cicero libro Epistolarum familiari. septimo ad

Gallum usurpat: ita scribens Rideamus $\Upsilon\epsilon\lambda\omega\ \tau\alpha\sigma\ \alpha\pi\iota$
 $\alpha\omicron\iota\omicron\nu$. hoc est risum Sardonium. Quod etiam non
nulli licet sardoniam herbam non ederint: animam riden-
do efflauerint: testatur Plinius libro undecimo capite trige-
simo septimo quã de præcordiis loquitur: ita inquit Ob
hoc in præliis gladiatorumque spectaculis mortem cum ri-
su traiecta præcordia attulerunt.

Mulsum quod probe temperes: miscendum
esse nouo hymetio: falerno & uetulo.

Oc ganeonum: popinonum: lurconum: gulonuz
h prouerbium est. qui uariis ciborum generib⁹ ex
cogitatis: studiosissime gulæ indulgent. Quod a
Macrobio libro Saturnaliorum septimo sic scribenti usur-
patur: Cur Disari mel & uinum diuersis ætatibus habentur
optima? Mel quod recentissimum: uinum quod uetustissi-
mum: Vnde est & illud prouerbium? Quo utuntur gulo-
nes: mulsum quod probe temperes: miscendum esse nouo
hymetio: falerno & uetulo. hymetium autem hoc loco mel
Atticum significat: dictum hymetium ab hymeto monte
iucundissimo atticæ regionis.

Acti labores iucundi sunt.

p Ræteriti labores sæpe plurimum solent gaudii af-
ferre. Vnde uulgatum sermone prouerbiuz: Acti
labores iucundi sunt. ut Marcus Tullius in secun-
do de finibus bonorum & malorum testatur: ubi ita inqt
Quid si etiam iucunda memoria est præteritorum malo-
rum? Ut proueria non nulla ueriora sint: quam uestra do-
gmata. Vulgo enim dicitur: iucundi acti labores. Nec male
Euripides: concludam si potero latine: græcum hunc uer-

Lxx

sum nostri omnes suavis est laborum præteritorum memoria. Cicero hætenus. ad quod illud poetæ referendum est: O socii (neque enim ignari sumus ante malorum) O passi grauiora: dabit Deus his quoque finem. Vos & scylleam rabiem penitusque sonantes accessi scopulos: uos & cyclopea saxa expti: reuocate animos: mœstumque timorem mittite. Forfan & hæc olim meminisse iuuabit.

Colophonem addidit.

c Olophō Ionica ciuitas est. Colophonii autem aliquando nauales opes satis amplas habuere: & equestri certamine tantum excelluerunt. ut ubicunq; difficulter bella componi poterant: Colophonii equitatus auxilio dirimebantur. qua ex re teste Strabone libro decimo quarto geographiæ ductum est prouerbium Colophonē addidit. quum summa operi manus imponitur.

Ad Umbilicum peruenire: uel Coronimponere.

q Voniam umbilici ornamenti genus in fine libri solent poni: Hinc mos ille uetus est. quod elegantissimi poetæ prouerbii loco quuz exactum opus significarent: ad umbilicum se uenisse dicerent. Horatius in Epodo. promissum carmen iambos ad umbilicuz adducere. Quod sic exponit Porphyrio ad umbilicum adducere: p finire & consummare opus: posuit Horatius. Quia in fine libri ex ligno aut osse umbilici solent poni. in quem sensum & Martialis finem quarti libri clausit. Ohe iam factis est: Ohe libelle: iam peruenimus usque ad umbilicos. Tu procedere adhuc & ire quæris. Et alibi idem poeta Nū

quam grandia nec molesta poscit. Quæ cedro decorata
purpuraque nigris pagina creuit umbilicis. Georgius aut
Merula Vir impese doctus id esse ad umbilicū peruenire
autumat. Quod græci dicunt ἐπιθειναι τὴν κορυφήν
hoc est Coronim imposuisse. Soliti enim inquit fuerant
græci consumatis operibus coronim apponere.

Vnde prouerbum natum ἐπιθειναι τὴν κορυφήν. ad quod
Martialis respexisse uidetur: nimietatem decimi libri quo
dammodo arguens: Si nimius uideor seraque Coronide
longus esse liber: legito pauca: libellus ero. Quoties igitur
significare uolumus quempiam opus consumare: prouer
bialiter dicimus illum ad umbilicum peruenire: aut imita
tione græcorum Coronim imponere. quo potissimum ada
gio huius libelli finem claudere uisum est. ut hoc (qualecū
que sit) perfecto iam opusculo: nos itidem ad umbilicum
peruenisse: uel Coronim imposuisse diceremur.

FINIS.

Pollio Gerus Vadius Præbyter Domicio Palladio So
rano. S. D.

Ide quaeso mi Palladi suauissime quanti te facere
mihi necessum sit. Quum non possim non uæ
hementer singularem animum tuum suspicere:
non mirificam industriam laudare: non egregium ingeni
um demirari: non te denique ipsum maximis laudibus ef
ferre: magnoque amore prosequi. Quippe qui ex oibus
unus quorum ipse mecū artes quibus tenentur: sæpe aīo col
ligere soleo: tātope litterarū studiis partī p te partī p amicos

prodesse: ac consulere eniteris: utpote qui scientiam (quæ
 modum Socrates dictitare solitus erat) unicum scis esse
 bonum: contra inscitiam malum. Et enim quum nuperri-
 rime intellexeris Polydorum meum Vergilium uirum uti
 que doctissimum & mutua mihi necessitudine deuinctum
 prouerbiorum libellum qui haud paruo latinæ linguæ uel
 nouitate ipsa regz uel uarietate n̄ illepida lectiōis emolumēto
 futurus est: ad illustrissimū Prīcipē Guidū Vbaldū Urbina-
 tem Ducem scripsisse. ut in hoc quoq; litterarū studiosissi-
 mis opitularere: a me (id q̄q; Liberalis Thomasius medicus
 sane non incelebris ac philosophus excellentissimus antea
 itidem petierat.) sæpenumero efflagitasti: ut Polydorum
 penes quem (ueluti te non præterit) plurium mea ualet au-
 ctoritas: hortari & rogare non desisterem: ut hunc libelluz
 q̄ primum emitteret. Ego itaq; summa tua in me beniuo-
 lentia & humanitate motus postulatis tuis satisfaciendum
 esse ratus: talem huiusce rei operam enauaui: q; Polydorus
 (uti ipse in præfatione testatur) hoc aliquanto celerius q̄
 consiliū fuerat: nostris precibus opus publicauerit.

Quod nos profecto eo etiam minime grauate præstiti-
 mus: primum uidelicet ut tibi in hac parte mos gereretur.
 subinde ut, M. Antonii nostri Sabellici unici latinarum li-
 terarum facundiæ parentis Academiam nostris quandoq;
 monumentis illustraremus: quo potissimum deinceps uin-
 dice freti facile admodum contra maliuolentissimorum
 quorundam impetus resistemus. qui nullius ingenii ac ui-
 tæ turpissimæ homines: nocendi percupidi: fallacia calidi:
 inuidia liuidi: liuore tumidi: illaudati deniq; (non possū. n.
 propriori uerbo uti) tam & si canina quadam rabie laceran

di torquentur: uix tamen ueluti desides canes tantum oblatrare audent. quorum mox latratus (ut Poeta inquit) saeuit in auras: ipsiq; maximam sui ueneni partes perbibunt. Tu uero mi Palladi quonia; tuo praesertim rogatu omnes litterarum litteratorumq; studiosissimi qui lectitabunt: hoc aliquanto maturius opusculum esse æditum intelligent: in quo siquid desiderabitur: id nobis quottidianoq; nostro cõuitio ascribetur: uelut siquid in mutatione litterarum syllabarum ue deprauatum fuerit: impresoribus imputari debet. Has Polydori mei lucubrationes ualde probes: aduersusq; maledicta omnia tueare: uæhementer obtestor. Vale.

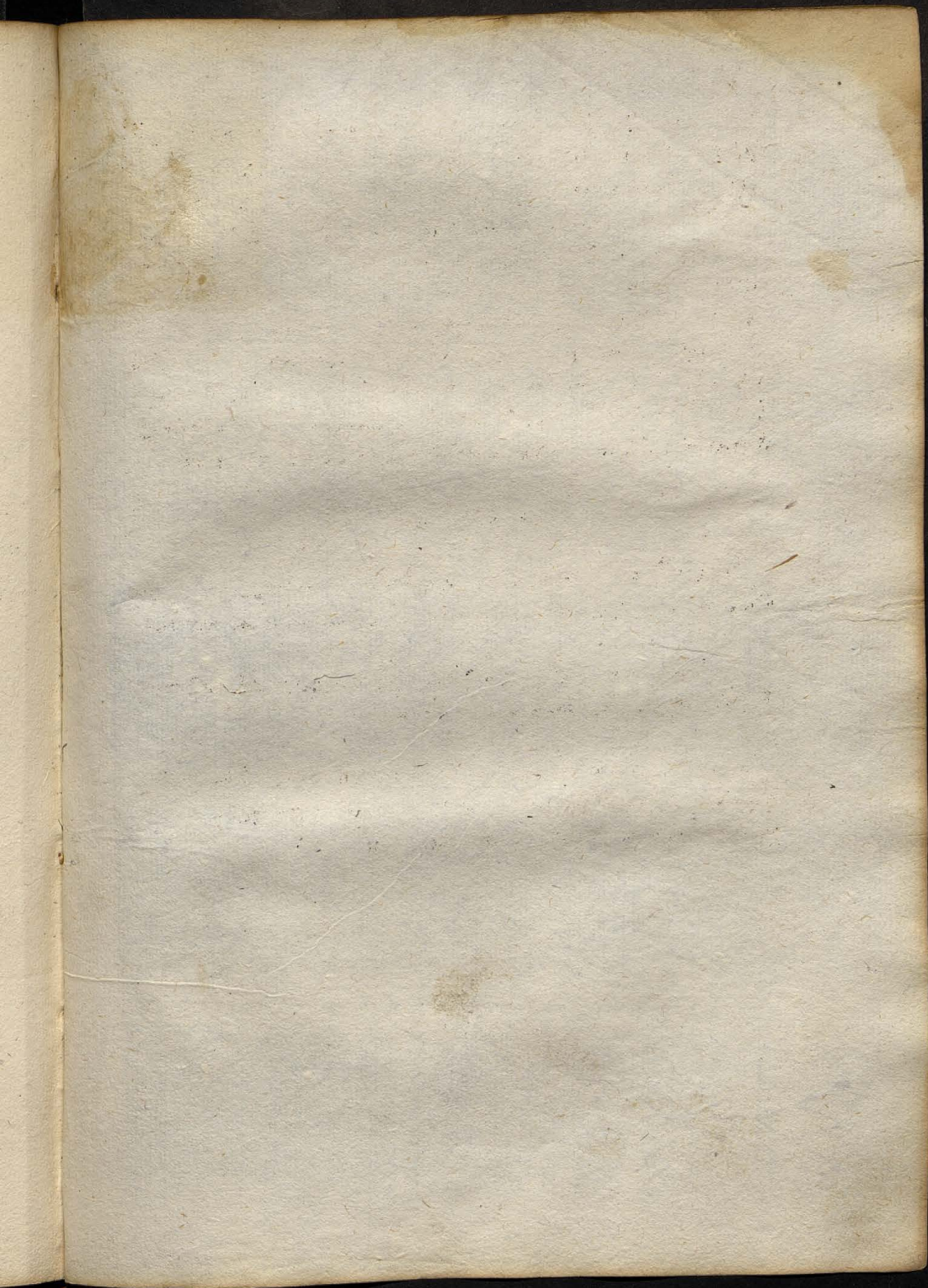
FINIS.

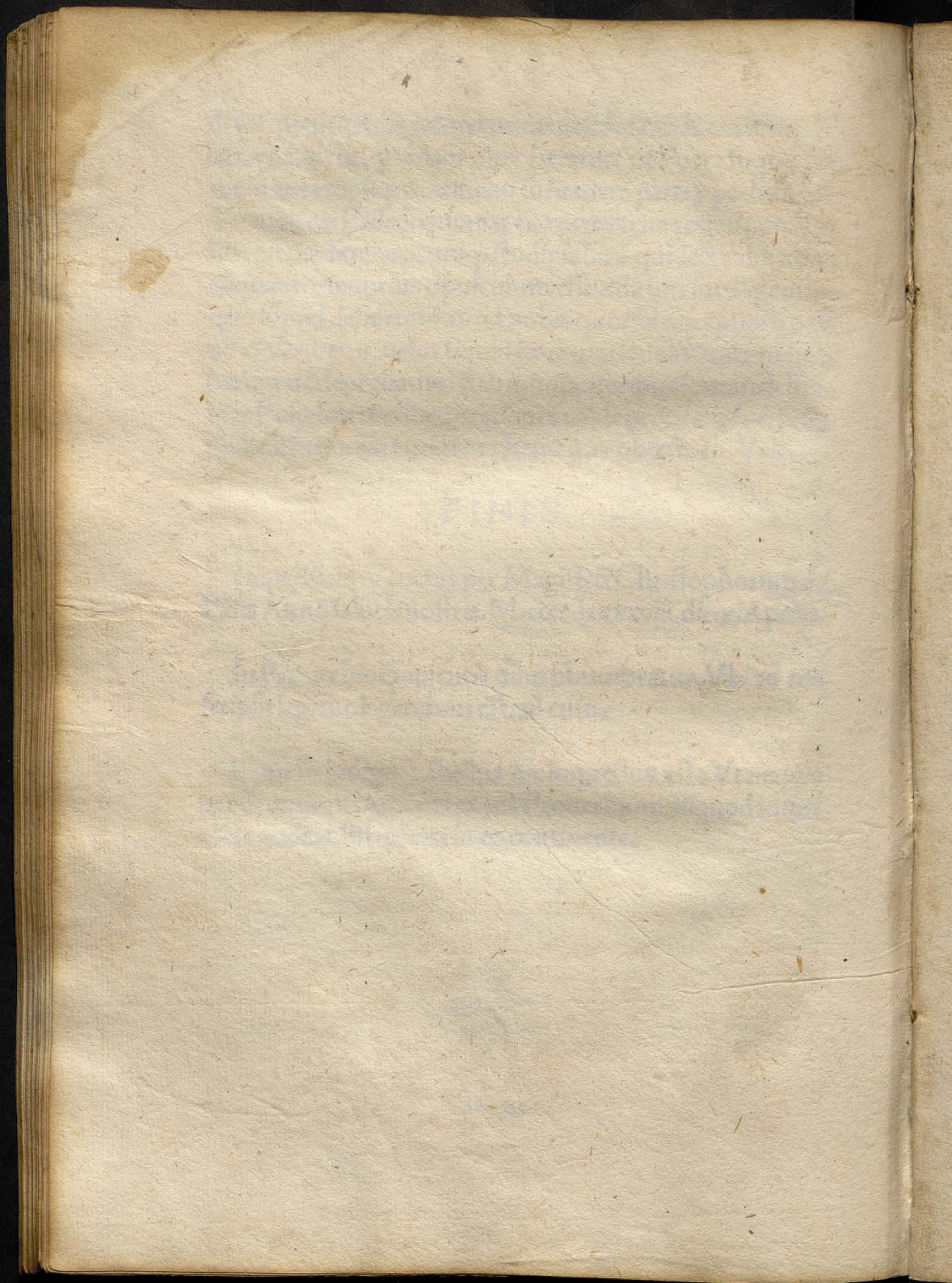
Impressum Venetiis per Magistrũ Christophorum de Pesis Anno salutis nostræ. M. cccc. lxxxviii. die. x. Aprilis.

In Prouerbio Sapientia uino obumbratur. Vbi ad me scripsit legitur. legendum est. ad eum.

Cum Priuilegio Libellus hic impressus est: Ut nequis per decenium hunc uel ex his Prouerbiũ aliquod imprimere audeat: sub pœna in eo continente.

1	
36	

Nicol. 72° Valle

1492

Mantuanus 1489

Compton Lactus 1490

Valerius prou...

ern. Bal...